TVK

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring

FÖRSÄKRINGSHANDBOK

2022

Innehåll

Till läsaren ... 8

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringens huvuddrag ... 10

1. Arbetsgivarens försäkringsskyldighet ... 17

2. Personer som omfattas av tillämpningsområdet ... 18

2.1. Arbete som utförs som arbetstagare ... 18

2.2. Skillnaderna i bestämmelserna om tillämpningsområde och försäkringsskyldighet i OlyL och ArPL ... 21

2.3. Arbete i ledande ställning ... 22

2.3.1. Ledande ställning ... 24

2.3.2. Familjemedlem ... 24

2.3.3. Indirekt ägande ... 24

2.3.4. Egna aktier som tillhör ett aktiebolag ... 31

2.3.5. Andelslag (anl) ... 32

2.3.6. Öppet bolag och kommanditbolag (kb) ... 33

2.3.7. Privat näringsidkare ... 33

3. Territoriellt tillämpningsområde ... 37

3.1. Arbete som utförs i Finland ... 37

3.1.1. Allmänt ... 37

3.1.2. Specialbestämmelse för transportföretag ... 40

3.1.3. Korta kongress-, utbildnings- och turnéresor till Finland ... 41

3.1.4. Arbetstagare som kommer till Finland från EU/EES-länder, Schweiz och länder med vilka Finland har en överenskommelse om social trygghet ... 42

3.1.5. Arbetstagare som kommer till Finland från ett icke-avtalsland (ett tredje land) ... 43

3.1.6. Handels- och samarbetsavtalet mellan EU och Storbritannien ... 44

3.2. Arbete som utförs utomlands ... 45

3.2.1. Allmänt ... 45

3.2.2. Arbete i ett EU-/EES-land och Schweiz ... 49

3.2.3. Arbete i ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet ... 63

3.2.4. Arbete i ett icke-avtalsland (tredje land) ... 65

3.2.5. Beskickningar och konsulat ... 71

4. Försäkring ... 71

4.1. Tecknande av försäkring ... 71

4.2. Beviljande av en försäkring och tidpunkt när den börjar gälla ... 72

4.3. Bekräftelse på försäkringens giltighet ... 73

4.4. Fortlöpande försäkring och tidsbegränsad försäkring ... 73

4.5. Försäkringstagarens anmälningsplikt när försäkring tecknas och är i kraft ... 74

4.6. Anmälning av löneuppgifter till inkomstregistret ... 75

4.7. Arbetsgivarens skyldighet att hålla lagen till påseende ... 77

5. Fastställande och betalning av försäkringspremien ... 78

5.1. Fastställande av försäkringspremien ... 78

5.2. Försäkringsbolagets premiegrunder ... 78

5.3. Ändring av premiegrunderna ... 79

5.4. Försäkringstagarens rätt att få information om grunderna för och utvecklingen av försäkringspremien ... 80

5.5. Försäkringar med tariffpremiegrunder ... 80

5.6. Försäkringar med specialpremiegrunder ... 80

5.7. Arbetsinkomster som försäkringspremien grundar sig på ... 81

6. Sökande av ändring i försäkringspremien ... 89

6.1. Retroaktiv ändring av försäkringspremien ... 89

6.2. Grundbesvär ... 89

7. Indrivning av försäkringspremie ... 90

7.1. Dröjsmålsränta på försäkringspremien och indrivningskostnader ... 90

7.2. Utsökningsbar försäkringspremie ... 91

7.3. Preskribering av försäkringspremie och av återbetalning av en försäkringspremie som betalats utan grund ... 91

7.4. En delägares eller en bolagsmans ansvar för försäkringspremien ... 91

8. Överföring av en fortlöpande försäkring till ett annat försäkringsbolag ... 92

8.1. Överföringsförfarande ... 92

8.2. Statistiksammanställning ... 94

9. Försäkringens upphörande ... 95

9.1. Försäkringstagarens medellöshet eller okända vistelseort ... 96

9.2. Konkurs och konkursboets försäkringsskyldighet ... 97

10. Specialfall i försäkrandet ... 98

10.1. Studerande och skolelever ... 98

10.2. Lantbruksföretagare ... 104

10.3. Stipendiater ... 113

10.4. Beväringar, militär- och civiltjänstgörare samt personer som deltar i krishanteringsuppgifter ... 116

10.4.1. Sammanfattning av arbetsolycksfall och därmed jämställbara olycksfall som staten ersätter ... 120

10.5. Brand- och räddningsväsendet ... 124

10.6. Offentliga arbetskraftstjänster ... 130

10.7. Familjevårdare ... 135

10.8. Närståendevårdare ... 136

10.9. Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte ... 136

10.10. Arbetsverksamhet för handikappade ... 137

10.11. Arbetsverksamhet för utvecklingsstörda ... 138

10.12. Kommunernas heltids- och deltidsförtroendevalda ... 138

10.13. Välfärdsområdenas heltids- och deltidsförtroendevalda ... 138

10.14. Intagna på anstalt ... 139

11. Frivilliga försäkringar ... 141

11.1. Allmänt ... 141

11.2. Frivillig fritidsförsäkring för företagare ... 142

11.2.1. Rätten till frivillig försäkring hos företagare som inte har fyllt 18 år ... 143

11.2.2. Förlängning av försäkringens giltighetstid (övre åldersgräns för FöPL:s försäkringsförpliktelse) ... 144

11.3. Skyldighet att bevilja frivillig arbetstidsförsäkring för företagare ... 144

11.4. Upphörande av företagarens frivilliga försäkring för arbetstiden ... 145

11.4.1. Företagaren säger upp ... 145

11.4.2. FöPL-försäkringen upphör ... 145

11.4.3. Försäkringsbolaget säger upp ... 146

11.5. Frivilliga försäkringar för fritiden ... 147

11.5.1. Beviljande av försäkringar för fritiden ... 147

11.5.2. Frivillig fritidsförsäkring för arbetstagare ... 148

11.5.3. Frivillig fritidsförsäkring för företagare ... 148

11.5.4. Frivillig försäkring för fritid för fartygsbesättning ... 148

11.5.5. En försäkring för fritid upphör ... 149

11.6. Frivillig försäkring för arbetstiden för arbetstagare i utlandet ... 149

11.7. Sökande av ändring i ärenden som gäller frivillig försäkring ... 150

12. Försäkringstillsyn ... 151

12.1. Olycksfallsförsäkringscentralens tillsynsuppgift ... 151

12.2. Försäkringsregister ... 152

12.3. Arbetarskyddsmyndighetens tillsynsuppgift ... 152

12.4. Försäkringsbolagets tillsynsuppgift ... 153

12.5. Påföljder vid försummelse ... 153

12.5.1. Avgift som motsvarar försäkringspremien och försummelseavgift ... 153

12.5.2. Olycksfallsförsäkringspremiebedrägeri ... 154

12.5.3. Självrisk för en arbetsgivare som försummat sin försäkringsskyldighet ... 155

12.5.4. Tvångsförsäkring ... 155

13. Utlämnande, erhållande och hemlighållande av uppgifter ... 155

13.1. Allmänt ... 155

13.2. EU:s dataskyddsförordning och fyra olika lagar i ärenden om dataskydd ... 156

13.3. Uppgifter om arbetsgivarens ekonomiska ställning ska hemlighållas ... 157

13.4. Arbetsgivarens rätt att få uppgifter för ekonomi- och personalförvaltningen ... 158

13.5. Arbetsgivarens rätt att få ett ersättningsbeslut i vissa situationer ... 158

13.6. Skyldighet att bevara handlingar ... 159

14. Alfabetisk förteckning över specialsituationer ... 161

15. Grupplivförsäkring för arbetstagare ... 199

16. Lagar och förkortningar ... 203

Till läsaren

Den här försäkringshandboken redogör för vad en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring som föreskrivs i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar är: vem som är försäkringsskyldig, vilka som omfattas av försäkringen och det område inom vilket det arbete som ska utföras ska försäkras. I handboken beskrivs också försäkringens livscykel från ansökan till att försäkringen upphör.

I handboken tas inte ställning till på vilket sätt försäkringspremierna fastställs. Det redogörs inte heller noggrant för skadefall eller de ersättningar som utbetalas på grund av skadefall. Försäkringshandboken strävar i första hand att redogöra för försäkringsförfarandet. Närmare information finns på Olycksfallsförsäkringscentralens (TVK) webbplats. Närmare information finns på Olycksfallsförsäkringscentralens webbplats (www.tvk.fi).

I början av handboken beskrivs huvuddragen i arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen. I slutet finns en förteckning över de viktigaste lagarna och deras förkortningar.

Försäkringshandboken har utarbetats av TVK:s och försäkringsbolagens experter. Läsarnas kommentarer är nyttiga för att hålla handboken uppdaterad, så de är välkomna. Respons av alla slag tas emot på TVK av Elina Holmas (elina.holmas@tvk.fi).

Olycksfallsförsäkringscentralen

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringens huvuddrag

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen är en del av den lagstadgade sociala tryggheten

Då lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015; förkortas OlyL) trädde i kraft från ingången av år 2016, har det samtidigt gått 118 år sedan den första lagen som ersatte olycksfall i arbetet trädde i kraft. Det är således fråga om den äldsta socialförsäkringen i vårt land.

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen är en del av den lagstadgade sociala tryggheten i Finland. Det att försäkringen är lagstadgad innebär att det finns bestämmelser om försäkringsverksamheten, de skadefall som ska ersättas och om ersättningar i OlyL. Lagen innehåller också bägge parters skyldigheter och rättigheter och styr försäkrings- och ersättningshandläggningen till exempel genom att ange tidsfrister. På en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring tillämpas försäkringsavtalslagen enbart på begränsat sätt enligt bestämmelserna i OlyL. De bestämmelser som ska tillämpas anknyter till tillhandahållande av en försäkring och de uppgifter som ska ges om försäkringen.

Den lagstadgade sociala tryggheten omfattar förutom arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring även sjuk-, arbetslöshets- och arbetspensionsförsäkring.

Inom den lagstadgade sociala tryggheten iakttas EU:s förordningar om social trygghet. Utifrån dem avgörs vilket lands lagstiftning som ska tillämpas då en arbetstagare eller företagare exempelvis åker för att arbeta i att annat EU-land eller arbetar i flera länder (avsnitt 3.2.2).

Arbetsgivaren ordnar skydd för sina arbetstagare genom att ta en försäkring

En arbetsgivare ordnar skydd för sina anställda i händelse av olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar genom att teckna en försäkring, då de villkor som föreskrivs i lagen uppfylls (avsnitt 1). För att arbetsgivaren ska fylla den försäkringsskyldighet som avses i lagen ska försäkringen tas i ett sådant försäkringsbolag som har laglig rätt att bevilja sådana försäkringar i Finland. Skadeförsäkringsbolagen ska vara medlemmar i Olycksfallsförsäkringscentralen. Då arbetsgivaren lämnar in en ansökan om försäkring till ett bolag, bör detta bevilja försäkring (skyldighet att bevilja försäkring, dvs. avtalstvång).

Staten behöver inte ta en särskild försäkring för sina anställda. Statskontoret betalar arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsersättningar för personer i statliga anställnings- och tjänsteförhållanden ur statens medel.

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen är till sin natur en generell försäkring. Arbetsgivaren namnger inte de arbetstagare som omfattas av den obligatoriska försäkringen, utan försäkringen omfattar alla arbetstagare som är anställda hos arbetsgivaren vid respektive tidpunkt. Huruvida den skadade omfattas av försäkringen avgörs i samband med handläggningen av en skada. En arbetsgivare som tecknat en obligatorisk försäkring för sina arbetstagare kan vid behov ansluta en frivillig fritidsförsäkring till den (avsnitt 11.5).

Även skadefall som inträffar i oförsäkrat arbete ersätts

Om en försäkringsskyldig arbetsgivare inte har tecknat någon försäkring för sina arbetstagare eller om försäkringen har tecknats t.ex. i ett utländskt försäkringsbolag som inte har verksamhetstillstånd i Finland, försummar arbetsgivaren sin försäkringsskyldighet. Påföljderna vid försummelse regleras i lagen (avsnitt 12.4).

En arbetstagare har alltid rätt till ersättning för olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom. Om arbetsgivaren inte har varit ersättningsskyldig enligt lagen, eller försummat att teckna försäkring, behandlas ersättningsärendet av Olycksfallsförsäkringscentalen, som också betalar ut ersättning.

De personer som omfattas av tillämpningsområdet och det territoriella tillämpningsområdet fastställs i lagen

Lagen fastställer vilka personer som omfattas av den obligatoriska försäkringen (personer som omfattas av tillämpningsområdet, avsnitt 2). I lagen redogörs också för det område på vilket utfört arbete omfattas av lagen (territoriellt tillämpningsområde, avsnitt 3). Huvudregeln är att arbete som utförs i Finland ska försäkras. Lagen innehåller några undantag från detta.

En företagare kan teckna en frivillig försäkring åt sig själv

En företagare som har en obligatorisk eller frivillig pensionsförsäkring enligt lagen om pension för företagare (FöPL-försäkring), kan teckna en frivillig arbetstidsförsäkring för företagare enligt OlyL åt sig själv (avsnitt 11.2). Företagaren kan även foga en försäkring för fritid till sin frivilliga arbetstidsförsäkring (avsnitt 11.5.3).

Privata skadeförsäkringsbolag sköter en offentlig förvaltningsuppgift

Försäkringar beviljas av privata skadeförsäkringsbolag såsom verkställare av OlyL. I denna uppgift sköter bolagen en offentlig förvaltningsuppgift och fungerar såsom myndigheterna. Utöver OlyL ska även de allmänna förvaltningslagarna, t.ex. förvaltningslagen och språklagen, tillämpas och verksamheten övervakas av riksdagens justitieombudsman och Finansinspektionen.

Bolagen har egna premiegrunder

Varje försäkringsbolag har sina egna premiegrunder utifrån vilka de fastställer sina försäkringspremier (avsnitt 5.2). I lagen föreskrivs endast om de principer som bolaget ska följa. I försäkringspremierna ska bolaget bland annat beakta att de försäkrade förmånerna är betryggande samt risken för olycksfall i arbetet och yrkessjukdom. Premiegrunderna är inte offentliga.

Lagen fastställer de skadefall som ska ersättas och ersättningarna

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen ersätter såsom namnet säger olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar och dessa begrepp definieras i lagen. Lagen garanterar att den skadade får ersättning för bland annat sjukvård, inkomstbortfall och bestående men. Försäkringen ersätter också rehabilitering som gör det möjligt att återgå till arbetslivet. Vid dödsfall får de anhöriga försörjning i form av familjepension. Mera omfattande information om ersättningarna finns exempelvis på TVK:s webbplats (www.tvk.fi).

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsersättningarna är primära

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen är primär i förhållande till andra sociala trygghetssystem. Ersättningar från andra system minskar inte de ersättningar som betalas för olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. Andra system beaktar däremot arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsersättningarna i sina egna ersättningar. Om det andra systemets ersättning för ett olycksfall i arbetet eller en yrkessjukdom är större än arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsersättningarna, betalas skillnaden som en tilläggsersättning. FPA drar exempelvis av dagpenning som betalas för ett olycksfall i arbetet från sjukdagpenningen. Sjukdagpenningen är i allmänhet mindre, varför det då inte återstår något att betala för FPA. Arbetspensionsbolaget fungerar på samma sätt i fråga om arbetspensionen.

Ersättningens primära natur gäller även i förhållande till andra försäkringsgrenar än socialförsäkringen. Om en busschaufför t.ex. råkar ut för ett arbetsolycksfall i trafiken, behandlas ärendet först med avseende på olycksfallsersättningen och först därefter med avseende på trafikskadeersättningen.

Det finns undantag till ersättningens ovan beskrivna primära natur i OlyL, vilka gäller ersättningar som betalas från frivilliga försäkringar för fritid.

Förfarandet för sökande av ändring anges i beslutet

Den som får ett ersättningsbeslut kan söka ändring i det genom att överklaga beslutet hos besvärsnämnden för olycksfallsärenden. Rättsmedlet i ärenden som gäller försäkringspremier är grundbesvär. Nämnden är en besvärsinstans som är oberoende av försäkringsanstalterna. Nämndens beslut kan överklagas vidare hos försäkringsdomstolen.

Till beslutet eller handlingen som gäller försäkringspremien fogas anvisningar om hur man bör förfara i ett besvärs- eller grundbesvärsärende. Den skadade

kan söka ändring avgiftsfritt. Då den ändringssökande är en arbetsgivare eller en försäkringsanstalt, uppbär försäkringsdomstolen en rättegångsavgift.

Försäkringsdomstolens beslut kan i vissa ärenden överklagas vidare till Högsta domstolen, om domstolen ger besvärstillstånd. Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsärenden behandlas således inte i något som helst skede i tings- eller hovrätten, och inte heller vid förvaltningsdomstolarna.

Vissa persongrupper har egna lagar

Vid sidan av OlyL finns det en mängd lagar som innehåller bestämmelser om försäkrandet av vissa persongrupper, samt om de skadefall som berättigar till ersättning och om ersättningarna. Lantbruksföretagare och stipendiater omfattas av lagen om lantbruksföretagares olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar (avsnitt 10.2 och 10.3). Försäkringsanstalt är Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt LPA. Även skolelever och studerande omfattas av en egen lag, om det i studierna ingår arbetspraktik enligt läroplanen eller examensgrunderna (lag om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämställbara med arbete, den s.k. studieolycksfallslagen). Lagen gäller även personer i arbetskraftsutbildning. Läroanstalter och arrangörer av arbetskraftsutbildning är försäkringsskyldiga (avsnitt 10.1).

För rätten till ersättning för beväringar, militär- och civiltjänstgörare samt för personer som deltar i krishanteringsuppgifter redogörs i avsnitt 10.4. Det finns också en egen lag för olycksfall som inträffar för personer som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter när de deltar i arbete som ansluter sig till vårdprogrammet (avsnitt 10.13.).

Lagarna som gäller anhörig- och familjevårdare, personer inom rehabiliterande arbete och inom arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning eller utvecklingsstörning samt kommunernas och välfärdsområdenas heltids-

och deltidsförtroendevalda, föreskriver att man för dessa personer är skyldig att ta en försäkring enligt OlyL (kapitlen 10.7–10.12).

Flera lagar garanterar ersättningar enligt OlyL för olycksfall

Utöver de ovan nämnda finns det en mängd andra lagar där det hänvisas till OlyL. Med stöd av dem har den skadade rätt att få olycksfallsersättning som fastställs enligt OlyL. Sådana lagar är t.ex. lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (avsnitt 10.6) och räddningslagen (avsnitt 10.5). I dessa fall betalas ersättningarna ut av Statskontoret.

1. Arbetsgivarens försäkringsskyldighet

En arbetsgivare är skyldig att försäkra sina arbetstagare mot olycksfall i arbetet och yrkessjukdom. Försäkringsskyldigheten regleras i 3 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. Försäkringsskyldigheten uppstår då arbetsgivaren betalar eller har överenskommit att betala en lön som överstiger 1 300 euro för det arbete som han eller hon låter utföra under ett kalenderår. Vad som i OlyL avses med en arbetstagare regleras i 8 och 9 § i lagen och det område på vilket utfört arbete omfattas av försäkringen regleras i 13 och 14 § i lagen (avsnitt 2 och 3).

Gränsen för försäkringsskyldigheten gäller per arbetsgivare och kalenderår, dvs. lönerna för alla de arbeten som arbetsgivaren låter utföra under ett kalenderår räknas samman. Om det är klart när anställningen börjar att de överenskomna lönerna kommer att överstiga 1 300 euro, ska försäkringen tecknas innan arbetet inleds. Försäkringen kan inte tecknas retroaktivt.

En försäkring som arbetsgivaren är skyldig att ta för sina anställda kallas enligt definitionen i lagen för en obligatorisk försäkring.

Utgångsläget är att arbetsgivaren ska försäkra allt arbete som han låter utföra. Således gäller den försäkring som arbetsgivaren tar i form av en generell försäkring allt det arbete som han låter utföra. Från denna generella försäkring kan man avskilja en bestämd del av försäkringen eller ett bestämt arbete som ska försäkras med en delförsäkring (avsnitt 4.1).

Staten är inte försäkringsskyldig. Skadefall som statligt anställda råkar ut för handläggs av Statskontoret, som också betalar ut ersättning ur statens medel.

En arbetstagare har alltid rätt till ersättning för olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom, även om arbetsgivaren inte skulle vara försäkringsskyldig eller arbetsgivaren har försummat sin försäkringsskyldighet. Då handläggs ersättningsärendet av Olycksfallsförsäkringscentralen TVK, som också betalar ut ersättningarna.

OlyL innehåller bestämmelser om påföljder i händelse av att arbetsgivaren försummar sin försäkringsskyldighet (avsnitt 12.4).

2. Personer som omfattas av tillämpningsområdet

2.1. Arbete som utförs som arbetstagare

Enligt 8 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas lagen på en person som utför arbete i egenskap av arbetstagare:

1) i ett anställningsförhållande enligt arbetsavtalslagen
2) i ett anställningsförhållande enligt lagen om sjöarbetsavtal
3) i ett tjänsteförhållande enligt statstjänstemannalagen
4) i ett tjänsteförhållande enligt lagen om kommunala tjänsteinnehavare
5) i ett tjänsteförhållande enligt kyrkolagen
6) i ett tjänsteförhållande enligt lagen om riksdagens tjänstemän
7) som republikens president, medlem av statsrådet, tjänsteman vid republikens presidents kansli, riksdagens justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman, riksdagsledamot eller medlem av Ålands lagting
8) i något annat offentligrättsligt tjänsteförhållande som grundar sig på lag.

Bedömningen av om en person har ett anställnings- och tjänsteförhållande är således förknippat med tolkningen av ovan nämnda lagar.

Enligt 1 kap. 1 § i arbetsavtalslagen (55/2001) tillämpas lagen på ett sådant avtal genom vilket en arbetstagare eller arbetstagare tillsammans som ett arbetslag förbinder sig att personligen utföra arbete för en arbetsgivares

räkning under dennes ledning och övervakning mot lön eller annat vederlag. Arbetsavtalslagen ska tillämpas fastän man inte avtalat om vederlag, om det framgår av fakta att avsikten inte har varit att arbetet utförs utan vederlag. Motsvarande bestämmelser finns också i de ovan nämnda lagarna.

OlyL tillämpas på alla personer som arbetar i förvärvssyfte för annans räkning. Arbete som utförts i annat än förvärvssyfte, t.ex. hobbyverksamhet, skötseln av förtroendeuppdrag, talkoarbete och annat frivilligarbete hör i regel inte till lagens tillämpningsområde.

Med tanke på arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen har arbetets längd inte någon betydelse. Ett arbetsavtal kan ingås även för mycket kortvariga arbeten. Arbetstagarens ålder är inte heller av betydelse, eftersom det inte finns någon lägsta eller högsta åldersgräns för att omfattas av en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Att arbeta för någon annan innebär att arbetstagaren inte arbetar för egen räkning. Nyttan av arbetet gagnar någon annan, arbetsgivaren, som även står för kostnaderna för arbetet och för den finansiella risken. Att arbeta för någon annan är således motsatsen till självständigt företagande, dvs. till eget arbete.

Ledning och övervakning av arbetet innebär att arbetsgivaren har både rätt och möjlighet att övervaka och leda arbetet. Arbetsgivaren har rätt att ge arbetstagaren nya uppgifter och uppdrag. Till arbetsledningen hör även rätten att avskeda och att anställa nya arbetstagare.

Såsom vederlag anses varje förmån, som har ekonomiskt värde. Sådana förmåner är t.ex. penninglön, naturaförmåner, betjäningsavgifter, yrkesundervisning, rätten att använda en byggnad osv. I regel tolkas alla skattepliktiga förmåner som vederlag (avsnitt 5.7). Det finns ingen minimigräns för vederlagets storlek. Det förutsätts emellertid att vederlaget har någon form av ekonomisk betydelse och motsvarighet till arbetsprestationen.

De som arbetar för egen räkning är företagare. De kan teckna en frivillig försäkring enligt OlyL i händelse av arbetsolycksfall som inträffar och yrkessjukdomar som framträder i företagararbetet på det sätt som särskilt föreskrivs i OlyL (avsnitt 11.2).

Även en familjemedlem till företagaren (näringsidkaren/yrkesutövaren) omfattas av den obligatoriska försäkringen, om han eller hon är anställd hos företagaren. Om samtliga kännetecken på en anställning inte uppfylls, t.ex. på grund av att familjemedlemmen inte får lön eller annat vederlag som ersättning för sitt arbete, står familjemedlemmen utanför den obligatoriska försäkringen. En familjemedlem som har en FöPL-försäkring, kan ta en frivillig arbetstidförsäkring för företagare åt sig själv.

Arbetstagare som är anställda i ett företag som erbjuder faktureringstjänster ska försäkras med en obligatorisk försäkring enligt OlyL. Däremot är en person som köper de tjänster som faktureringstjänsteföretaget tillhandahåller inte på denna grund anställd av faktureringstjänsteföretaget. Med tanke på arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen kan han vara företagare eller anställd i egenskap av uppdragsgivare.

Då man bedömer om det finns ett anställningsförhållande bör man även i alla situationer fästa uppmärksamhet vid att anställning och lön är två olika begrepp inom beskattningen och att de avviker från de arbetsrättsliga begreppen.

Om arbetspraktik som ansluter sig till studier och som inte utförs i en anställning föreskrivs i den särskilda s.k. studieolycksfallslagen (lagen om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämställbara med arbete 460/2015; avsnitt 10.1).

2.2. Skillnaderna i bestämmelserna om tillämpningsområde och försäkringsskyldighet i OlyL och ArPL

De personer som omfattas av tillämpningsområdet i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar är i huvudsak de samma som i lagen om pension för arbetstagare (395/2006; ArPL), där det även finns en hänvisning till 1 kap. 1 § i arbetsavtalslagen. I det följande redogörs för en bestämmelse i ArPL som avviker från OlyL.

Enligt 4 § i ArPL gäller lagen inte anställningsförhållanden:

1) i fråga om tid före kalendermånaden efter den under vilken arbetstagaren fyller 18 år
2) efter den kalendermånad under vilken en arbetstagare som är född 1957 eller tidigare fyller 68 år, en arbetstagare som är född 1958–1961 fyller 69 år och en arbetstagare som är född 1962 och senare fyller 70 år (den övre åldersgränsen för försäkringsskyldigheten)
3) på basis av vilka arbetstagaren med stöd av någon annan arbetspensionslag som avses i 3 § har rätt till pension, eller
4) i vilka arbetstagaren arbetar som medlem av besättningen på ett finskt fartyg som inskrivits i handelsfartygsförteckningen enligt lagen om förbättrande av konkurrenskraften för fartyg som används för sjötransport (1277/2007).

ArPL gäller inte heller en arbetstagare till vilken arbetsgivaren betalar den arbetsinkomst som avses i ArPL och som totalt är mindre än 62,88 euro under en kalendermånad (år 2022).

Den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen innehåller inte någon nedre eller övre gräns vad gäller arbetstagarens ålder och inte heller något minimibelopp i euro som avser arbetsinkomsten.

OlyL tillämpas även om arbetstagaren skulle få pension enligt någon pensionslag. Arbete kan även utföras under tid med pension.

Avvikande från arbetspensionslagstiftningen ska en arbetstagare som tjänstgör på ett finskt fartyg som inskrivits i handelsfartygsförteckningen enligt lagen om förbättrande av konkurrenskraften för fartyg som används för sjötransport försäkras enligt OlyL.

Skillnader finns även i bestämmelserna om territoriellt tillämpningsområde. På grund av dessa skillnader är gruppen av personer som omfattas av den obligatoriska försäkringen enligt OlyL inte nödvändigtvis samma som de ArPL-försäkrade.

2.3. Arbete i ledande ställning

I det följande beskrivs när personer som arbetar i ledande ställning, delägare och bolagsmän omfattas av lagens tillämpningsområde (9 § i OlyL).

Aktiebolag (ab, abp)

Med en arbetstagare jämställs en person som mot ersättning arbetar i ledande ställning i ett aktiebolag, fast han eller hon inte står i anställningsförhållande till aktiebolaget, om:

1) en delägare som arbetar i ledande ställning i aktiebolaget ensam innehar högst 30 procent av aktierna i bolaget eller
2) delägaren tillsammans med sina familjemedlemmar innehar högst 50 procent av aktierna i bolaget, av vilket hans eller hennes egen ägarandel är högst 30 procent eller
3) delägaren ensam innehar högst 30 procent av det röstetal som aktierna i bolaget medför eller tillsammans med sina familjemedlemmar högst 50 procent av det röstetal som aktierna i bolaget medför, av vilket hans eller hennes eget röstetal är högst 30 procent.

Samma gräns på 30 procent som sedan ingången av år 2011 har gällt inom arbetspensionsförsäkringen, har nu intagits i OlyL. Tidigare var gränsen för att omfattas av arbetsolycksfallsförsäkringen 50 procent.

Vid bedömningen av ägarandelen beaktas således både innehavet av aktiekapital och andelen av det röstetal som aktierna medför. Om t.ex. innehavet av aktiekapitalet är 25 procent och den andel av röstetalet som aktierna medför är 35 procent, beaktas innehavet på basis av röstetalet.

Kravet för samägande är att en familjemedlem också äger aktier. Till exempel aktier som endast ägs av en make/maka skapar inte samägande för den andra makan/maken.

En person som arbetar i ledande ställning jämställs med en arbetstagare också då han eller hon inte äger aktier i det bolag där han eller hon arbetar. En familjemedlems ägandeandel har då ingen betydelse vid bedömning av försäkring för en anställd i ledande ställning.

Ett oskiftat dödsbos aktier beaktas inte utan en persons aktieinnehav avgörs enligt de aktier han eller hon personligen äger och antalet röster de genererar i enlighet med situationen när förmånslåtaren levde.

Exempel: Äganderätten i ett aktiebolag är fördelad på fyra personer (far och tre söner). Pappan äger 60,7 % och varje son 13,1 % och alla bor i olika hushåll. Fadern avlider och hans andel övergår till dödsboet som sönerna är delägare i. Dödsboets aktier beaktas inte när dödsboet är oskiftat. De beaktas först när dödsboet delas upp och aktiernas ägarandel överlåts till dödsboets delägare. När dödsboet är oskiftat avgörs försäkringen för personen utifrån de aktier han eller hon personligen äger och antalet röster de genererar.

2.3.1. Ledande ställning

Med ledande ställning avses anställning som verkställande direktör, medlemskap i styrelsen eller någon annan liknande ställning eller en motsvarande faktisk bestämmanderätt i ett aktiebolag eller någon annan sammanslutning.

Enbart styrelsearbete räcker dock inte för att en person ska omfattas av en obligatorisk arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. För att omfattas av försäkring, bör personen utöver det arbete som hen utför som styrelseledamot, även arbeta i bolaget på annat sätt, t.ex. genom att delta i företagets operativa verksamhet.

2.3.2. Familjemedlem

Med familjemedlem avses

- make eller maka
- partnern i ett registrerat parförhållande
- sambo
- den som är släkt i rätt upp- eller nedstigande led med en här avsedd person som arbetar i ledande ställning och bor med denne i samma hushåll.

Med sambo avses en person som bor i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden med den som arbetar i ledande ställning i företaget. Även sambo av samma kön betraktas som familjemedlem.

2.3.3. Indirekt ägande

Vid beräkningen av ovan nämnda ägarandelar beaktas även indirekt ägande via andra företag (aktiebolag eller andelslag) eller sammanslutningar (öppet bolag och kommanditbolag), om den person som arbetar i ledande ställning ensam eller tillsammans med sina familjemedlemmar äger över hälften av det andra företaget eller den andra sammanslutningen eller har motsvarande bestämmanderätt.

Indirekt ägande kan således förutom via aktiebolag också uppstå via bland annat öppna bolag, kommanditbolag och andelslag.

Då en person i ledande ställning ensam eller tillsammans med sina familjemedlemmar äger över 50 procent i ett s.k. mellanbolag, sammanräknas ägarandelen i mellanbolaget och personens direkta ägarandel i det bolag där han eller hon arbetar.

Då t.ex. en person som arbetar i ledande ställning äger över 50 procent av mellanbolaget, står han eller hon utanför den obligatoriska försäkringen i det bolag där han eller hon arbetar, om mellanbolaget äger över 30 procent av det bolag där personen arbetar. Personen omfattas inte heller av den obligatoriska försäkringen i det fall då mellanbolagets ägarandel och personens direkta ägarandel sammanlagt är över 30 procent.

I de fall då en person som arbetar i ledande ställning tillsammans med sina familjemedlemmar äger över 50 procent av mellanbolaget, men den egna ägarandelen i mellanbolaget är mindre än 50 procent, står han eller hon utanför den obligatoriska försäkringen i det bolag där han eller hon arbetar först när mellanbolagets ägarandel av det bolag där personen arbetar är över 50 procent, eller då mellanbolagets ägarandel och personens direkta ägarandel sammanlagt är över 50 procent.

I det följande ges tio andra exempel på situationer där en delägare som arbetar i ledande ställning ensam eller tillsammans med sina familjemedlemmar direkt och/eller indirekt äger det aktiebolag där han eller hon arbetar. I exemplen 1–5 omfattas personen av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen, i exempel 6–10 står han eller hon utanför den obligatoriska försäkringen.

Exempel 1: en delägare i ledande ställning äger ensam direkt och indirekt det aktiebolag där han arbetar

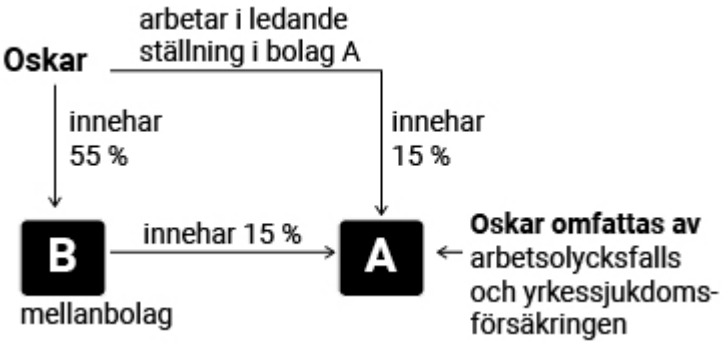

Oskar arbetar i ledande ställning i bolag A och äger direkt 15 procent av bolaget. Eftersom Oskar äger över 50 procent av mellanbolaget B, beaktas även mellanbolaget B:s ägarandel på 15 procent. Således äger Oskar 30 procent av det bolag där han arbetar. Eftersom Oskar inte äger över 30 procent av bolag A, omfattas han av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel 2: en delägare i ledande ställning äger ensam endast indirekt det aktiebolag där han arbetar

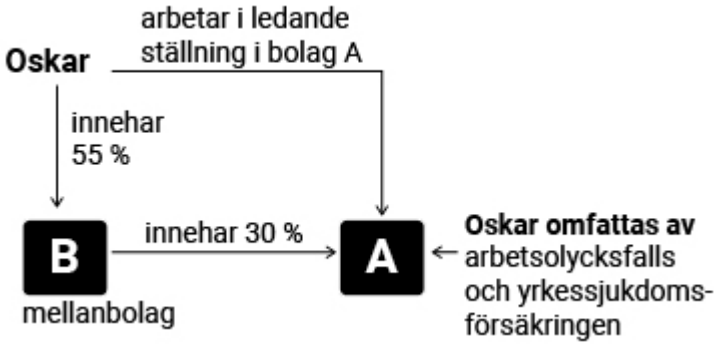

Oskar arbetar i en ledande ställning i bolag A. Oskar äger inte direkt aktier i bolag A. Oskar äger över 50 procent av aktierna i bolag B, vilket innebär att ägarandelen i mellanbolaget B beaktas. Eftersom Oskar inte via mellanbolaget äger över 30 procent av bolaget A där han arbetar, omfattas han av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel 3: en delägare i ledande ställning äger tillsammans med sina familjemedlemmar direkt och indirekt det aktiebolag där han arbetar

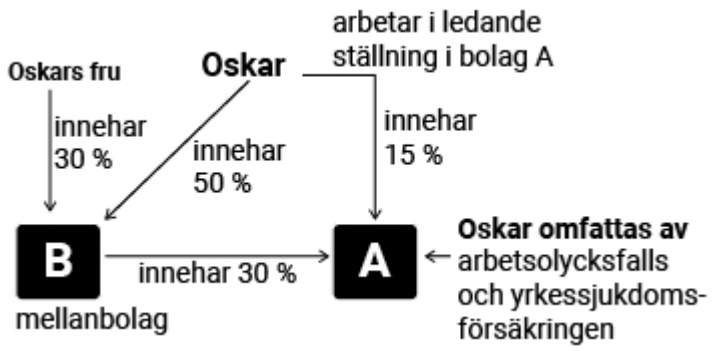

Oskar arbetar i ledande ställning i bolag A och äger direkt 15 procent av bolaget. Oskar äger tillsammans med sina familjemedlemmar sammanlagt över 50 procent av aktierna i bolaget B, men Oskars egen ägarandel av mellanbolagets aktier är inte över 50 procent. Eftersom Oskar tillsammans med familjemedlemmarna har en ägarandel på sammanlagt 45 procent (30 % + 15 %) i bolaget A där han arbetar, och således inte över 50 procent, omfattas han av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel 4: en delägare i ledande ställning äger indirekt och hans familjemedlemmar direkt det aktiebolag där han arbetar

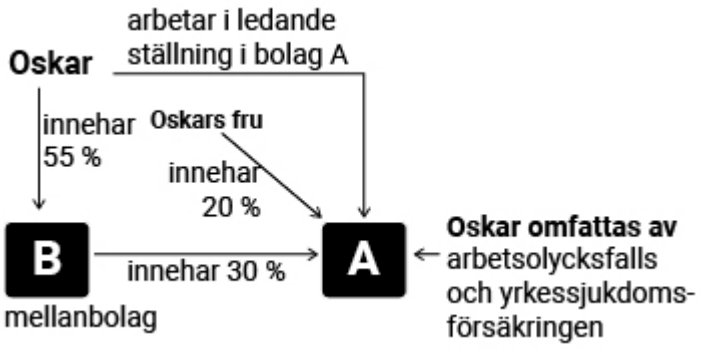

Oskar arbetar i ledande ställning i bolag A. Han äger ensam över 50 procent av mellanbolaget B, vilket innebär att mellanbolagets ägarandel på 30 procent i bolaget A beaktas. Oskars fru äger 20 % av bolag A. Eftersom Oskar inte via

mellanbolaget B äger över 30 procent, och inte heller tillsammans med sina familjemedlemmar äger över 50 procent av bolaget A där han arbetar, omfattas Oskar av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel 5: en delägare i ledande ställning äger ensam direkt och indirekt via flera olika bolag det aktiebolag där han arbetar

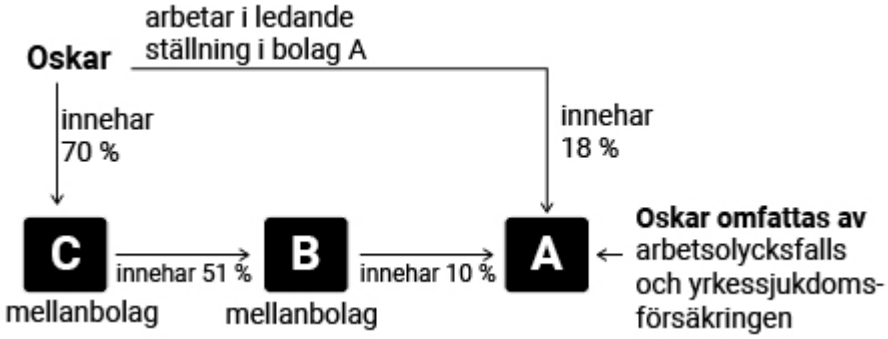

Oskar arbetar i ledande ställning i bolag A och äger direkt 18 procent av bolaget. Dessutom äger han 70 procent av bolaget C, som för sin del äger 51 procent av bolaget B. Bolag B äger 10 procent av aktierna i bolaget A. Eftersom Oskar äger 28 procent av bolaget A där han arbetar, och således inte över 30 procent, omfattas han av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel 6: en delägare i ledande ställning äger ensam direkt och indirekt det aktiebolag där han arbetar

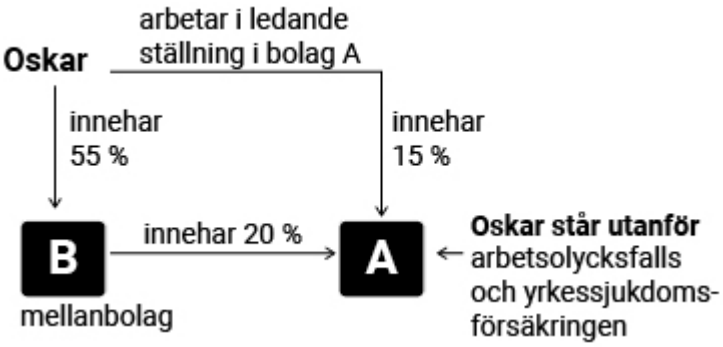

Oskar arbetar i ledande ställning i bolag A och han äger direkt 15 procent av aktierna i bolag A och indirekt 20 procent via mellanbolaget B. Oskars ägarandel är således 35 procent. Eftersom Oskar ensam äger 35 procent, dvs. över 30 procent av bolaget A där han arbetar, står Oskar utanför den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel 7: en delägare i ledande ställning äger ensam endast indirekt det aktiebolag där han arbetar

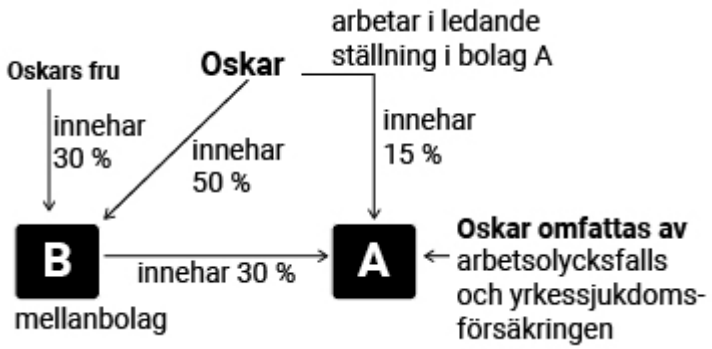

Oskar arbetar i ledande ställning i bolag A och han äger 40 procent av aktierna i bolaget A via mellanbolaget B. Eftersom Oskar ensam äger 40 procent, dvs. över 30 procent av bolaget A där han arbetar, står Oskar utanför arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel 8: en delägare i ledande ställning äger tillsammans med sina familjemedlemmar direkt och indirekt det aktiebolag där han arbetar

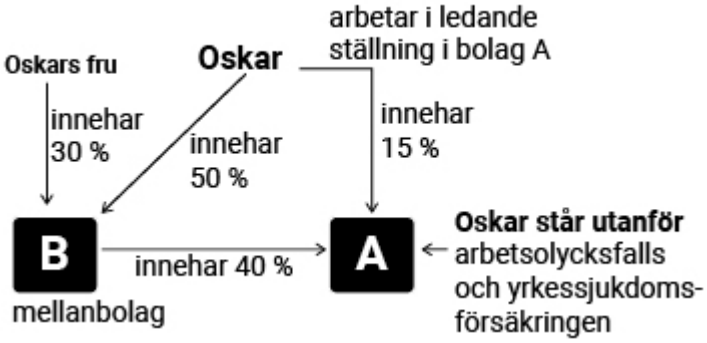

Oskar arbetar i ledande ställning i bolag A och äger direkt 15 procent av bolaget. Oskar äger tillsammans med familjemedlemmarna 80 procent av

mellanbolaget B, och bolaget B äger 40 procent av det bolag där Oskar arbetar. Eftersom Oskars direkta och indirekta ägarandel är sammanlagt 55 procent, dvs. över 50 procent i det bolag där han arbetar, står Oskar utanför den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel 9: en delägare i ledande ställning äger indirekt och hans familjemedlemmar direkt det aktiebolag där han arbetar

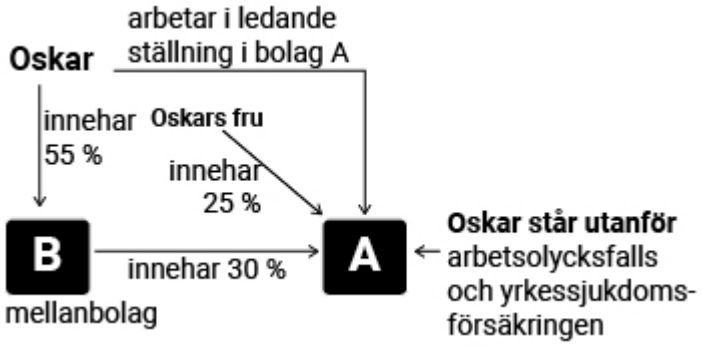

Oskar arbetar i ledande ställning i bolag A och äger 30 procent av bolaget via mellanbolaget B. Oskars fru äger 25 procent av bolag A. Eftersom Oskar tillsammans med sina familjemedlemmar äger över 50 procent av bolag A där han arbetar, står Oskar utanför den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel 10: en delägare i ledande ställning äger ensam direkt och indirekt via flera olika bolag det aktiebolag där han arbetar

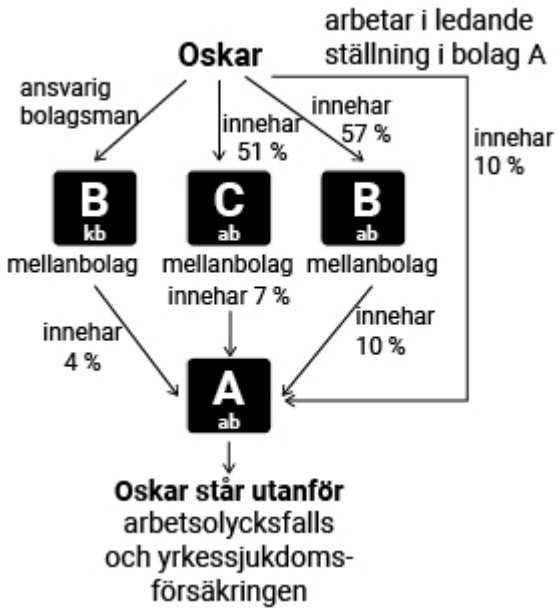

Oskar arbetar i ledande ställning i bolag A och äger direkt 10 procent av bolaget. Dessutom äger han indirekt 4 procent via kommanditbolaget B, 7 procent via bolaget C och 10 procent via bolaget B. Eftersom Oskar ensam äger över 30 procent (4 % + 7 % + 10 % + 10 %) av bolaget A där han arbetar, står Oskar utanför den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

2.3.4. Egna aktier som tillhör ett aktiebolag

Egna aktier som ett aktiebolag förvärvar beaktas inte när ägarandelarna av aktiekapitalet eller röstetalet uträknas, eftersom bolagets egna aktier inte ger rätt att delta i bolagsstämman och de inte heller medräknas i totalantalet aktier vid beslutsfattande (5 kap. 9 § i aktiebolagslagen).

Till denna del tillämpar lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdom och lagen om pension för arbetstagare samma bestämmelser om egna aktier som tillhör bolaget.

Exempel:

A som arbetar i ledande ställning innehar 30 procent av aktiekapitalet och det röstetal som det medför. Bolaget har förvärvat 50 procent av sina egna aktier. Eftersom aktier som tillhör bolaget inte beaktas, är A:s ägarandel av aktiekapitalet 30/50, dvs. 60 procent och A står utanför arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringens tillämpningsområde.

2.3.5. Andelslag (anl)

Med arbetstagare jämställs också en person som arbetar i en annan sammanslutning, t.ex. i ett andelslag i ledande ställning och som ensam eller tillsammans med sina familjemedlemmar har högst motsvarande bestämmanderätt i sammanslutningen som beskrivs ovan i fråga om aktiebolag.

Om andelslaget endast har en medlem, omfattas han eller hon inte av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen. Om antalet medlemmar är flera än en, kan medlemmen stå utanför den obligatoriska försäkringen, då han eller hon ensam innehar över 30 procent av bestämmanderätten eller tillsammans med sina familjemedlemmar över 50 procent av bestämmanderätten.

Enligt 1 kap. 2 och 3 § i lagen om andelslag (421/2013) är ett andelslag en från medlemmarna fristående juridisk person där antalet medlemmar, antalet andelar och andelskapitalet varierar. Syftet med dess verksamhet är att i avsikt att stödja medlemmarnas ekonomi eller näringsutövning driva ekonomisk verksamhet så att medlemmarna nyttjar andelslagets tjänster.

Både privatpersoner och sammanslutningar, t.ex. bolag och stiftelser, kan vara medlemmar i ett andelslag. Lagen innehåller inte någon minimiantal

grundare/medlemmar, varför det även kan bestå av en medlem. Andelslaget ska antecknas i handelsregistret och det uppkommer genom registrering.

Medlemmarna i andelslaget ansvarar i regel inte personligen för andelslagets förpliktelser, utan ansvaret begränsas till insatsen. Enligt 14 kap. 1 § i lagen om andelslag kan det i andelslagets stadgar bestämmas att medlemmarna svarar för andelslagets skulder i det fall att de egna tillgångar som ett andelslag som är försatt i konkurs eller likvidation har inte förslår till betalning av skulderna (tillskottsplikt). Tillskottsplikten kan vara obegränsad eller begränsad till ett visst belopp. Om medlemmarna i andelslaget har obegränsad tillskottsplikt, bör det utredas separat huruvida de omfattas av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomslagstiftningen.

2.3.6. Öppet bolag och kommanditbolag (kb)

En bolagsman i ett öppet bolag eller en sådan delägare eller en bolagsman i någon annan sammanslutning som är personligen ansvarig för sammanslutningens förpliktelser och förbindelser jämställs inte med arbetstagare. På så sätt står bolagsmän i öppna bolag och ansvariga bolagsmän i kommanditbolag utanför den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Ett arbetssamfund jämställs med ett öppet bolag och således står medlemmar i ett samfund utanför den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Tyst bolagsman i ett kommanditbolag omfattas av försäkringen, om han eller hon har en anställning enligt arbetsavtalslagen i kommanditbolaget.

2.3.7. Privat näringsidkare

En privat näringsidkare omfattas inte av den obligatoriska försäkringen enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar, eftersom han eller hon inte har ett anställningsförhållande. Skillnaden i förhållande till en anställning

enligt arbetsavtalslagen är oftast endast att arbetet inte utförs för någon annans räkning och inte lyder under någon annans ledning och övervakning.

Huruvida personen är en självständig företagare avgörs från fall till fall utifrån de förhållanden där arbetet utförs och utförarens allmänna företagarställning.

Nedan följer några egenskaper som är kännetecknande för en självständig företagare. Självständig företagsamhet förutsätter i allmänhet att flera av dessa egenskaper uppfylls.

Självständiga företagare

- utför ett uppdrag självständigt utan en annan persons ledning och övervakning
- bär ensam ansvaret för uppdraget och den finansiella risken av det (risk för vinst eller förlust)
- utför avtalat arbete, för vilket beställaren av arbetet och den som utför arbetet endast avtalar om arbetsresultatet, vilket beställaren kan granska först efter att arbetet är klart
- kan utföra flera avtalade arbetsprojekt samtidigt
- är inte personligen förpliktad att delta i utförandet av arbetet, utan företagaren kan utan beställarens tillstånd anlita andra arbetstagare för att utföra arbetet, vilkas arbete företagaren då leder och övervakar
- skaffar i regel det material som används i arbetet, äger de arbetsmaskiner och den arbetsutrustning som används i arbetet
- betalar lön till sina arbetstagare, sköter förskottsinnehållning och andra socialskyddsavgifter
- betalar sina egna skatter med en förskottsskattesedel (en förskottsskattesedel är inte i sig ett bevis på att personen är en självständig företagare)

- sköter själv sin arbetspensionsförsäkring (FöPL).

Familjemedlemmar som arbetar hos en enskild näringsidkare omfattas av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen, om det är fråga om en anställning enligt arbetsavtalslagen. Det har ingen betydelse om familjemedlemmen bor i samma hushåll med näringsidkaren. En enskild näringsidkares make eller sambo kan inte anses arbeta i ett anställningsförhållande till företagaren enligt arbetsavtalslagen. Trots vederlaget uppfylls inte kännetecknet för ett anställningsförhållande, arbete för någon annans räkning, med beaktande av makarnas gemensamma förmögenhet. Arbetet anses ske för familjens gemensamma räkning. Däremot måste anställda barn försäkras.

Personer som använder egna arbetsmaskiner

De maskiner och annan utrustning som används i arbetet tillhör oftast arbetsgivaren. En arbetstagare i skogs- och byggarbete kan ibland använda egna, mindre arbetsmaskiner, som t.ex. motorsåg. I sådana fall är det nästan alltid fråga om en anställning.

Enligt rättspraxisen kan en anställning uppstå oberoende av att arbetstagaren använder egna, även mycket dyra arbetsmaskiner. Avgörande är för vems räkning arbetet utförs.

Då man avgör om den som använder en egen arbetsmaskin står i anställningsförhållande till uppdragsgivaren eller är en självständig företagare, är det av betydelse för på vilken grund arbetsmaskinen har anskaffats. Om maskinen har anskaffats för eget bruk och man med den tillfälligt utför arbete åt en utomstående, är det i allmänhet fråga om en anställning. Om maskinen däremot har skaffats för arbete som utförs åt en annan, är det fråga om företagarverksamhet, dvs. **maskinentreprenad**.

Det är närmast fråga om företagarverksamhet också om

- maskinen är försedd med särskild tilläggsutrustning
- den som utför arbetet bär ekonomisk risk för verksamheten
- han har flera uppdragsgivare och
- han får huvuddelen av inkomsterna av verksamheten.

Ju dyrare de aktuella specialmaskinerna är, desto klarare är det fråga om en självständig företagare.

En lastbilsförare betraktas nästan utan undantag som en självständig företagare, eftersom verksamheten grundar sig på trafiktillstånd, köruppdrag kan utföras åt vem som helst och föraren kan fritt organisera sitt arbete. Arbete som utförs av en förare med egen bil kan betraktas som anställning i det fallet att han under en lång tid har förbundit sig att utföra uppdrag åt endast en uppdragsgivare.

Personer som använder vanliga **jordbrukstraktorer** omfattas i allmänhet av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen för jordbruksföretagare. Personer som kan omfattas av försäkringen är t.ex. en jordbrukare som med egen traktor utför arbete åt en granne eller som sköter plogningen av närliggande privata vägar om vintrarna. En person som med sin traktor utför arbete åt ett trävarubolag är i allmänhet i ett anställningsförhållande och omfattas av trävarubolagets arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Skogsmaskinsägare är i allmänhet självständiga företagare som kan ordna sitt olycksfallsförsäkringsskydd med frivilliga försäkringar enligt OlyL.

Arbeten som utförs med skördetröska omfattas i regel av en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring för lantbruksföretagare och kan även grunda sig på ömsesidighet. Arbete med skördetröska och andra specialmaskiner görs ofta inom ramen för ett maskinsamfund.

På företagararbete tillämpas 187–203 § i OlyL (avdelning VI i lagen).

3. Territoriellt tillämpningsområde

Med begreppet socialförsäkringsavtal som är bindande för Finland avses också ett för Finland bindande internationellt avtal som innehåller bestämmelser om social trygghet (HE 171/2017). Sådana avtal är till exempel handels- och samarbetsavtalet mellan UK och EU (det så kallade TCA-avtalet), vars bifogade protokoll föreskriver tillämpningen av social trygghet för personer som rör sig mellan länder, samt UKs utträdesavtal ur EU (det s.k. utträdesavtalet), som innehåller bestämmelser om samordningen av sociala trygghetssystem.

På motsvarande sätt avses med ett land med socialförsäkringsavtal också ett land med vilket ett internationellt avtal som binder Finland har slutits, som innehåller bestämmelser om social trygghet.

3.1. Arbete som utförs i Finland

3.1.1. Allmänt

Lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas på arbete som utförs i Finland (13 §). Huvudregeln är att allt arbete som utförs i Finland, oberoende av arbetstagarens hemort eller nationalitet eller arbetsgivarens hemort eller nationalitet, omfattas av lagens tillämpningsområde. Med arbete som utförs i Finland avses arbete som utförs inom Finlands geografiska område.

Enligt EU:s förordningar om social trygghet ska flygplansbesättning emellertid försäkras i den medlemsstat där personen har sin hemvist. Likaså innehåller förordningarna om social trygghet specialbestämmelser om sjömän. Enligt den tolkning som tillämpats inom arbetspensionsförsäkringen kan arbete som utförs i Finland också utgöras av arbete som utförs utanför Finlands gränser i tredje stater i tjänst hos ett finländskt transportföretag, dvs. ombord på ett finländskt fartyg eller flygplan. Motsvarande tolkning kan också iakttas vid

tillämpande av OlyL. Då t.ex. ett finländskt flygbolag hyr arbetstagare från en tredje stat, vilka arbetar i ett finländskt flygplan i utlandet, hör detta arbete till lagens tillämpningsområde.

När en utländsk arbetstagare kommer till Finland för att arbeta bör man utreda om personen kommer från ett EU/EES-land, Schweiz eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet eller om det är fråga om en person som kommer till Finland för att arbeta från ett s.k. icke-avtalsland (ett tredje land).

Förutom då det gäller kongress- eller turnéresa eller andra motsvarande kortvariga besök innehåller OlyL inte någon tidsmässig begränsning för hur länge arbetet i Finland ska pågå. Det är en klar skillnad från motsvarande bestämmelse i lagen om pension för arbetstagare (ArPL). ArPL gäller inte personer som en utländsk arbetsgivare sänder till Finland för att arbeta och vilkas arbete i Finland hos den aktuella arbetsgivaren räcker högst två år. Om Finlands lagstiftning tillämpas på en här avsedd arbetstagare på basis av bestämmelserna om tillämplig lagstiftning i EU:s grundförordning om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet eller om Finlands lagstiftning om social trygghet tillämpas på arbetstagaren omedelbart innan hans eller hennes arbete i Finland börjar, tillämpas emellertid lagen om pension för arbetstagare på honom eller henne.

OlyL tillämpas inte på arbete som en arbetstagare utför i Finland, om arbetstagaren inte omfattas av Finlands lagstiftning på basis av EU:s förordningar om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet som är bindande för Finland. Till dessa arbetstagare hör sådana utsända arbetstagare enligt EU-förordningen eller annan överenskommelse som arbetar i Finland samt sådana personer som arbetar i två eller flera länder och för vilka lagvalet faller på något annat land än Finland. Motsvarade bestämmelse finns också i ArPL.

Listor över EU-, EES- och avtalsländer:

EU-land:

- Nederländerna
- Belgien
- Bulgarien
- Spanien
- Irland
- Italien
- Österrike
- Grekland
- Kroatien
- Cypern
- Lettland
- Litauen
- Luxemburg
- Maltesiska
- Portugal
- Polen
- Frankrike
- Rumänien
- Sverige
- Tyskland
- Slovakien
- Slovenien
- Finland
- Danmark
- Tjeckien
- Ungern
- Estland

EES-land:

- Island
- Liechtenstein
- Norge
- Schweiz

Land med avtal om social trygghet och internationellt avtal:

- Israel
- Quebec
- Storbritannien

Tredje länder (inget avtal om OlyL-försäkring):

- Australien
- Chile
- Indien
- Japan
- Kanada
- Kina
- Korea
- USA
- Ryssland

Avtal rörande Storbritannien

UK är inte längre ett EU-medlemsland. Från och med 1.1.2021 säkerställer det s.k. Brexit-utträdesavtalet även rättigheterna för personer som befann sig i en gränsöverskridande situation, till exempel som utstationerade arbetstagare, mellan EU och UK 31.12.2020, förutsatt att den gränsöverskridande situationen fortsätter oavbrutet även efter detta.

I handels- och samarbetsavtalet mellan UK och EU (det s.k. TCA-avtalet) finns omfattande bestämmelser om samordningen av social trygghet mellan EU-länderna och Storbritannien. De sociala trygghetssystemen samordnas i enlighet med protokollet om samordning av de sociala trygghetssystemen i syfte att säkra de sociala trygghetsförmånerna för personer som omfattas av protokollets tillämpningsområde. Avtalet tillämpas på nya gränsöverskridande situationer som inletts under perioden 1.1.2021–31.12.2035 och 1.1.2021. Avtalet tillämpas på bland annat olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar.

3.1.2. Specialbestämmelse för transportföretag

Lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas inte på sådant arbete som en arbetstagare som kommer till Finland från en tredje stat utför i Finland, om alla följande villkor uppfylls:

1) det är fråga om arbete inom landsvägstransport som arbetstagaren utför huvudsakligen (över 50 %) någon annanstans än i Finland

2) arbetstagaren inte är bosatt i Finland
3) arbetsgivaren inte har hemvist i Finland, och
4) finsk lagstiftning inte ska tillämpas på arbetet enligt EU:s förordningar om social trygghet.

Med landsvägstransport avses både gods- och persontransporter på väg. Tolkningen av boende är den samma som i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (16/2019). En person som bor i Finland är således en person som har sin egentliga bostad och sitt egentliga hem i Finland och som ständigt huvudsakligen vistas här. Det faktum att ett företag har sin hemort i Finland bevisas av att sammanslutningen är registrerad i handelsregistret i Finland.

Syftet med denna snäva begränsning är att begränsa sådant vägtransportarbete utanför lagen, där varken arbetstagaren eller arbetsgivaren har fasta band till Finland och där arbetet endast i mindre utsträckning berör Finland. I sådant vägtransportarbete ska arbetstagarens olycksfallsskydd i första hand vara ordnad enligt lagstiftningen i tredje land.

3.1.3. Korta kongress-, utbildnings- och turnéresor till Finland

Lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas inte på arbetstagare som är i Finland för att delta i en kongress eller ett seminarium, eller som är på utbildnings- eller turnéresa eller på något annat motsvarande kortvarigt besök. Ett villkor är att arbetstagaren inte är bosatt i Finland, att arbetsgivaren inte har hemvist i Finland och att finsk lagstiftning inte ska tillämpas på arbetet enligt EU:s förordningar om social trygghet. Försäkringsskyddet för sådana arbetstagare ska i regel vara ordnad i det utsändande landet, vilket vanligen även ska ha ordnat med en reseförsäkring.

En arbetsresa som görs till Finland betraktas i regel inte längre som ett kortvarigt besök, om det räcker längre än 10 dagar.

Exempel

- en utbildnings- eller föreläsningsturné som räcker två veckor omfattas redan av lagens tillämpningsområde.
- arbetstagare som deltar i installations- eller reparationsarbeten på en maskin eller apparat eller ett informationssystem, monteringsarbeten inför mässor eller vilket arbete som helst som inte kan betraktas som ett möte eller uppträdande, ska försäkras i Finland genast från det att arbetet inleds, om den arbetsgivarspecifika lönegränsen på 1 300 euro överskrids.

Såsom ovan nämndes (avsnitt 3.1.1), finns det här en klar skillnad mellan två olika försäkringssystem i Finland. Lagen om pension för arbetstagare gäller inte arbetstagare som en utländsk arbetsgivare sänder för att arbeta i Finland och vars arbete i Finland hos denna arbetsgivare räcker högst två år.

3.1.4. Arbetstagare som kommer till Finland från EU/EES-länder, Schweiz och länder med vilka Finland har en överenskommelse om social trygghet

Då det gäller EU- och EES-länderna samt Schweiz finns lagvalsbestämmelserna som gäller försäkringsskyldigheten i förordningarna 883/2004 och 987/2009 och då det gäller länder med vilka Finland har en överenskommelse om social trygghet i respektive överenskommelse. En person kan t.ex. komma till Finland för att arbeta tillfälligt som en utsänd arbetstagare enligt nämnda förordningar, varvid hans eller hennes arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsskydd ordnas i det utsändande landet. I dylika fall föreligger ingen försäkringsskyldighet enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar på grundval av samordningsbestämmelserna i EU-förordningarna eller överenskommelserna om social trygghet. En arbetstagare som sänds ut från t.ex. Estland ska således ha med sig ett intyg om vilken bestämmelse om social trygghet som tillämpas (A1), vilket utfärdats av den behöriga myndigheten i Estland och med vilket det bevisas att arbetstagaren

omfattas av den sociala tryggheten i Estland. I sådant fall ska försäkring inte tecknas i Finland. Om inget intyg företes, ska det utsändande företaget ta en försäkring i Finland.

3.1.5. Arbetstagare som kommer till Finland från ett icke-avtalsland (ett tredje land)

Då det gäller icke-avtalsländer är begreppet utsänd arbetstagare okänt. En person som arbetar i Finland ska således försäkras enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar här, fastän arbetstagaren fortfarande skulle omfattas av den sociala tryggheten och socialförsäkringen i det land därifrån han eller hon kommer.

Finlands arbetspensionslagstiftning tillämpas inte på en arbetstagare som en utländsk arbetsgivare sänder till Finland för att arbeta och vars arbete i Finland hos denna arbetsgivare räcker högst två år.

Motsvarande bestämmelse finns inte i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. Av den anledningen ska även en arbetstagare som kommer från ett icke-avtalsland enligt huvudregeln försäkras i Finland på basis av det arbete som görs här oberoende av arbetets längd, bosättningslandet, arbetsgivarens nationalitet och andra motsvarande faktorer. Försäkringsskyldigheten gäller emellertid inte kortvariga kongress-, utbildnings- och turnéresor till Finland.

Exempel:

En rysk arbetstagare omfattas av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen i Finland, fastän har arbetar en mindre tid av året i Finland och en större del av tiden i Ryssland, som Finland inte har en överenskommelse om social trygghet med. På transportföretagets arbetstagare tillämpas emellertid specialbestämmelsen för transportföretag, enligt vilken

transportarbete som görs i Finland kan stå utanför försäkringsskyldigheten.

3.1.6. Handels- och samarbetsavtalet mellan EU och Storbritannien

I handels- och samarbetsavtalet (det s.k. TCA-avtalet) mellan EU och Storbritannien (nedan även Förenade kungariket/UK) finns omfattande bestämmelser om samordningen av social trygghet mellan EU-länderna och UK. De sociala trygghetssystemen samordnas i enlighet med protokollet om samordning av de sociala trygghetssystemen i syfte att säkra de sociala trygghetsförmånerna för personer som omfattas av protokollets tillämpningsområde.

Protokollet tillämpas på personer, inbegripet statslösa personer och flyktingar, som omfattas eller har omfattats av en eller flera staters lagstiftning, samt på deras familjemedlemmar och deras efterlevande.

Protokollet tillämpas på arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförmåner.

Personerna har samma förmåner och skyldigheter enligt lagstiftningen i staten som ifrågavarande statsmedborgare (likabehandling).

Personerna omfattas endast av en stats lagstiftning.

En person som är anställd eller egenföretagare i en stat omfattas av den statens lagstiftning. (Vetenskapliga styrkommittén (SSC). Artikel 10)

En person som är anställd i en stat av en arbetsgivare som normalt bedriver sin verksamhet där och som av den arbetsgivaren utstationeras till en annan stat för att arbeta för arbetsgivarens räkning omfattas fortfarande av den först nämnda statens lagstiftning, förutsatt att anställningens längd inte överstiger 24 månader och att personen inte utstationeras för att ersätta en annan utstationerad arbetstagare (utstationerad arbetstagare). (SSC. Artikel 11)

En person som normalt är anställd i två eller flera medlemsstater och Storbritannien omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där han eller hon är bosatt om han eller hon bedriver en väsentlig del av sin verksamhet i den här medlemsstaten (arbete i två eller flera stater) (SSC: artikel12)

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförmånerna fastställs i andra kapitlet i avdelning III i protokollet.

Samarbete och databehandling fastställs i avdelning IV i protokollet.

3.2. Arbete som utförs utomlands

3.2.1. Allmänt

Lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas på arbete som en arbetstagare utför utanför Finland, om arbetstagaren omfattas av finsk lagstiftning på grundval av EU:s förordningar om social trygghet eller sådana överenskommelser om social trygghet som är bindande för Finland (14 §).

Oftast är sådana arbetstagare antingen i EU-förordningen eller överenskommelserna om social trygghet avsedda arbetstagare som sänts utomlands från Finland eller personer som arbetar i två eller flera länder och på vilka Finlands lagstiftning om social trygghet ska tillämpas på grundval av EU:s förordningar. Syftet med OlyL är att personer som endast gör kortvariga arbetsresor till EU-området eller avtalsländer ska fortsätta att omfattas av lagens tillämpningsområde även om de inte skulle vara egentliga utsända arbetstagare.

Då man avgör om arbetstagaren territoriellt sätt ska omfattas av lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar och dryftar frågor som gäller försäkring vid utlandsarbete, ska såväl bestämmelserna i OlyL som riktlinjerna i EU-lagstiftningen och de ömsesidiga överenskommelserna om social trygghet beaktas.

Arbetsgivare och arbetstagare som ingår arbetsavtal om arbete i utlandet kan inte fritt avtala om på vilket sätt arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen ska ordnas. Om arbetstagaren anses höra till det sociala trygghetssystemet i Finland även under sitt arbete i utlandet, fastställs arbetsgivarens försäkringsskyldighet enligt OlyL.

Pensionsskyddscentralen (PSC) är behörig att avgöra om en arbetstagare omfattas av den sociala tryggheten i Finland. I sin webbtjänst Arbetspensionslagstiftningen håller PSC också detaljerade tillämpningsanvisningar om arbete utomlands uppdaterade, vilka det lönar sig att dra nytta av vid behov (www.tyoelakelakipalvelu.fi).

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringsskyddet i utlandsarbete fastställs enligt om personen arbetar i ett EU- eller EES-land, Schweiz, ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet eller i ett icke-avtalsland (tredje land), hur länge arbetet pågår och för vem personen arbetar.

UK är inte längre ett EU-medlemsland. Även från och med 1.1.2021 säkerställer Brexit-utträdesavtalet rättigheterna för de personer som 31.12.2020 befann sig i en gränsöverskridande situation, till exempel som utstationerade arbetstagare, mellan EU och UK, förutsatt att den gränsöverskridande situationen fortsätter oavbrutet även efter detta.

I handels- och samarbetsavtalet mellan UK och EU finns omfattande bestämmelser om samordningen av social trygghet mellan EU-länderna och UK.

Länder som tillämpar EU-förordningar

EU-förordningarna (883/2004 och 987/2009) som ska tillämpas vid samordning av den sociala tryggheten mellan EU-länderna trädde i kraft den 1 maj 2010. Samtidigt upphävdes huvuddelen av de tidigare gällande förordningarna 1408/71 och 574/72 om samordnande av de sociala trygghetssystemen.

Ovan nämnda EU-förordningar har tillämpats på situationer som kräver samordning av den sociala tryggheten mellan EU- och EES-länder sedan den 1 juni 2012. Förordningarna började tillämpas mellan EU-länderna och Schweiz fr.o.m. den 1 april 2012.

Staterna San Marino, Vatikanen och Monaco inom EU-området hör inte till EU. Färöarna och Grönland hör inte heller till EU, men EU-förordningarna tillämpas på ärenden mellan dessa länder och de nordiska länderna med stöd av den nordiska konventionen om social trygghet som trädde i kraft den 1 maj 2014.

De brittiska kanalöarna Man, Jersey och Guernsey hör inte till EU, men de omfattas av tillämpningsområdet i den kompletterande överenskommelsen om social trygghet mellan Finland och Storbritannien.

Arbete i ett EU-/EES-land, Schweiz och ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet

I det följande schemat (bild 2) redogörs för huvudreglerna enligt vilka försäkringsskyddet ska ordnas då en arbetstagare arbetar i ett EU-/EES-land, Schweiz eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet. Ärendet behandlas närmare i avsnitt 3.2.2 och 3.2.3.

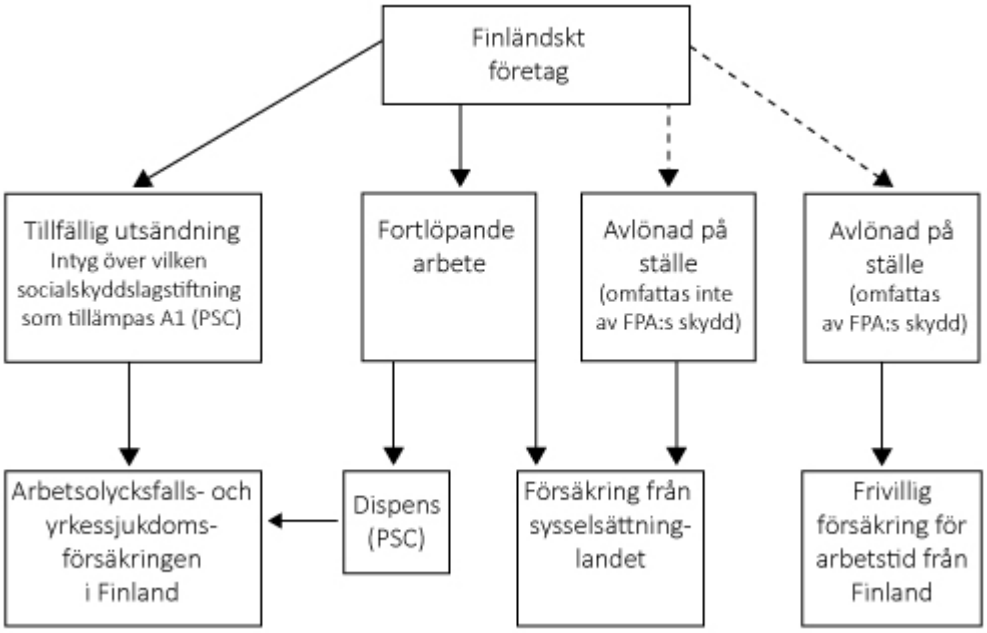

Principen om sysselsättningsland fungerar som huvudregel

Huvudprincipen enligt EU:s bestämmelser om social trygghet och de ömsesidiga överenskommelserna om social trygghet är att försäkring ska tecknas i sysselsättningslandet, dvs. en arbetstagare omfattas av den sociala tryggheten i det landet där han eller hon arbetar.

Ett arbete utomlands kan till exempel på grund av en pandemi bli ett distansarbete som utförs från hemlandet. Distansarbetet kan påverka vilket lands sociala trygghet arbetstagaren omfattas av.

Utsända arbetstagare utgör ett undantag

Arbetstagare som tillfälligt sänds ut för att arbeta utomlands försäkras likväl ofta fortfarande i sitt hemland. Enligt EU:s förordningar om social trygghet hör en arbetstagare som tillfälligt sänts ut för att arbeta utomlands till det utsändande landets sociala trygghet i 24 månader. Detta bevisas med intyg A1 (intyg över den lagstiftning om social trygghet som ska tillämpas, vilket motsvarar den tidigare blanketten E 101). I Finland ska Intyget sökas från Pensionsskyddscentralen (PSC). Om utlandskommenderingen är kortare än en månad, betraktas den ofta som en arbetsresa och arbetstagaren behöver inte ansöka om intyg för utsända arbetstagare. Vid ansökan beviljas dock intyget också för kortare utlandskommenderingar än en månad t.ex. i situationer där någon aktör (såsom en myndighet i det land dit arbetstagaren är utsänd eller ~~den lokala~~ arbetsgivaren) kräver ett intyg. Eftersom praxisen varierar i olika länder, lönar det sig att i dylika fall kontakta PSC.

Även länder med vilka Finland har en överenskommelse om social trygghet har bestämmelser som gäller utsända arbetstagare. I avtal med Israel och Quebec samt i avtal mellan UK och EU finns bestämmelser om arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

3.2.2. Arbete i ett EU-/EES-land och Schweiz

Allmänt

EU-förordningarna (883/2004 och 987/2009) trädde i kraft den 1 maj 2010. De tillämpas förutom på EU-länderna också på EES-länder och Schweiz med få undantag.

Grundförordningens officiella namn är "Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen". Genomförandeförordningen heter "Europaparlamentets

och rådets förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen". Här används samlingsnamnet EU-förordningar eller EU:s förordningar om social trygghet för bestämmelserna.

EU-förordningarna tillämpas på all lagstiftning om arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförmåner. Således gäller förordningarna också frivilliga försäkringar enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. Förordningarna tillämpas även på försäkringar enligt lagen om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämställbara med arbete (460/2015).

I det följande redogörs för bestämmelserna om lagval då det gäller EU-förordningarna. Noggrannare information om EU-förordningarnas innehåll och om bl.a. ersättningsbestämmelserna finns på Olycksfallsförsäkringscentralens webbplats (www.tvk.fi).

Försäkringsbestämmelserna gäller hela den sociala trygghet som förordningen täcker. Om man således beslutar tillämpa Finlands lagstiftning på en person, gäller beslutet såväl arbetsbaserad social trygghet (bl.a. arbetspensionsförsäkring samt arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring) som bosättningsbaserad social trygghet (bl.a. sjukförsäkring och folkpension). EU-förordningarna gäller således även professionella idrottsutövare enligt lagen om olycksfalls- och pensionsskydd för idrottsutövare samt stipendiater som försäkrats med stöd av lagen om pension för lantbruksföretagare.

I Finland är Pensionsskyddscentralen (PSC) behörig att avgöra huruvida en arbetstagare omfattas av den sociala tryggheten i Finland. FPA avgör i samband med förmånsbeslutet tillämpningen av lagstiftningen om boendebaserad social trygghet och ger inget separat beslut om detta, men i den utsträckning som det handlar om områdena inom den sociala tryggheten

som täcks av EU-förordningarna, grundar sig FPA:s beslut på PSC:s lagvalslösning.

Olycksfallsförsäkringsanstalten är inte behörig att avgöra om en arbetstagare omfattas av den sociala tryggheten i Finland. Om en arbetsgivare kontaktar en olycksfallsförsäkringsanstalt och begär uppgifter om en arbetstagares försäkring t.ex. i fall där arbetstagaren har arbetat i två länder, ska arbetsgivaren styras att kontakta PSC. På motsvarande sätt ska PSC kontaktas, om det i samband med ett ersättningsärende är oklart om en person omfattas av den sociala tryggheten i Finland. Kundbetjäningsnummer: 029 411 2110, e-post: ulkomaanasiat@etk.fi.

Personer som omfattas av tillämpningsområdet

EU:s förordningar om social trygghet tillämpas på medlemsstatens medborgare, statslösa samt på flyktingar som bor i någon medlemsstat. Därtill förutsätts att personen omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater. Förordningen tillämpas också på ovan nämnda familjemedlemmar och deras efterlevande, dvs. förmånstagarna.

Från den 1 januari 2011 har tillämpningsområdet utvidgats att även omfatta medborgare i tredjeländer samt deras familjemedlemmar, förutsatt att de har en laglig bosättningsort på någon medlemsstats territorium (med undantag för UK, EES-länderna och Schweiz samt Danmark med andra än de nordiska länderna).

Försäkring i endast ett land

Huvudprincipen är att en person som rör sig i länder som tillämpar EU-förordningarna endast omfattas av lagstiftningen om social trygghet i en enda stat. Socialskyddsavgifter betalas endast till staten i fråga och förmåner beviljas på basis av medlemsstatens lagstiftning och på dess bekostnad.

Arbete i en medlemsstat: Huvudregel = försäkras i sysselsättningslandet

Huvudregeln är att en person i lönearbete eller som är enskild yrkesutövare försäkras i sysselsättningslandet.

> Exempelvis om en person kommer från en annan medlemsstat till Finland för att arbeta, ska personen försäkras i Finland. Arbetsgivaren (nationaliteten har ingen betydelse) ska således ordna med bl.a. en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring för den person som kommer till Finland.

Arbetstagare som bor i ett land och arbetar i ett annat land och regelbundet återvänder till bosättningslandet dagligen eller minst en gång i veckan är så kallade gränsarbetare. Dessa är till exempel de som bor i norra Finland och som har jobb i Sverige eller Norge och som normalt gör sitt arbete helt i landet i fråga. I enlighet med principen om arbetsland försäkras personerna i arbetslandet.

Undantagsvis kan till exempel en pandemi orsaka att arbetstagaren tillfälligt inte får komma till arbetsplatsen i det andra landet. Personen är tillfälligt förhindrad att arbeta i sitt normala arbetsland och arbetar i stället på distans från bosättningslandet under den perioden. Detta påverkar i princip inte vilket lands sociala trygghet personen omfattas av och personen förblir försäkrad i det ursprungliga arbetslandet även under de exceptionella förhållandena.

> Exempel: Personen arbetar i Norge men bor i Finland. På grund av pandemin kan personen inte ta sig till sin arbetsplats i Norge och arbetar hemifrån. Personen omfattas fortfarande av norsk social trygghet.

> Exempel: Personen arbetar uteslutande i Sverige för en svensk arbetsgivare. Undantagsvis arbetar personen på grund av

coronaviruset helt på distans i bosättningslandet i Finland. Personen omfattas fortfarande av svensk social trygghet.

På tjänstemän tillämpas i regel lagstiftningen i arbetsgivarens hemvist. En tjänsteman är en person som anses vara tjänstemän eller som behandlas som en tjänsteman i den medlemsstat dit hans eller hennes arbetsgivares verkställande förvaltning hör.

På sjömän tillämpas i regel lagstiftningen i fartygets flaggland.

Utsänd arbetstagare

Utsända arbetstagare utgör ett undantag till huvudregeln. En arbetstagare som sänds ut till en annan medlemsstat i högst 24 månader för att arbeta där för arbetsgivarens räkning, omfattas alltjämt av den sociala tryggheten i den utsändande staten.

Tidsfristen på 24 månader kan förlängas med särskild dispens med högst fem år (se punkten "dispens" senare i detta avsnitt).

Utsändningen ska utöver ovan nämnda tidsfrist även uppfylla vissa villkor som gäller arbetstagaren, arbetsgivaren och anställningen för att det ska vara fråga om sådan utsändning som avses i förordningarna:

- Förhållandet mellan den utsändande arbetsgivaren och den utsända arbetstagaren ska vara fast under hela utsändningstiden. Vid bedömningen av om det finns ett fast förhållande ska man bland annat beakta rätten av att sluta arbetsavtal, anställnings- och uppsägningsrätt samt rätt att bestämma arbetsuppgifterna.
- Arbetstagaren har omfattats av lagstiftningen i den utsändande staten omedelbart före utsändningen. I allmänhet betraktas en månad som tillräcklig tid.

- Arbetstagaren får inte sändas för att ersätta en annan arbetstagare som utfört samma arbete (t.ex. efter att tiden på 24 månader har löpt ut).
- Den utsändande arbetsgivaren ska normalt bedriva sin verksamhet i det utsändande landet. Det bör vara fråga om annan verksamhet än rent intern administrativ verksamhet.

Om PSC har utfärdat ett A1-intyg till den utsända arbetstagaren för arbetet utomlands om att han eller hon omfattas av den finska sociala tryggheten, ändras i princip inte intygets giltighet trots att t.ex. en pandemi skulle ha orsakat tillfälliga förändringar i arbetet. PSC bör dock underrättas om de förändrade förhållandena, till exempel om arbetstagaren tills vidare permitteras eller om utlandskommenderingen avbryts.

Exempel: Den utsända personens A1-intyg förblir giltigt som vanligt om personen fortsätter att arbeta i utstationeringslandet på distans eller på arbetsplatsen.

Exempel: Personen är utstationerad arbetstagare i Polen och har ett A1-intyg från Finland. Intygets giltighet löper ut under pandemin och personen kan inte återvända till Finland. Personen blir kvar i Polen och arbetar på distans tills det är möjligt att återvända till Finland. Om en person blir kvar och arbetar på distans i Polen i mer än en månad efter det att intyget har löpt ut måste arbetsgivaren ansöka om ett nytt A1-intyg från PSC.

Exempel: En person är utstationerad arbetstagare i Tyskland och har ett A1-intyg från Finland. Personen permitteras i högst 3 månader. Personens A1-intyg är giltigt under denna temporära permittering.

Exempel: Personen har åkt på en kort arbetsresa utomlands. Hen har inget A1-intyg eftersom ett sådant inte har krävts för en

slumpmässig arbetsresa på mindre än en månad. På grund av pandemin kan personen inte återvända till Finland. Person behöver ett A1-intyg om arbetet utomlands räcker längre än en månad och arbetsgivaren måste ansöka om intyget från PSC.

Distansarbete i ett EU-land

Försäkring av distansarbete i ett EU-land avgörs på samma sätt som försäkring av annat arbete i ett EU-land. **Den fysiska platsen för distansarbetet**, det vill säga det EU-land där arbetstagaren fysiskt arbetar vid sin dator, avgör vilket lands socialförsäkringsregler som gäller för arbetet. Det är viktigt att notera att socialförsäkringen inte bestäms av det land där arbetsgivaren, kunderna eller den anställdes permanenta bostad är belägen. Beroende på omständigheterna, kan en distansarbetare likställas med en utstationerad arbetstagare.

En arbetstagare som arbetar på distans i ett annat EU-land kan betraktas som utstationerad arbetstagare från Finland, om villkoren för att omfattas av den finska sociala tryggheten uppfylls och arbetsgivaren ansöker om ett A1-intyg om att personen omfattas av den finska sociala tryggheten. Villkoren för att omfattas av den finska sociala tryggheten är desamma som för utstationerade arbetstagare. Om arbetsgivaren inte ansöker om intyg om att arbetstagaren omfattas av den finska sociala tryggheten, ska den sociala tryggheten för detta arbete ordnas i arbetslandet.

För distansarbete i Tyskland till exempel, kan en finsk arbetsgivare ansöka om ett A1-intyg från Pensionsskyddscentralen för en anställd om att hen fortsättningsvis omfattas av den finska socialförsäkringen.

Utsänd företagare

Även en företagare kan arbeta som utsänd företagare i en annan medlemsstat. En företagare som tillfälligt för högst 24 månader reser till en annan medlemsstat för att bedriva liknande verksamhet där, omfattas av den sociala tryggheten i sitt hemland under denna tid.

För att det ska kunna anses vara fråga om utsändning, förutsätts förutom tidsfristen även följande:

- Företagaren ska normalt bedriva betydande verksamhet i den medlemsstat där företaget har sitt säte.
- För att kunna fortsätta med sin verksamhet efter att ha återvänt från utlandet måste företagaren fortfarande uppfylla villkoren för att bedriva sin verksamhet i utsändningslandet.
- Företagaren ska ha bedrivit sin verksamhet redan en tid innan han eller hon reser till en annan medlemsstat för att arbeta där tillfälligt. I Finland förutsätts det att FöPL-försäkringen har varit i kraft i minst fyra månader.
- Den verksamhet som en företagare ämnar bedriva i en annan medlemsstat ska vara av samma slag som den verksamhet som företagaren bedriver normalt.

Arbete i två eller flera länder

Om en person arbetar i två eller flera medlemsstater är det avgörande hur länge personen arbetat och hurdant arbete som utförts i varje medlemsstat, då man bedömer enligt vilken medlemsstats lagstiftning arbetstagaren ska försäkras. För detta ändamål ska man göra en helhetsbedömning av alla relevanta fakta. Till dessa hör i fråga om en person som arbetar som anställd framför allt vilken arbetsplats som fastställts för personen i arbetsavtalet.

Arbetstagare i två eller flera länder

En arbetstagare som arbetar i två eller flera medlemsstater omfattas av lagstiftningen i sitt bosättningsland, om han eller hon utför en väsentlig del av sitt arbete där. Med detta avses en situation där en arbetstagare arbetar i två eller flera länder inom ett och samma anställningsförhållande.

Exceptionella förhållanden exempelvis en pandemi kan påverka arbetet i två eller flera länder. Om en person på grund av exceptionella förhållanden tillfälligt arbetar mer i bosättningslandet eller endast arbetar i bosättningslandet, har ändringen ingen inverkan på vilket lands sociala trygghet personen omfattas av.

Bosättningsort är den plats där personen stadigvarande bor.

Med väsentlig del avses en omfattande del av all verksamhet. Som vägledande kriterier beaktas arbetstagarens arbetstid och/eller lön. Om mindre än 25 procent av kriterierna uppfylls, är det ett tecken på att arbetstagaren inte utför en väsentlig del av arbetet i medlemsstaten i fråga. Vid bedömningen ska situationen under de följande 12 månaderna beaktas. I Finland är PSC behörig att avgöra hur frågan om väsentlig del ska bedömas i enskilda fall.

Exempel:

Arbetstagaren bor i Finland. Han har en estnisk arbetsgivare som betalar hans lön. Arbetstagaren arbetar 10 dagar i månaden i Finland, 6 dagar i Estland och 4 dagar i Polen.

Tio dagar i månaden innebär mer än 25 procent av arbetet. Arbetstagaren utför med andra ord en väsentlig del av sitt arbete i sitt bosättningsland och ska således försäkras i Finland.

Om arbetstagaren inte utför en väsentlig del av sitt arbete i sitt bosättningsland, omfattas han eller hon av lagstiftningen i det EU-land i vilket arbetsgivaren har sitt säte eller sin verksamhetsort.

Exempel:

Arbetstagaren bor i Finland och är anställd av ett estniskt företag så att arbetstagaren arbetar fyra dagar i månaden i Finland och resten av tiden i Estland. Arbetstagaren ska försäkras i Estland, eftersom han inte utför en väsentlig del av sitt arbete i sitt bosättningsland Finland.

Eftersom det i det sist nämnda fallet är möjligt att arbetsgivaren är etablerad i ett s.k. tredje land, har det för sådana fall föreskrivits att arbetstagaren i sådana fall omfattas av lagstiftningen i sitt bosättningsland.

Exempel:

En arbetstagare bor i Finland och är anställd av ett ryskt företag så att arbetstagaren arbetar fyra dagar i månaden i Finland och resten av tiden i Estland. Arbetstagaren ska försäkras i Finland, eftersom han bor här, trots att han inte utför en väsentlig del av sitt arbete i Finland.

Om en person arbetar för flera företag eller arbetsgivare, och dessa har sitt säte eller sin verksamhetsort i olika medlemsstater, omfattas han eller hon av lagstiftningen i sitt bosättningsland.

Exempel:

En arbetstagare bor i Estland och arbetar i Estland för en estnisk arbetsgivare. Därtill har hon ett annat arbete i Finland som hon utför som anställd till en finländsk arbetsgivare. Arbetstagaren omfattas i fråga om alla dessa arbeten av lagstiftningen i Estland.

Företagare i två eller flera länder

Även företagare som normalt bedriver sin verksamhet i två eller flera länder omfattas av lagstiftningen i sitt bosättningsland, om de bedriver en väsentlig del av sin verksamhet i denna medlemsstat.

För att kunna avgöra om en väsentlig del av verksamheten bedrivs i medlemsstaten i fråga beaktas omsättningen, arbetstiden, antalet tillhandahållna tjänster och/eller arbetsinkomsten. Om mindre än 25 procent av kriterierna uppfylls, är det ett tecken på att arbetstagaren inte utför en väsentlig del av arbetet i medlemsstaten i fråga. Vid bedömningen ska situationen under de följande 12 månaderna beaktas.

Om företagaren inte bedriver en väsentlig del av sin verksamhet i bosättningslandet, omfattas han eller hon av lagstiftningen i den medlemsstat där verksamhetens huvudsakliga intressen finns.

Företagets huvudsakliga intressen ska fastställas med beaktande av alla aspekter av företagarens förvärvsverksamhet. Särskilt viktiga aspekter är den ort där företagarens verksamhet har sitt fasta och permanenta säte, verksamhetens normala karaktär eller varaktighet samt antalet tillhandahållna tjänster.

Arbetstagare i ett land och företagare i ett annat

En person som normalt arbetar som anställd i ett land och bedriver företagarverksamhet i ett annat ska i fråga om allt arbete omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där han eller hon arbetar som anställd.

Provisoriskt beslut om tillämplig lagstiftning

Om en person arbetar i två eller flera länder, ska detta anmälas till den behöriga institutionen i bosättningslandet (PSC i Finland). Institutionen i bosättningsstaten bestämmer vilken lagstiftning som är tillämplig på den berörda personen och förmedlar informationen till de övriga medlemsstaterna i vilka personen arbetar. Denna typ av beslut om tillämplig lagstiftning är provisoriskt, och medlemsstaterna ska inom två månader ta ställning till beslutet.

Exempel:

En person bor i Estland och arbetar i både Estland och Finland. Estland bestämmer vilket lands lagstiftning som ska tillämpas i hans fall och informerar Finland om detta. Finland har två månader på sig att ta ställning till beslutet.

Om Finland godkänner lagvalet behöver inget svar sändas till Estland, varpå beslutet blir slutgiltigt. Om Finland däremot inte godkänner lagvalet, ska Estland informeras om detta. Då tillämpas provisorisk försäkring med relaterade artiklar.

Företaget kan ansöka om arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring för sina anställda inom den ovan nämnda tidsfristen på två månader. I så fall ska försäkring beviljas. Om det senare visar sig att personen trots allt inte omfattas av lagstiftningen i Finland, innehåller genomförandeförordningen bestämmelser om kvittning av försäkringspremier mellan olika länders

institutioner (se punkten "kvittning av provisoriskt betalade försäkringspremier" senare i detta avsnitt).

Provisorisk tillämpning av lagstiftningen

Om medlemsstaternas behöriga institutioner (PSC i Finland) inte kommer överens om vilken lagstiftning som ska tillämpas på en person, ska institutionerna i första hand förhandla och försöka nå enighet i frågan. Om uppgörelse inte kan nås, kan ärendet hänskjutas för behandling till administrativa kommissionen, som verkar i anslutning till EU-kommissionen.

EU-förordningen innehåller bestämmelser om vilket lands lagstiftning som i dessa fall ska tillämpas provisoriskt och vilka provisoriska rättigheter personen i fråga har.

Personer som arbetar endast i ett land (utsändning), omfattas tillfälligt av lagstiftningen i det landet där de arbetar.

> Exempel: En person har kommit från Sverige till Finland för att arbeta här. Finland anser att det är fråga om en utsänd arbetstagare, men Sverige är inte av samma åsikt. Personen omfattas provisoriskt av lagstiftningen i sysselsättningslandet, dvs. Finland.

På en person som arbetar i två eller flera länder tillämpas lagstiftningen i bosättningslandet provisoriskt, om den berörda personen arbetar där delvis. Om personen inte arbetar i bosättningslandet, tillämpas provisoriskt det lands lagstiftning som personen först ansökte om att få omfattas av.

Kvittning av provisoriskt betalade försäkringspremier

Genomförandeförordningen innehåller bestämmelser om kvittning av försäkringspremier mellan två institutioner i sådana fall där personen är

provisoriskt försäkrad i något land och detta lands lagstiftning inte fastställs som den slutgiltigt tillämpliga lagstiftningen.

Institutionen får inte återbetala beloppen till arbetsgivaren förrän den institution som slutgiltigt fastställts som behörig har meddelat vilket belopp den har rätt till. Den behöriga institutionen kan begära att den institution som provisoriskt erhållit avgifter ska överföra avgifterna till den behöriga institutionen. Begäran ska framställas inom tre månader från det att den tillämpliga lagstiftningen har fastställts.

Dispens

Förordningarna innehåller också bestämmelser om dispensförfarande: de behöriga myndigheterna i staterna kan bevilja undantag från bestämmelserna om lagval.

I Finland är det PSC som är behörig att behandla dispensärenden. Ansökan om dispens kräver sysselsättningslandets samtycke, vilket inhämtas av PSC. Dispens kan fås om sysselsättningstiden i den andra medlemsstaten är högst fem år.

3.2.3. Arbete i ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet

Allmänt

Överenskommelserna om social trygghet har minskat i betydelse bl.a. i och med utvidgningen av EU. Bestämmelser som gäller arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen finns endast längre i överenskommelserna med Israel och Quebec. Obs! Även i avtal mellan UK och EU.

Ett socialförsäkringsavtal mellan Finland och en annan stat reglerar samordningen av de områden inom den sociala tryggheten som avtalet omfattar då personen arbetar, vistas eller bor på den andra avtalsstatens territorium.

Överenskommelserna om arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen innehåller ofta bestämmelser om bl.a. följande ärenden

- vilken stats lagstiftning som ska tillämpas i respektive fall
- till vilken stat försäkringspremier ska betalas
- på vilket sätt förmåner som fastställs från olika stater ska samordnas
- vilka förmåner som kan överföras från en stat till en annan
- förfarandet vid yrkessjukdomar och när sådana förvärras.

Överenskommelserna om social trygghet har ofta liknande innehåll. Den ledande tanken är principen om likvärdighet. Detta innebär att avtalslandets medborgare jämställs med det egna landets medborgare. Ersättningar för arbetsolycksfall och yrkessjukdomar betalas på samma sätt som till det egna landets medborgare oberoende av lagstiftningen i avtalslandet. Det kan finnas skillnader i bestämmelserna om social trygghet i olika länder t.ex. när det gäller försäkrad personkrets, de yrkessjukdomar som ersätts, begreppet olycksfall under arbetsfärd och självriskandelar.

I det följande redogörs för några allmänna observationer om innehållet i överenskommelserna om social trygghet. I fråga om varje överenskommelse ska emellertid bestämmelserna i den aktuella överenskommelsen granskas separat. Sakområde, frister vid utsändning och kostnadsersättning varierar t.ex. i de olika överenskommelserna.

Sysselsättningslandet fungerar som huvudregel

Försäkringsskyddet fastställs i regel på basis av bestämmelserna i det land där arbetet utförs. Arbetsgivaren är skyldig att teckna en försäkring för sina arbetstagare på det sätt som sysselsättningslandets lagstiftning förutsätter.

Undantag: utsända arbetstagare

Ett undantag från regeln om sysselsättningsland är s.k. utsända arbetstagare, som i regel omfattas av det utsändande landets lagstiftning under utsatt tid. Olika överenskommelser innehåller tidsgränser på 12/24/36 månader, varefter arbetstagaren omfattas av bestämmelserna i sysselsättningslandet. PSC kan på särskild begäran bevilja dispens i fråga om dessa tidsgränser. Dispens innebär att arbetstagaren i sin helhet omfattas av hemlandets sociala trygghet under en bestämd tid.

För att slippa betala försäkringspremier till sysselsättningslandet ska arbetsgivaren skaffa ett s.k. intyg för utsända arbetstagare från PSC. Om överenskommelsen om social trygghet i fråga inte gäller arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen, befriar det intyg över utsänd arbetstagare som PSC beviljar inte arbetsgivaren från att betala olycksfallsförsäkringspremie i det andra landet.

Dispensförfarande

I överenskommelserna har myndigheterna i avtalsländerna beretts möjlighet att avtala om undantag i bestämmelserna om försäkring. Dispens ska sökas via PSC.

Ansökan om dispens kan komma ifråga då man önskar att en utsänd arbetstagare i ett avtalsland fortsättningsvis ska omfattas av den sociala tryggheten i sitt hemland. Ibland kan ansökan om dispens också vara motiverad för en person som åker till ett utländskt dotterbolag eller till ett annat utländskt företag för att arbeta.

Distansarbete i ett land med vilket Finland har ett avtal om social trygghet

Att försäkra distansarbete i ett land med vilket Finland har ett avtal om social trygghet avgörs på samma sätt som att försäkra annat arbete. **Den fysiska platsen för distansarbetet**, det vill säga i vilket avtalsland den anställde fysiskt jobbar vid sin dator, fastställer vilket lands regler för social trygghet som tillämpas. Det är viktigt att notera att socialförsäkringen inte bestäms av det land där arbetsgivaren, kunderna eller den anställdes permanenta bostad är belägen. Beroende på omständigheterna, kan en distansarbetare likställas med en utstationerad arbetstagare.

3.2.4. Arbete i ett icke-avtalsland (tredje land)

Allmänt

Då det är fråga om arbete i ett icke-avtalsland (tredje land), tillämpas 14 § 2 mom. i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar på det arbete som utförs utomlands. Med tredje land avses ett annat land än ett EU- eller EES-land, Schweiz eller ett land med avtal om social trygghet eller ett internationellt avtal. Bestämmelsen gäller arbetsolycksfalls- och

yrkessjukdomsskyddet för arbetstagare som sänts utomlands. I bestämmelsen fastställs på vilka villkor OlyL ska tillämpas på en utsänd arbetstagare.

Eftersom den sociala tryggheten i olika länder har reglerats oberoende av varandra, kan en finländare som arbetar utomlands i det fallet att en ömsesidig överenskommelse om social trygghet saknas, omfattas av ett överlappande skydd i händelse av olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar eller å andra sidan stå helt utan försäkringsskydd. Arbetsgivaren kan å sin sida bli tvungen att betala dubbla försäkringspremier.

I följande graf (bild 3) redogörs för hur försäkringsskyddet ordnas i ett icke-avtalsland.

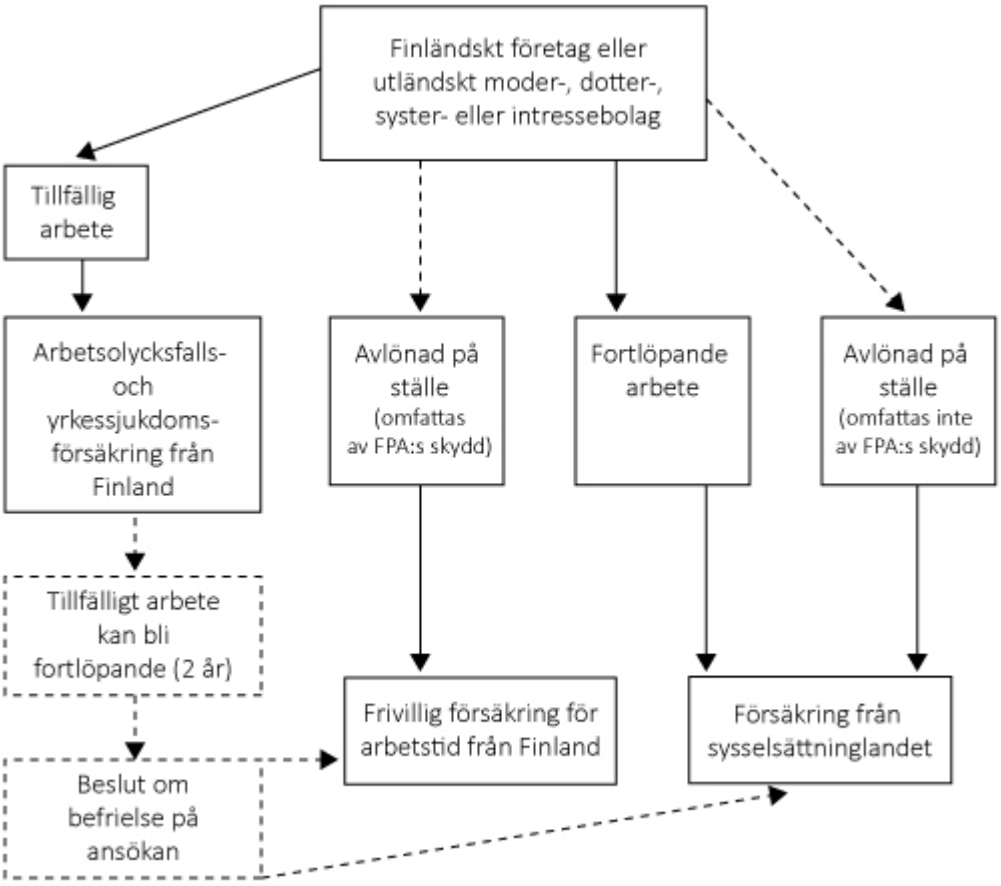

Med finländsk arbetsgivare avses en sammanslutning eller en fysisk person som har hemvist i Finland. En fysisk person ska också i realiteten vara bosatt i Finland. Att en sammanslutning har hemvist i Finland utvisas av att

sammanslutningen är registrerad i handelsregistret i Finland. Om det inte krävs registrering för att bilda sammanslutningen anses den vara finländsk om den har sin förvaltning i Finland eller om den har sin huvudsakliga verksamhet i Finland. Som en finländsk arbetsgivare betraktas också ett utländskt företags eller europabolags filial som är verksam i Finland och registrerad i handelsregistret samt ett europabolag som har sin stadgeenliga hemvist i Finland.

Utsändning av en arbetstagare till en s.k. tredje stat

Lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas på arbete som utförs av en arbetstagare som är utsänd av en finsk arbetsgivare till en tredje stat förutsatt att:

1) arbetstagaren antingen är anställd av den utsändande finska arbetsgivaren eller av ett utländskt företag inom samma ekonomiska helhet (moder-, dotter- eller systerbolag)
2) arbetstagarens anställningsförhållande till det utsändande finska företaget fortgår under den tid arbetstagaren arbetar i utlandet, och
3) arbetstagaren omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet när han eller hon åker utomlands för att arbeta.

Den utsända arbetstagarens nationalitet är inte av betydelse för tillämpande av 14 § i OlyL.

Anställning hos det utsändande finska företaget

Ett villkor för att omfattas av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen är att arbetstagarens anställningsförhållande till det utsändande finska företaget fortgår under den tid arbetstagaren arbetar i utlandet.

Den finska arbetsgivaren kan sända arbetstagaren utomlands för egen räkning eller för att arbeta i ett moder-, dotter- eller systerföretag som hör till samma ekonomiska helhet. Även i det sist nämnda fallet är det ett villkor att arbetstagarens anställningsförhållande till det utsändande finska företaget fortgår under den tid arbetstagaren arbetar i utlandet. I dessa fall ingås vanligtvis ett avtal där man fastställer det utsändande och mottagande företagets samt arbetstagarens rättigheter och skyldigheter. Om man på basis av avtalet kan anse att den utsändande finska arbetsgivaren fortfarande i sista hand är ansvarig för de skyldigheter som ansluter sig till anställningen, fortsätter arbetstagarens anställning hos den utsändande arbetsgivaren, fastän löneutbetalningen skulle ha överförts på det utländska företaget.

Även en sådan arbetstagare som i Finland har anställts direkt för arbete i utlandet, omfattas enligt 14 § av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen. Ett villkor för att omfattas av den obligatoriska försäkringen är emellertid att arbetstagaren har omfattas av det sociala trygghetssystemet i Finland innan han eller hon åker utomlands för att arbeta.

Om ett finländskt företag ingår ett arbetsavtal för arbete som ska utföras i utlandet t.ex. med en sådan rysk medborgare som har bott och arbetat i Finland, omfattas en sådan person av det finska företagets arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring under hela den tid han eller hon arbetar utomlands.

Å andra sidan kan t.ex. en person som omfattas av den ryska lagstiftningen och som kommit från utlandet till Finland endast i avsikt att ingå ett arbetsavtal och som det finländska företaget i egenskap av arbetsgivare har sänt för att arbeta utomlands, inte omfattas av den finska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Utlandsarbetets tillfälliga karaktär

Då en arbetstagare sänds för att arbeta utomlands, ska arbetet betraktas som tillfälligt, om det inte klart bevisas att det är avsett att vara bestående.

Då man bedömer huruvida utsändningen är tillfällig har arbetets längd i sig inte någon betydelse.

Huruvida vistelsen är tillfällig ska avgöras utifrån en helhetsbedömning där man beaktar

- huruvida utlandskommenderingen är tillfällig och hur länge den varar
- om det är fråga om flera kommenderingar efter varandra
- vistelsens totala längd
- arbetstagarens familje- och andra band till hemlandet
- arbetstagarens egen syn på saken.

Om arbetsgivaren anser att det inte längre är fråga om en tillfällig vistelse, kan han avtala om detta med arbetstagaren när den tidsbestämda vistelsen nästa gång förlängs. I samband med detta bör man även avtala om den sociala tryggheten i vistelselandet.

Om en arbetstagare bestående åker utomlands för att arbeta, kan han eller hon inte försäkras med en obligatorisk försäkring enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. Arbetstagaren omfattas då av lagstiftningen i sysselsättningslandet. Arbetsgivaren kan komplettera arbetstagarens skydd med en frivillig försäkring för arbetstid enligt 204 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (se avsnitt 11.6).

Den utsändande arbetsgivaren är försäkringsskyldig

Den utsändande arbetsgivaren som verkar i Finland är alltid försäkringsskyldig. Arbetsgivaren kan också vara skyldig att ta en försäkring i händelse av olycksfall i arbetet enligt lagstiftningen i sysselsättningslandet, varför dubbel försäkringsskyldighet kan komma i fråga.

Då en arbetstagare utomlands förflyttar sig från en stationeringsort till en annan antingen i sitt arbete hos arbetsgivaren eller till ett utländskt moder-, dotter- eller systerföretag som hör till samma ekonomiska helhet, omfattas arbetstagaren av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen förutsatt att arbetstagarens anställning till det utsändande finländska företaget fortsätter och arbetet fortfarande är av tillfällig natur.

Ansökan om befrielse från att omfattas av försäkringen

En arbetsgivare kan ansöka om att försäkringsbolaget fastställer att en arbetstagare inte längre omfattas av arbetsgivarens försäkring. Innan beslut fattas ska försäkringsbolaget även inhämta tillräckliga uppgifter av arbetstagaren och bereda denne tillfälle att bli hörd.

Lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas inte på en arbetstagare som sänts ut till ett tredje land, om försäkringsbolaget på arbetsgivarens ansökan genom ett beslut har fastställt att arbetstagaren inte längre omfattas av arbetsgivarens försäkring. En förutsättning för beslut är att arbetet utomlands inte lägre är tillfälligt och att arbetet i utlandet har fortsatt i över två år. Beslutet tillämpas från ingången av det kalenderår som följer efter att beslutet vunnit laga kraft.

Efter att befrielse beviljats, har arbetsgivaren möjlighet att försäkra arbetstagaren enligt 204 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar.

3.2.5. Beskickningar och konsulat

Länder som tillämpar EU-förordningar

Försäkrandet av personer som är anställda vid beskickningar och konsulat fastställs enligt bestämmelsen om tjänstemän. Om en person har en tjänstemannaställning, omfattas han eller hon av sitt hemlands lagstiftning. På andra arbetstagare tillämpas sysselsättningslandets lagstiftning, såvida Wienkonventionen inte föranleder annat.

Icke-avtalsländer

Diplomatiska förhållanden omfattas av Wienkonventionen. Enligt den är personer som är anställda vid beskickningar och konsultat samt deras privattjänare, såvida de är utsändarlandets medborgare, befriade från bestämmelserna om social trygghet i stationeringslandet. Försäkrandet av personal som är sysselsättningslandets medborgare sköts enligt lagstiftningen i sysselsättningslandet.

4. Försäkring

4.1. Tecknande av försäkring

För att uppfylla sin försäkringsskyldighet ska arbetsgivaren teckna en försäkring för sina arbetstagare innan de börjar arbeta (156 §). En försäkring enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar kan tecknas i ett inhemskt eller utländskt bolag, som har i lagen om försäkringsbolag eller lagen om utländska försäkringsbolag avsedd rätt att bevilja sådana försäkringar.

En försäkring enligt OlyL är till sin natur en generell försäkring, som anses gälla alla arbetstagare hos arbetsgivaren. Arbetsgivaren kan ta en separat försäkring (delförsäkring) för en viss del av företaget eller för ett visst arbete.

Om arbetsgivaren har tecknat försäkring för samma arbete i två eller flera försäkringsbolag, gäller den försäkring som har tecknats först.

4.2. Beviljande av en försäkring och tidpunkt när den börjar gälla

Ett försäkringsbolag är skyldigt att bevilja en obligatorisk försäkring för arbetstid som någon ansöker om (157 §). Avvikande från de frivilliga försäkringarna enligt OlyL, kan försäkringsbolaget inte vägra att bevilja en försäkring enligt OlyL som ansökts om för arbetstagarna, fastän arbetsgivaren exempelvis skulle ha försummat att betala sina försäkringspremier.

OlyL eller regeringsförslaget som gäller detta fastställer inte vad som avses med en försäkringsansökan. I 167 § i OlyL nämns ordet anbudsförfrågan specifikt, på grundval av vilket en försäkringsansökan och en anbudsförfrågan kan betraktas som separata angelägenheter. Att ansöka om försäkring och en försäkringsansökan är enligt en etablerad tolkning en begäran om att sätta en försäkring i kraft. En anbudsförfrågan är en uppmaning om att lämna ett försäkringsanbud innan en försäkringsansökan görs.

Försäkringsbolaget måste inte lämna ett anbud på den inlämnade anbudsförfrågan. Underlåtenhet att lämna anbud ska motiveras i enlighet med god försäkringssed.

Innan försäkringsavtalet ingås ska försäkringsbolaget förse den försäkringssökande med information om dess försäkringsformer, försäkringspremier och villkor för försäkringarna, samt annan information som behövs för att välja den försäkring som lämpar sig för sökandens försäkringsbehov. När informationen ges ska även de väsentliga

begränsningarna av försäkringsskyddet beaktas (156 § i OlyL och 5 § i lagen om försäkringsavtal). När det gäller försäkringspremier kan en allmän beskrivning som visar på väsentliga faktorer som påverkar premien, såsom försäkringstagarens egen skadehistorik, betraktas som tillräcklig förhandsinformation.

Försäkringen börjar gälla från och med den tidpunkt när försäkringsbolaget bevisligen har tagit emot ansökan, om det inte har avtalats om en senare tidpunkt. Försäkringen kan inte börja retroaktivt. Det föreskrivs inte om någon bestämd form för ansökan, men ansökan görs vanligen skriftligen.

4.3. Bekräftelse på försäkringens giltighet

Försäkringsbolaget är skyldigt att ge försäkringstagaren en skriftlig bekräftelse på att försäkringen gäller. Det finns inga noggrannare bestämmelser om bekräftelsens form, utan också ett elektroniskt dokument fyller kraven på en skriftlig bekräftelse. Försäkringsbolaget kan även utfärda ett s.k. försäkringsbrev och självt närmare fastställa vad bekräftelsen innehåller. Eftersom det är fråga om en bekräftelse, ska den ges utan dröjsmål efter att försäkringen trätt i kraft.

4.4. Fortlöpande försäkring och tidsbegränsad försäkring

En försäkring enligt OlyL tecknas i huvudsak för att gälla fortlöpande (158 §). Då är försäkringsperioden kalenderåret. När en försäkring träder i kraft under pågående år löper den första försäkringsperioden ut den sista dagen av det kalenderår som följer på det år då försäkringen började gälla.

Exempel:

Grönområdesplanerare Teija meddelar försäkringsbolaget 12.4.2020 att hon har anställt sin första arbetstagare som börjar sitt arbete 1.5.2020. Arbetsavtalet är avsett att vara i kraft

tillsvidare. På basis av ansökan beviljas försäkringen att börja när det försäkrade arbetet inleds 1.5.2020 och försäkringen tecknas för att gälla fortlöpande. Den första försäkringsperioden går ut 31.12.2021.

En försäkring kan också tecknas för viss tid för ett bestämt arbete som fortgår högst ett år eller för ett arbetsställe som existerar högst den tiden (tidsbegränsad försäkring). Försäkringsperioden är då densamma som försäkringens giltighetstid. En tidsbegränsad försäkring upphör utan uppsägning. Om man redan när försäkring tecknas känner till att arbetet fortsätter längre än ett år, ska en fortlöpande försäkring tecknas.

Om arbetet avvikande från vad som var tänkt fortsätter efter det att den bestämda tiden löpt ut och försäkringstagaren underrättar försäkringsbolaget om detta innan tiden löper ut, förlänger försäkringsbolaget i fråga giltighetstiden för en tidsbegränsad försäkring fram till utgången av den nya tid som försäkringstagaren uppger, dock med högst 12 månader. Om arbetsgivaren inte underrättar om att arbetet fortsätter, försummar arbetsgivaren sin försäkringsskyldighet efter att den tidsbegränsade försäkringen upphör.

4.5. Försäkringstagarens anmälningsplikt när försäkring tecknas och är i kraft

Försäkringstagaren är skyldig att ge försäkringsbolaget uppgifter om sin bransch, kvantiteten och kvaliteten på det arbete som försäkringstagaren låter utföra, tidpunkten för när arbetet börjar, ägarförhållandena i företaget och förebyggande arbetarskyddsarbete, vilka behövs för att bedöma risken för olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar, bestämma premien och administrera försäkringen samt om andra omständigheter som påverkar premien och anges av försäkringsbolaget (159 §).

Försäkringstagaren ska lämna uppgifterna i samband med ansökan om försäkring eller senast 14 dagar efter det att försäkringen har börjat gälla. Om försäkringstagaren inte lämnar in uppgifterna inom den föreskrivna tiden, bestämmer försäkringsbolaget premien enligt sina premiegrunder utifrån tillgängliga uppgifter.

Försäkringstagaren ska årligen före utgången av januari anmäla de ovan nämnda uppgifterna till försäkringsbolaget (160 §). Försäkringsbolagen hämtar de yrkesklasspecifika löneuppgifter som de behöver från inkomstregistret (se kapitel 4.6 i inkomstregistret för mer information). Den information som försäkringstagaren anmäler till inkomstregistret behöver inte anmälas på nytt till försäkringsbolaget. Uppgifter som inte rapporteras till inkomstregistret, t.ex. ändringar i ägarförhållanden och information om branschen ska dock rapporteras direkt till försäkringsbolaget.

Dessutom ska försäkringstagaren anmäla väsentliga ändringar av uppgifterna under kalenderåret. Anmälan ska göras utan dröjsmål, dock senast inom 30 dagar efter förändringen.

När en tidsbegränsad försäkring har upphört att gälla ska försäkringstagaren anmäla uppgifterna inom 30 dagar efter det att försäkringen upphörde att gälla. Den information som försäkringstagaren anmäler till inkomstregistret behöver inte anmälas på nytt till försäkringsbolaget.

4.6. Anmälning av löneuppgifter till inkomstregistret

Löner och andra uppgifter som föreskrivs i lagen redovisas i inkomstregistret (lagen om inkomstdatasystemet 53/2018). Anvisningar om redovisningen finns på inkomstregistrets webbplats www.inkomstregistret.fi.

Yrkesklass

Yrkesklassen är en av de uppgifter som är obligatoriska att anmäla till inkomstregistret. Yrkesklassen är förenlig med Statistikcentralens yrkesklassificering (TK10) och den anmäls med en precision på fem tecken till inkomstregistret. Den yrkesklassificering som används i inkomstregistret finns på Statistikcentralens webbplats, (Inkomstregistret).

För att hitta rätt yrkesklass kan man använda LuokitusEkspertti som finns på Statistikcentralens webbplats. Välj Yrkesklassificeringen 2010 som den klassificeringen som ska användas. En yrkesklass som hittats i LuokitusEkspertti ska justeras så att den är förenlig med TK10.

Om arbetstagaren utför arbeten som hör till två eller flera olika yrkesklasser, ska yrkesklassen för det huvudsakliga arbetet anmälas till inkomstregistret. Med huvudsakligt arbete avses det arbete som arbetstagaren tidsmässigt sett utför mest. Om arbetstagaren arbetar lika mycket med olika uppgifter, anmäls yrkesklassen enligt det högsta olycksfallsrisken. Då fall kan TVK:s riskklassificering för yrkesklasserna tillämpas. (www.tvk.fi)

Om befattningsbeskrivningen för det huvudsakliga arbetet ändras, ska uppgiften om yrkesklass ändras för att motsvara den ändrade befattningsbeskrivningen i inkomstregistret.

Det går också att kontrollera hos det egna försäkringsbolaget vilka yrkesklasser som ska väljas för arbetstagarna.

Ett försäkringsbolag använder de uppgifter som det behöver och anmälts till inkomstregistret, varför det i den utsträckning som arbetsgivaren anmält uppgifter till inkomstregistret inte längre är nödvändigt att anmäla dem på nytt till försäkringsbolaget.

Om ett bolag behöver sådan information som inte anmäls eller som inte anmälts till inkomstregistret eller om de uppgifter som bolaget fått är motstridiga, begär det uppgifterna separat av försäkringstagaren.

Försäkringsnummer

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringens försäkringsnummer och försäkringsbolagets FO-nummer är också obligatoriska uppgifter om arbetsgivaren har försäkrat sin arbetstagare med mer än en försäkring (s.k. delad försäkring).

Arbetsgivaren ansvarar för att de uppgifter som hen har angett till inkomstregistret är korrekta

Arbetsgivaren måste utan dröjsmål korrigera felaktiga och ofullständiga uppgifter till inkomstregistret. Anmälningar kan korrigeras i 10 år.

Ett försäkringsbolag som upptäcker ett fel eller en brist i de uppgifter som rapporterats till inkomstregistret kan också kontakta arbetsgivaren och uppmana arbetsgivaren att korrigera uppgifterna i inkomstregistret.

Inkomstregistret har gett anvisningar om hur felaktiga uppgifter korrigeras. Vid annullering av anmälningar måste annulleringarna göras på ett kontrollerat sätt och planeras i förväg. Vid storskaliga korrigeringar bör arbetsgivaren också kontakta sitt eget försäkringsbolag.

4.7. Arbetsgivarens skyldighet att hålla lagen till påseende

Arbetsgivaren ska hålla lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar samt information om det försäkringsbolag som försäkrat arbetet framlagda på arbetsplatsen (272 §). Arbetarskyddsmyndigheten övervakar att denna skyldighet uppfylls som en del av den allmänna tillsynen enligt OlyL.

5. Fastställande och betalning av försäkringspremien

5.1. Fastställande av försäkringspremien

Försäkringspremien ska bestämmas enligt de premiegrunder som gäller i början av försäkringsperioden (169 §). Premien för försäkringsperioden kan delas upp i två poster: en försäkringspremie som kan tas ut enligt de premiegrunder som försäkringsbolaget tillämpar innan försäkringsperioden börjar eller under försäkringsperioden, och en justerad försäkringspremie som enligt OlyL tas ut efter att försäkringsperioden upphört.

När försäkringsperioden upphör ska försäkringsbolaget justera premien genom att tillämpa de premiegrunder som fastställts för försäkringsperioden samt de senaste tillgängliga uppgifterna om försäkringstagaren enligt vad som förutsätts i premiegrunderna. Om den justerade försäkringspremien avviker från den premie som redan tagits ut, ska försäkringsbolaget ta ut skillnaden hos försäkringstagaren eller återbära den (utjämningspremie).

Utjämningspremien förfaller till betalning vid en tidpunkt som försäkringsbolaget bestämmer, dock senast ett år efter det att försäkringsperioden upphörde eller, om försäkringen har upphört att gälla under försäkringsperioden, efter det att försäkringen upphörde. I fråga om försäkringstagare med specialpremiegrunder får dock tiden för att betala utjämningspremien vara längre, om detta har avtalats med försäkringstagaren, dock högst fyra år. I sina premiegrunder kan försäkringsbolaget ange beloppet av den minsta utjämningspremie som tas ut eller återbärs.

5.2. Försäkringsbolagets premiegrunder

Försäkringsbolagen ska ha av bolagets styrelse godkända kalkyleringsgrunder för försäkringspremierna (premiegrunder) där det bestäms hur

försäkringspremierna kalkyleras (166 §). Premiegrunder ska utarbetas skilt för obligatorisk försäkring enligt OlyL, för frivillig försäkring för arbetstid och för försäkring för fritid.

Premiegrunderna ska utarbetas så att premierna motsvarar risker och de ska behandla försäkringstagarna jämlikt. Med att premiegrunderna ska motsvara risker avses att premiegrunderna ska utarbetas så att försäkringspremierna står i skälig proportion till kapitalvärdet av de kostnader som försäkringarna väntas orsaka. När premierna bestäms ska möjligheterna att trygga de försäkrade förmånerna och risken för olycksfall och yrkessjukdomar beaktas. Premiegrunderna ska tillämpas på samma sätt på alla försäkringstagare.

Premiegrunderna ska innehålla entydiga beräkningsformler för försäkringspremierna och metoderna för att bestämma försäkringspremierna ska framgå av dem. I metodbeskrivningen ska det också anges hur premiegrunderna ska tillämpas vid särskilda eller förändrade förhållanden som gäller försäkringstagaren.

5.3. Ändring av premiegrunderna

Premiegrunderna kan ändras när en ny försäkringsperiod börjar.

Premiegrunderna kan ändras under försäkringsperioden på grund av ett tekniskt fel i dem eller på grund av en omständighet som är oberoende av försäkringsbolaget och som väsentligt inverkar på premienivån. En ändring av premiegrunderna ska tillämpas på alla försäkringstagare från och med ingången av försäkringsperioden.

5.4. Försäkringstagarens rätt att få information om grunderna för och utvecklingen av försäkringspremien

Enligt OlyL ska försäkringsbolaget tillämpa premiegrunderna så att försäkringstagaren kan få en korrekt och tillräcklig bild av de faktorer som inverkar på försäkringspremien (170 §). Försäkringstagare med specialpremiegrunder bör även få tillräcklig information om utvecklingen av premien på lång sikt.

5.5. Försäkringar med tariffpremiegrunder

Om omfattningen av det arbete som försäkringstagaren låtit utföra inte är tillräckligt stor för skador som ersatts ur försäkringstagarens egna försäkringar ska beaktas när försäkringspremien bestäms, ska försäkringstagarens försäkringspremie grunda sig på den riskklassificering som försäkringsbolaget tillämpar (försäkringstagare med tariffpremiegrunder). I OlyL fastställs inte vad som ska betraktas som tillräckligt stor omfattning av det arbete som försäkringstagaren låtit utföra. I praktiken ska nämnda omfattning fastställas i de premiegrunder och den försäkringspraxis som försäkringsbolagen tillämpar och överenskommas med försäkringstagarna.

Enligt OlyL ska också arbetsgivarens dokumenterade förebyggande arbetarskyddsarbete beaktas när premien bestäms i fråga om en försäkringstagare med tariffpremiegrunder (166 §).

5.6. Försäkringar med specialpremiegrunder

Om omfattningen av det arbete som försäkringstagaren låtit utföra är tillräckligt stor med beaktande av den statistiska tillförlitligheten hos bedömningen av risken för olycksfall (försäkringstagare med specialpremiegrunder), ska ersättningar och fullkostnadsavgifter som orsakats

av försäkringstagarens försäkringar beaktas när premien bestäms. Gränserna för att omfattas av specialpremiegrunderna ingår i försäkringsbolagets premiegrunder och är således beroende av försäkringsbolag.

Försäkringsbolaget ska redogöra för en försäkringstagare som tecknar en försäkring med specialpremiegrunder vilka faktorer som inverkar på hur försäkringspremien fastställs innan försäkring tecknas. Försäkringstagaren ska även ges tillräcklig information om försäkringspremiens utveckling på lång sikt.

Om flera försäkringstagare hör till samma ekonomiska sammanslutning, kan sammanslutningen behandlas som en enda försäkringstagare på det sätt som fastställs i premiegrunderna. I lagen föreskrivs inte om de villkor, enligt vilka försäkringstagare kan behandlas som en ekonomisk sammanslutning och således eventuellt som en enda försäkringstagare. Bolag som står i koncernförhållande till varandra kan t.ex. bilda en ekonomisk sammanslutning. Å andra sidan bildar en gemensam ägarstruktur (t.ex. gemensam personägare bakom två olika bolag) inte nödvändigtvis en ekonomisk sammanslutning.

5.7. Arbetsinkomster som försäkringspremien grundar sig på

De arbetsinkomster som försäkringstagaren har betalat och som ska räknas in i det lönebelopp som försäkringspremien grundar sig på ska bestämmas enligt vad som i 81 § föreskrivs om de arbetsinkomster som en ersättning för inkomstbortfall grundar sig på (168 §).

Arbetsgivaren är skyldig att bokföra och redovisa de löner och andra arbetsinkomster som räknas till lönesumman till inkomstregistret.

Som arbetsinkomst som utgör grund för försäkringspremien beaktas lön som arbetsgivaren utbetalar, resultatpremie eller annat vederlag som har betalats eller avtalats att betalas som ersättning för arbete. Ett sådant vederlag

betraktas som arbetsinkomst också när det betalas till arbetstagaren av ett konkursbo, av en myndighet som enligt lönegarantilagen (866/1998) svarar för lönegarantin eller av någon annan betalare i stället för av arbetsgivaren.

Till arbetsinkomsten räknas också det vederlag för arbete som enligt avtal helt eller delvis ska gottgöras i form av:

1) betjäningsavgifter eller gåvor från allmänheten, som beaktas till samma belopp som vid den senast verkställda beskattningen, om inte annan tillförlitlig utredning om beloppet läggs fram

2) dagpenning som betalas av en sjukkassa som avses i lagen om försäkringskassor (948/2021) och som arbetstagaren får i stället för lön som betalas med stöd av lag, kollektivavtal eller något annat avtal, eller

3) stöd för privat vård i enlighet med lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) eller något annat motsvarande stöd som staten eller kommunen betalar ut eller

4) som utdelning som baserar sig på en arbetsinsats i den mening som avses i inkomstskattelagens (1535/1992) § 33 b moment 3. (17.12.2020/1153)

Som vederlag betraktas bland annat inte:

1) en personalförmån som tillhandahållits av arbetsgivaren

2) en ränteförmån för ett lån som erhållits på grundval av ett anställningsförhållande

3) en förmån som innefattar rätten att på grundval av ett anställningsförhållande teckna aktier eller andelar i en sammanslutning till ett lägre pris än det verkliga priset, om förmånen kan utnyttjas av en majoritet av de anställda

(4) en förmån som uppstår av användningen av anställningsoption i den mening som avses i inkomstskattelagens 66 § 3 moment eller en

personalbaserad prestation som bestäms av en förändring i värdet på bolagets aktie, om inte den överenskomna teckningskursen för den aktie som ska handlas enligt personaloptionen väsentligen underskrider aktiens verkliga värde vid tidpunkten för personaloptionen och en sådan personaloption inte utnyttjas inom ett år efter emissionen av personaloptionen eller om det inte är en ersättning som enligt punkt 5 betraktas som ersättning för arbete; (17.12.2020/1153)

(5) en premie som ges i form av aktier i arbetsgivarbolaget eller ett bolag i samma koncern eller en annan motsvarande ekonomisk sammanslutning som är noterad på en reglerad marknad eller i en MTF-plattform som står under tillsyn av en myndighet, i form av placeringsdepositioner eller på ett annat motsvarande sätt, eller delvis eller helt kontant i stället för aktier om värdet av en sådan belöningsförmån beror på utvecklingen av värdet på dessa aktier under minst ett år under perioden mellan löftet och emissionen av ersättningen; (17.12.2020/1153)

6) dagpenning eller någon annan ersättning för kostnader för arbetsresor

7) lön för väntetid enligt 2 kap. 14 § 1 mom. i arbetsavtalslagen

8) ersättning eller något annat skadestånd som betalas med anledning av att ett arbetsavtal upphävts

9) personalfondsavsättningar som avses i personalfondslagen (934/2010) till en personalfond och tilläggsdelar till dem, eller en fondandel som har tagits ut ur personalfonden

10) personalfondsavsättningar som avses i personalfondslagen och tilläggsdelar till dem som med stöd av 37 § i personalfondslagen har tagits ut kontant i form av en premie som bestäms enligt fondens stadgar, förutsatt att det avsatta beloppet har bestämts på grundval av faktorer som mäter företagets lönsamhet och verksamhetens effektivitet i övrigt eller i enlighet med det resultatpremiesystem som ämbetsverket eller kommunen tillämpar

11) poster som med stöd av ett beslut av bolagsstämman betalas till en arbetstagare i form av vinstutdelning eller som kontant vinstpremie, förutsatt att den kontanta vinstpremien betalas till hela personalen och att syftet inte är att med hjälp av den ersätta det lönesystem som förutsätts i ett kollektivavtal eller arbetsavtal, och att grunderna för bestämmande av den kontanta premien överensstämmer med 10 punkten och med 2 § 2 och 3 punkten i personalfondslagen och att bolagets fria kapital är större än det sammanlagda beloppet av den kontanta vinstpremie och den utdelning som ska betalas till aktieägarna och vilka bestäms vid bolagsstämman

12) den vinstandel eller utdelning som bolagets aktieägare har tagit ut, om inte annat följer av 1 momentet 4 punkten. (17.12.2020/1153)

I de situationer som avses i 11 punkten krävs det dessutom att ett avtal som är bindande för arbetsgivaren inte har ingåtts om betalning av kontant vinstpremie och att ägarna vid bolagsstämman efter räkenskapsperiodens utgång fattar ett bindande beslut om utbetalning av kontant vinstpremie och att vinstpremierna betalas efter detta. Dessutom krävs det att ärendet behandlas i företag i enlighet med samarbetslagen-(1333/2021) eller på något annat motsvarande sätt.

Då betalning av mötesarvode grundar sig på arbete i en anställning, dvs. det betalas till en person som omfattas av betalarens obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring, betraktas mötesarvodet som arbetsinkomst. Vederlag som betalas till styrelsemedlemmar som arbetar för andra än aktiebolag eller annan sammanslutning inräknas inte i lönesumman, eftersom de sköter ett förtroendeuppdrag och således inte omfattas av OlyL:s tillämpningsområde.

När en arbetstagare från Finland sänds utomlands för att arbeta eller när arbetstagaren anställs utomlands så att han eller hon omfattas av

tillämpningsområdet för OlyL, betraktas med avvikelse från det föreskrivna såsom arbetsinkomst den lön som borde betalas i Finland för motsvarande arbete. Om motsvarande arbete inte finns i Finland, betraktas den lön som annars kan anses motsvara nämnda arbete som arbetsinkomst.

Exempel på arbetsinkomst

Arbetsinkomst enligt OlyL är bl.a. följande:

Lön för arbete

- grund-, övertids-, månads-, tim-, ackordslön
- lön för sjukdomstid
- kompletterande dagpenning som betalas av sjukkassa
- s.k. ArPL-försäkringslön för arbete utomlands
- resultatbaserade arvoden, incitamentarvoden
- aktier som erhållits utifrån ett resultatbonussystem
- utdelning baserad på arbetsinsats
- personaloption vars teckningskurs är lägre än marknadspriset vid leverans
- lön för uppsägningstid (med undantag av lön för permitteringstid)
- lön som fåtts i form av löneskydd
- lön från konkursbo

Semesterlön och semesterersättningar

- semesterpenning och semesterpremie
- förhöjning av semesterlön
- semesterersättning som betalas ut när anställningsförhållandet upphör

Lönetillägg, förhöjningar o.d. löneposter

- personliga eller uppgiftsrelaterade tillägg
- olika tillägg: t.ex. tillägg för obekväm arbetstid, skiftarbetstillägg, kvälls- och övertidstillägg, utryckningstillägg
- höjning vid driftstopp och övertid

- ersättning för förkortad arbetstid (s.k. pekkasdagar)
- beredskapsersättning
- ersättning för söndagsarbete, vardagshelgar och friskift
- provision
- tantiem, bonus
- produktionsarvode
- produktionstillägg

Naturaförmåner

- bostads-, mat- och bilförmån
- telefon- och garageförmån
- andra naturförmåner som cykelförmån och personalbiljett

Övriga ersättningar i anslutning till arbetet

- dagtraktamenten och kilometerersättning (beskattningsbar del)
- betjäningsavgifter eller gåvor av allmänheten
- avgifter för en frivillig individuell pensionsförsäkring som arbetsgivaren tecknat för sina arbetstagare (beskattningsbar andel)
- lön eller penninggåva som utbetalas baserat på tjänsteår
- förslags- och skrivarvoden
- ersättningar som utbetalas till förtroendemannen för arbetsplatsens personal
- arvoden för kommittéer enligt lagen om samarbete inom företag

Som arbetsinkomst betraktas inte t.ex. följande arvoden och andra förmåner:

Betalningar av skadeståndstyp som utbetalas då anställningsförhållandet upphör, t.ex.

- ersättning för dröjsmål i utbetalningen av lönen när anställningsförhållandet upphör (lön för väntetid)
- ersättning för olaglig uppsägning
- ersättning för ignorerad uppsägningstid i samband med överlåtelse av rörelse
- ersättning för uppsägning och lön för uppsägningstid som betalas till en arbetstagare som har sagts upp eller som har sagt upp sig under permittering
- ersättning som betalas vid hävning av anställningsavtal (som s.k. fallskärmsavtal)
- annan ersättning för att anställningsförhållandet upphör än sådan som grundar sig på lag
- avgångsvederlag

Olika kostnadsersättningar, t.ex.

- dagpenningar (skattefria)
- skattepliktiga kostnadsersättningar som grundar sig på kollektivavtal, då de har betalats på lindrigare grunder än vad som fastställs i skattemyndigheternas årliga beslut
- ersättning för flyttningskostnader
- ersättning för särskilda kostnader som orsakas av arbete utomlands
- ersättningar för kostnader för arbetsredskap och arbetskläder samt övriga kostnader som direkt orsakas av arbetets utförande

Ersättning som betalas för extra lediga dagar enligt 7a § i semesterlagen

Tilläggsdagpenning som betalats ur arbetsplatsens sjukkassa

Gåvoföremål eller gåva som ges på bemärkelsedag

Royalties

Personalförmåner, t.ex. ränteförmån på lån, avgiftsfri hälsovård osv.

Gåvoföremål

Personaloptioner *se undantag ovan

Upphovsrättsersättningar

Arbetstagarens uppfinningar

Andel av ett aktiebolags vinst eller kontant vinstbonus som betalas ut till hela personalen

Vinstandel eller utdelning som delägare i aktiebolag erhåller (även då de beaktats som förvärvsinkomst i beskattningen) *se undantag ovan

Vinstandel till tyst bolagsman

Betalningar ur en personalfond

Förmån som innefattar rätt att på basis av ett anställningsförhållande teckna aktier i bolaget till ett lägre pris *se undantag ovan

Bonuspoäng som beviljas av flygbolag, hotell och dylika företag och som arbetstagaren får använda för privat bruk

Pensionsskyddscentralen publicerar anvisningar om de arbetsinkomster som ligger till grund för pensionen i tjänsten Arbetspensionslagstiftningen. Eftersom begreppet arbetsinkomst motsvarar varandra i arbetspensionsförsäkringen och OlyL, kan anvisningarna utnyttjas då man

bedömer om en prestation hör till det lönelopp som försäkringspremien grundar sig på eller inte. Anvisningarna finns på nätet under följande stig: Arbetspensionslagstiftningen > Försäkring > Försäkring av arbetstagare > Pensionsgrundande arbetsinkomster. På sidan finns även en förteckning i alfabetisk ordning.

6. Sökande av ändring i försäkringspremien

6.1. Retroaktiv ändring av försäkringspremien

Korrigeringar som gäller lön, yrkesklass eller försäkringsnummer i de löneuppgifter som anmälts till inkomstregistret ska göras i inkomstregistret. Försäkringsbolaget kan hämta de korrigerade uppgifterna från inkomstregistret och korrigera de försäkringspremier som redan påförts. Det kan också ha inträffat något annat fel när försäkringspremien fastställts. Om ärendet är ostridigt, kan försäkringspremien rättas retroaktivt med anledning av dessa. I sådana fall kan man iaktta den frist som föreskrivs för grundbesvär (inom två år från ingången av året efter det år då fordran bestämdes eller påfördes). Således kan till exempel återbetalningarna av den slutliga försäkringspremien för år 2019 (slutlig debitering 2020) göras inom två år från ingången av år 2021, det vill säga före slutet av år 2022. På försenade betalningar betalas ingen ränta, eftersom det inte finns någon laglig grund för detta.

6.2. Grundbesvär

När försäkringsbolaget har justerat försäkringspremien för försäkringsperioden ska det meddela försäkringstagaren hur debiteringen av försäkringspremien kan överklagas genom grundbesvär (169 § och 240 §).

I samband med den s.k. förskottspremien krävs det inte att besvärsanvisningar ges till försäkringstagaren. Informationsskyldighet föreligger inte, eftersom man inte kan lämna grundbesvär över förskottspremien. Besvärsnämnden för olycksfallsärenden har å sin sida i beslutspraxisen även behandlat grundbesvär som gäller förskottspremier med anledning av utmätning, varvid besvärsinstansen kan förbjuda utsökning av en fordran eller förordna att den ska avbrytas.

Om försäkringspremien är en sådan fast premie som inte justeras i slutet av försäkringsperioden, ska försäkringstagaren underrättas om möjligheten att lämna grundbesvär i samband med att försäkringspremien debiteras.

Besvärsinstanser i grundbesvärsärenden är besvärsnämnden för olycksfallsärenden och försäkringsdomstolen. Försäkringsdomstolens beslut kan överklagas hos Högsta domstolen, om Högsta domstolen beviljar besvärstillstånd.

I grundbesvärsärenden ska besvärsskriften inlämnas direkt till besvärsinstansen.

7. Indrivning av försäkringspremie

7.1. Dröjsmålsränta på försäkringspremien och indrivningskostnader

Om försäkringspremien är försenad, har försäkringsbolaget rätt att uppbära dröjsmålsränta (172 §). På en försenad försäkringspremie ska försäkringstagaren betala årlig dröjsmålsränta för dröjsmålstiden enligt räntesatsen i 4 a § 1 mom. i räntelagen (633/1982).

Dessutom ska försäkringstagaren betala indrivningskostnaderna för den försenade premien på det sätt som föreskrivs i lagen om indrivning av fordringar (513/1999). Enligt 10 e § i lagen om indrivning av fordringar har

gäldenären, dvs. i detta fall försäkringsbolaget, rätt att få 40 euro som standardersättning för indrivningskostnaderna, om premien är försenad så att gäldenären har rätt till dröjsmålsränta.

7.2. Utsökningsbar försäkringspremie

En försäkringspremie inklusive dröjsmålsränta får sökas ut utan dom eller beslut på det sätt som det föreskrivs i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007) (174 §).

Standardersättningen för indrivningskostnaderna på 40 euro enligt lagen om indrivning av fordringar är också direkt utsökningsbar. För tvångsindrivning av större indrivningskostnader än så krävs ett domstolsbeslut.

7.3. Preskribering av försäkringspremie och av återbetalning av en försäkringspremie som betalats utan grund

Försäkringspremie preskriberas efter det att fem år har förflutit sedan utgången av det kalenderår då utjämningspremien för försäkringsperioden förföll till betalning (173 §). Om försäkringsbolaget inte har debiterat försäkringspremien av arbetsgivaren under denna tid, förlorar bolaget sin rätt till försäkringspremien. Denna preskriberingstid kan inte avbrytas.

Rätten till återbetalning av en försäkringspremie som betalats utan grund preskriberas fem år efter den dag då premien betalades, om preskriptionen inte avbrutits innan dess (175 §). I 10 och 11 § i lagen om preskription av skulder föreskrivs om avbrytande av preskription.

7.4. En delägares eller en bolagsmans ansvar för försäkringspremien

Om försäkringstagaren är en sammanslutning där delägarna eller bolagsmännen svarar för förpliktelserna som för egen skuld, ansvarar en

delägare eller en bolagsman också för sammanslutningens försäkringspremier enligt OlyL (176 §).

8. Överföring av en fortlöpande försäkring till ett annat försäkringsbolag

8.1. Överföringsförfarande

Bestämmelser om överföring av en fortlöpande obligatorisk försäkring till ett annat försäkringsbolag finns i 162 och 167 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. Med stöd av OlyL har social- och hälsovårdsministeriet också utfärdat en förordning, som innehåller noggrannare bestämmelser (social- och hälsovårdsministeriets förordning om överföringsförfarande och statistiksammanställning enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (1589/2015; nedan förordningen om statistiksammanställning).

Försäkringstagaren kan överföra en fortlöpande försäkring till ett annat försäkringsbolag skriftligt genom en särskild överföringsanmälan. Försäkringstagaren ska göra överföringsanmälan hos det nya försäkringsbolaget, samt datera och underteckna anmälan. Det nya bolaget skickar uppgifterna i överföringsanmälan till det gamla försäkringsbolaget. Försäkringen upphör i det gamla bolaget och börjar i det nya. På så sätt säkerställer man att försäkringstagaren hela tiden har en gällande obligatorisk försäkring.

Om företaget utöver en generell försäkring även har delförsäkringar, kan försäkringstagaren överföra antingen alla eller endast namngivna försäkringar till det nya bolaget. Även en delförsäkring överförs till ett annat bolag genom överföringsförfarande. Överföringsförfarandet är också ett sätt att dela försäkringen på flera bolag, dvs. man tar en delförsäkring.

Om försäkringstagaren har gjort en anmälan hos två eller flera försäkringsbolag om överföring från och med samma tidpunkt, är den första överföringen giltig, om inte försäkringstagaren och försäkringsbolagen har avtalat något annat.

Försäkringen kan överföras så att den upphör i det gamla försäkringsbolaget den sista dagen i mars, juni, september eller december. En fortlöpande försäkring kan överföras när den har varit i kraft minst ett helt kalenderår i det gamla bolaget. Överföringen ska göras tre månader innan försäkringen upphör.

Då det gamla bolaget har fått uppgifterna i överföringsanmälan från det nya bolaget och konstaterat att försäkringen kan överföras, skickar det överföringsuppgifterna till det nya bolaget och bekräftar samtidigt att försäkringen upphör i det gamla bolaget. Om försäkringen inte kan överföras, skickar det gamla bolaget ett svarsmeddelande om hinder för överföring och överföringen annulleras. Då en överföring annullerats, kräver en ny överföring en ny överföringsanmälan.

Då försäkringstagaren överför en obligatorisk försäkring till ett annat bolag, överförs även de frivilliga fritidsförsäkringarna som är anknutna till den. Det gamla försäkringsbolaget uppger i överföringsuppgifterna att det fanns gällande frivilliga försäkringar.

En frivillig arbetstidsförsäkring för företagare och en fritidsförsäkring som anslutits till den överförs samtidigt med den obligatoriska försäkringen, såvida inte försäkringstagaren har meddelat något annat, t.ex. namngett de försäkringar som ska överföras.

Om försäkringstagaren endast har frivilliga försäkringar enligt OlyL, kan han eller hon avsluta dem genom att säga upp dem. Försäkringarna upphör

tidigast från den tidpunkt, när uppsägningsanmälan har anlänt till försäkringsbolaget.

8.2. Statistiksammanställning

Om de uppgifter som ska ingå i statistiksammanställningen föreskrivs i förordningen om statistiksammanställningar. I förordningen anges vilka uppgifter om lön, skadefall och ersättning som ska anmälas vid respektive tidpunkt. Försäkringsbolaget ska ge det andra försäkringsbolaget en statistiksammanställning i tre olika situationer.

I samband med anbudsförfrågan kan det försäkringsbolag som gör upp ett anbud begära det nuvarande försäkringsbolaget om en statistiksammanställning. En statistiksammanställning kan begäras då den kund som lämnat anbudsförfrågan har en lönesumma på minst 150 000 euro om året. Statistiksammanställningen ska lämnas utan dröjsmål, dock senast inom två veckor efter det att ett försäkringsbolag som lämnar anbud har begärt den. Uppgifter om lön, skadefall och ersättning för varje obligatorisk försäkring ska anmälas för det aktuella året och de senaste fem åren.

I samband med överföringsförfarande skickar det gamla försäkringsbolaget uppgifterna om lönesumman för varje obligatorisk försäkring per yrkesklass för det senaste hela året och för det aktuella året. Uppgifterna ska skickas inom två veckor från överföringsdatumet.

Efter överföring kan det nya försäkringsbolaget begära en statistiksammanställning från det gamla försäkringsbolaget, om det enligt bolagets premiegrunder är fråga om en försäkringstagare med specialpremiegrunder. I statistiksammanställningen för de försäkringar som överförs ges uppgifter om löner, skadefall och ersättningar för det aktuella året och de fem senaste åren. Försäkringsbolaget ska skicka

statistiksammanställningen inom tre månader från begäran. Tidsfristen räknas från försäkringens slutdatum, även om begäran skulle ha inlämnats innan försäkringen upphör.

Inom överföringsförfarandet förmedlas uppgifter mellan det nya och det gamla försäkringsbolaget med ett elektroniskt system. Även i samband med en anbudsförfrågan lämnas begäran om och svaret på statistiksammanställningen elektroniskt. Om en försäkring i dessa två fall varit i kraft i flera försäkringsbolag under tiden för statistiksammanställningen, begärs uppgifter skilt från varje försäkringsbolag. Varje bolag lämnar uppgifter om försäkringens giltighetstid. Uppgifterna i statistiksammanställningen lämnas avgiftsfritt.

9. Försäkringens upphörande

En fortlöpande försäkring upphör när försäkringstagaren överför den till ett annat försäkringsbolag (se avsnitt 8).

Försäkringstagaren ska meddela väsentliga förändringar som sker i de tidigare anmälda uppgifterna under kalenderåret. Anmälan ska göras utan dröjsmål, dock senast inom 30 dagar efter förändringen (160 §). Den information som försäkringstagaren anmäler till inkomstregistret behöver inte anmälas på nytt till försäkringsbolaget.

Anmälan ska göras om t.ex.

- företagets bransch ändras
- kvantiteten eller kvaliteten på det arbete som försäkringstagaren låter utföra ändras
- företaget avlönar nya arbetstagare (lönesumman stiger)
- antalet arbetstagare minskas betydligt (lönesumman minskar)
- företaget låter utföra sådant arbete som det inte tidigare låtit utföra

- det sker en ändring i företagets ägarstruktur
- företaget inte längre låter utföra sådant arbete som ska försäkras
- företaget avslutar sin verksamhet

Försäkringen kan avslutas på försäkringstagarens anmälan t.ex. om

- det arbete som företaget låter utföra helt upphör
- företaget inte längre låter utföra sådant arbete som ska försäkras
- företaget avslutar sin verksamhet

Ett tidsbegränsat försäkringsavtal upphör utan uppsägning. Om arbetet emellertid fortsätter efter det att den bestämda tiden löpt ut och försäkringstagaren underrättar försäkringsbolaget om detta innan tiden löper ut, förlänger försäkringsbolaget i fråga giltighetstiden för en tidsbegränsad försäkring fram till utgången av den nya tid som försäkringstagaren uppger, dock med högst 12 månader. Om arbetsgivaren inte underrättar om att arbetet fortsätter, försummar arbetsgivaren sin försäkringsskyldighet efter att den tidsbegränsade försäkringen upphör (158 §).

9.1. Försäkringstagarens medellöshet eller okända vistelseort

En försäkring anses ha upphört att gälla från och med den dag då försäkringstagaren försätts i konkurs eller då utmätningsmannen har utfärdat ett intyg över hinder enligt 3 kap. 95 § i utsökningsbalken (705/2007) på grund av försäkringstagarens medellöshet eller att dennes vistelseort inte är känd.

9.2. Konkurs och konkursboets försäkringsskyldighet

Om försäkringstagaren försätts i konkurs, anses dess arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring ha upphört i enlighet med OlyL 163 § den dag då konkursen försäkringstagaren försattes i konkurs.

Konkurs kan börja på två olika sätt. Antingen lämnar gäldenären själv in konkursansökan eller så gör borgenären det. I båda fallen inleds konkursen när gäldenären genom ett domstolsbeslut försätts i konkurs. Dessutom förordnar domstolen en boförvaltare för konkursboet, som i allmänhet i första rummet ska avgöra om företagets verksamhet ska fortsätta eller läggas ned.

Om arbetet fortsätter för konkursboets räkning måste konkursboet teckna en ny arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring från och med konkursens början (§ 164). Försäkringen ska tecknas antingen för viss tid eller som fortlöpande. Konkursboet ansvarar för att betala försäkringspremien för en ny försäkring. Om ingen försäkring tecknas, är det fråga om försummelse av försäkringsskyldigheten. Även då omfattas arbetstagarna fortfarande av skyddet enligt lagen.

Olycksfallsförsäkringsbolaget övervakar betalningen av premierna för arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen ända tills att försäkringstagaren försatts i konkurs.

En frivillig arbetstidsförsäkring för företagare som tecknats för delägare i ett bolag avslutas inte på grund av att bolaget försatts i konkurs.

10. Specialfall i försäkrandet

10.1. Studerande och skolelever

Enligt lagen om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämställbara med arbete (460/2015; studieolycksfallslagen) är vissa läroanstalter skyldiga att teckna en obligatorisk arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar för sina elever. Försäkringen är i kraft när den studerande deltar i enlighet med läroplan eller examengrunderna i sådan praktisk undervisning, inlärning i arbetet, arbetspraktik, fristående examen eller arbetslivsorientering i samband med grundläggande utbildning som kan jämställas med arbete i läroanstalten eller på något annat ställe som anvisats av utbildnings- eller undervisningsanordnaren eller av läroanstaltens huvudman.

Med tanke på arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen kan studerande indelas i fyra grupper:

1. **Yrkesutbildning och allmänbildande utbildning**
   Försäkringsskydd i enlighet med studieolycksfallslagen.

2. **Arbetskraftsutbildning**
   Försäkringsskydd i enlighet med studieolycksfallslagen. När det gäller ersättningsbara omständigheter tillämpas på studeranden emellertid vad som föreskrivs om anställda i OlyL.

3. **Utbildning i anställning**
   Såsom anställda.

4. **Hobbyrelaterad utbildning**
   Inget skydd i enlighet med OlyL.

Studerande i yrkesutbildning och allmänbildande utbildning

Vissa läroanstalter är skyldiga att försäkra sina elever med en olycksfallsförsäkring, även om eleverna inte är i ett anställningsförhållande. Nästan alla studier enligt utbildningslagarna innehåller numera arbetspraktik. I studieolycksfallslagen (lagen om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit under studierelaterade förhållanden som är jämställbara med arbete) föreskrivs om ersättning för skada eller sjukdom som har uppkommit

- i yrkesutbildning, med undantag för sådan annan verksamhet som föreskrivs om i lagen och som nära anknyter till undervisningen (t.ex. hobbyverksamhet)
- i yrkesinriktad vuxenutbildning
- i yrkeshögskolestudier
- i universitetsstudier
- i grundläggande utbildning, med undantag för förskoleundervisning, förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen och undervisning i årskurs 1–6
- i gymnasieundervisning

. För alla ovan nämnda studieformer har det reglerats egna lagar.

En förutsättning är att olycksfallet har inträffat under förhållanden som är utmärkande för studierna medan den studerande i enlighet med läroplanen eller examensgrunderna deltar i

- praktisk undervisning som kan jämställas med arbete
- inlärning i arbetet
- arbetspraktik
- fristående examen eller
- arbetslivsorientering i samband med grundläggande utbildning

i läroanstalten eller på något annat ställe som anvisats av utbildnings- eller undervisningsanordnaren eller av läroanstaltens huvudman.

Ersättning betalas också för skadefall som har inträffat då den studerande direkt från läroanstalten eller bostaden färdas till eller från ett av utbildnings- eller undervisningsanordnaren eller av läroanstaltens huvudman anvisat ställe där det ordnas arbetspraktik, inlärning i arbetet eller arbetslivsorientering eller avläggs fristående examina. Ett sådant ställe kan finnas i läroinrättningen eller utanför den. Normala dagliga skolresor till och från bostaden till läroinrättningen omfattas däremot inte av ersättningsområdet, och inte heller avvikelser som görs från nämnda resor till och från läroinrättningen.

Externa händelser utanför undervisningssituationen och olycksfall som inträffar i samband med sådana berättigar inte till ersättning. Jämförbara med arbete är endast sådan praktisk undervisning, inlärning i arbetet och arbetspraktik i samband med vilka arbetsprestationen medför en väsentlig olycksfallsrisk. Olycksfall som inträffar under teorilektioner och annat skolarbete omfattas således inte av ersättningsområdet.

Det är för närvarande möjligt att i samband med gymnasieutbildning bedriva också yrkesinriktade studier. Sådana kan ingå i ett enskilt gymnasiums läroplan som fördjupande eller tillämpande kurser eller också kan det vara fråga om att en person som får gymnasieundervisning, vid sidan av gymnasiet avlägger en separat yrkesexamen vid en yrkeslläroanstalt. Till vilken läroanstalts försäkring ett olycksfall som inträffar i samband med sådana yrkesinriktade studier ska hänföras, avgörs utgående från vilken läroanstalts läroplan eller examensgrunder undervisningen hör till.

Studieolycksfallslagen tillämpas också på studerande vid Polisyrkeshögskolan, Räddningsinstitutet och Brottspåföljdsområdets utbildningscentral samt på andra som deltar i utbildning som kan jämställas med dessa.

Ersättningsområdet omfattar praktisk undervisning eller praktik både i Finland och utomlands. Detta innebär att en person som studerar vid en läroanstalt

som omfattas av lagens tillämpningsområde i Finland och som tillfälligt reser utomlands för arbetspraktik, får ersättning för ett olycksfall som inträffar i arbetspraktik som avses i läroplanen eller examensgrunderna ur den finländska läroanstaltens försäkring. En studerande som studerar utanför Finland och som kommer som utbyteselev till Finland hör däremot inte till studieolycksfallslagens tillämpningsområde, eftersom studieplanen inte är kopplad till läroanstalten i Finland.

Studieolycksfallslagen förutsätter inte att studierna leder till ett yrke eller en examen. Lagen kan således också tillämpas på studerande vid en öppen högskola, om studierna innehåller praktisk undervisning som enligt läroplanen eller examensgrunderna kan jämställas med arbete.

Arbetskraftsutbildning

Med stöd av 2 § i studieolycksfallslagen ersätts ett olycksfall som drabbat den som deltar i arbetskraftsutbildning som olycksfall i arbetet på så vis att den studerande jämställs med en arbetstagare. Omständigheterna beskrivs i 21–25 § i OlyL.

Med arbetskraftsutbildning avses arbetskraftsutbildning enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Då sådan arbetskraftsutbildning ges, tillämpas på den som producerar utbildningstjänsterna vad som i OlyL föreskrivs om arbetsgivare. Den som producerar utbildningstjänster är försäkringsskyldig, och vid bedömningen av denna skyldighet beaktas inte de studielagar som uppräknas i 1 § i studieolycksfallslagen.

Med arbetskraftsutbildning förbättras de vuxnas yrkeskompetens, möjligheter att få jobb eller möjligheter att bevara sin arbetsplats samt deras färdigheter att verka som företagare. Dessutom främjas tillgången till yrkeskunnig arbetskraft och uppkomsten av ny företagsverksamhet. Arbets- och näringsbyrån beslutar om val av studerande till arbetskraftsutbildning.

Under en period av inlärning i arbetet som anknyter till utbildningen står inte en studerande i arbetsförhållande till anordnaren eller producenten av utbildningstjänsten, om inte annat överenskommits. I lagen finns det bestämmelser om ansvaret för anordnaren av en period av inlärning i arbetet vad gäller arbetssäkerheten för de studerande.

En studerande i arbetskraftsutbildning jämställs med en arbetstagare då det gäller de omständigheter som ersätts. Detta innebär att försäkringsskyddet förutom under arbetspraktik även gäller under teorilektioner, annan skolarbetstid och skolresor.

Utbildning i anställning

Då en arbetsgivare skickar en arbetstagare på utbildning och betalar lön för utbildningstiden, omfattas arbetstagaren fortfarande av sin arbetsgivares arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring under utbildningen. Situationen är densamma, om arbetsgivaren förutom utbildningsstöd betalar t.ex. en del av lönen.

Utbildningen kan vara t.ex. grundutbildning, fortbildning eller kompletterande utbildning vid olika läroanstalter eller kurser.

Läroavtalsutbildning

Utbildning som huvudsakligen ordnas på en arbetsplats i anslutning till praktiska arbetsuppgifter grundar sig på ett skriftligt arbetsavtal för viss tid som ingås mellan arbetstagaren (den studerande) och arbetsgivaren. Detta kallas för läroavtal. Den studerandes lön och andra anställningsvillkor fastställs enligt kollektivavtalet inom branschen. En studerande med läroavtal omfattas av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen på samma sätt som en arbetstagare.

Teoretisk undervisning i anslutning till läroavtalsutbildning ges vanligen vid en utomstående läroanstalt. Om arbetsgivaren inte betalar lön för denna tid, omfattas den studerande inte av arbetsgivarens försäkring under den tid kursen pågår. Enligt olycksfallsförsäkringen för studerande omfattas den studerande inte heller av läroanstaltens försäkring, om det endast är fråga om teoriundervisning. Om det i läroplanen emellertid ingår arbetspraktik som kan jämställas med arbete, omfattas en person som deltar i läroavtalsutbildning i läroanstaltens försäkring när han eller hon deltar i arbetspraktik.

Utbildningsavtal

I lagen om yrkesutbildning (531/2017) som träder i kraft i början av år 2018 föreskrivs om utbildningsavtal. I utbildningen som grundar sig på den skaffar sig den studerande kunskaper på arbetsplatsen i samband med praktiska arbetsuppgifter.

Personen som organiserar utbildningen avtalar skriftligen med en representant för utbildningsarbetsplatsen om hur den studerande skaffar sig kunskaper på arbetsplatsen i samband med praktiska arbetsuppgifter. Vid utbildning som grundar sig på ett utbildningsavtal är den studerande inte i arbetsförhållande. Utförande av arbetsuppgifter enligt utbildningsavtalet på arbetsplatsen ingår i försäkringsskyddet enligt studieolycksfallslagen, och utbildningsanstalten är försäkringsskyldig med stöd av den nämnda lagen.

Arbetserfarenhet som skaffas efter utbildning vid läroanstalt

Då det är fråga om handledd arbetspraktik på en arbetsplats eller att arbetserfarenhet skaffas efter utbildning vid en läroanstalt, ingår den studerande ett arbetsavtal med arbetsgivaren och får lön för denna tid. Den studerande omfattas då på samma sätt som andra arbetstagare av arbetsgivarens försäkring. För personer som arbetar utan lön kan man ta en s.k. privat olycksfallsförsäkring.

Hobbyrelaterad utbildning

Sådan utbildning som grundar sig helt och hållet på en hobby, omfattas varken av tillämpningsområdet i OlyL eller studieolycksfallslagen. Sådana studier är bl.a. hobbyrelaterade kurser som ordnas vid folkhögskolor, medborgarinstitut osv.

10.2. Lantbruksföretagare

Obligatoriskt arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsskydd i enlighet med LOlyL

Enligt 11 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas lagen inte på arbete som en lantbruksföretagare utför.

Lantbruksföretagare har rätt till ersättning för olycksfall i arbetet och yrkessjukdom med stöd av lagen om lantbruksföretagares olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar (873/2015, förkortas LOlyL). Ersättningarna enligt LOlyL fastställs i stor utsträckning enligt samma principer som inom den allmänna olycksfallsförsäkringen. Försäkringsskyddet sköts av Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, dvs. LPA.

Då det gäller den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen omfattar LOlyL samma personer som lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL). Om det för en person fastställs en obligatorisk LFöPL-försäkring, försäkras personen alltid även med en obligatorisk arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring för arbetstid enligt LOlyL.

En lantbruksföretagare omfattas av en obligatorisk LFöPL-försäkring, då

- han eller hon har fyllt 18 år, men inte har uppnått den övre åldersgränsen för försäkringsskyldigheten, som för dem som är födda 1957 eller tidigare är 68 år, för dem som är födda 1958–1961 är 69 år och för dem som är födda 1962 och senare 70 år

- inte får ålderspension enligt arbetspensionslagarna
- arbetet som lantbruksföretagare fortgår minst fyra månader utan avbrott
- hans eller hennes årliga arbetsinkomst från arbetet som lantbruksföretagare uppgår till minst 4 131 euro (år 2022)
- han eller hon bor och arbetar i Finland eller den finska lagstiftningen om social trygghet ska tillämpas på arbetet på grundval av bestämmelserna i LFöPL, EU:s förordning om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet (om lantbruksföretagare inte bor i Finland eller om han eller hon arbetar i ett annat land)

Lantbruksföretagare inom den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen

Med lantbruksföretagare avses följande personer:

- gårdsbruksidkare som för egen eller gemensam räkning bedriver gårdsbruk på en brukningsenhet med minst fem hektar jordbruksjord och själv deltar i arbetet
- fiskare, som utan att stå i arbetsförhållande bedriver yrkesmässigt fiske
- renägare som för egen, en familjemedlems eller ett renbeteslags räkning arbetar med renskötsel
- den som utför ovan nämnt arbete såsom familjemedlem
- den som bedriver gårdsbruk, fiske eller renskötsel och fortgående lever tillsammans med en lantbruksföretagare i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden (sambo); samt
- bolagsman i ett öppet bolag eller ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag som bedriver gårdsbruk, fiske eller renskötsel.

- delägare i aktiebolag som bedriver gårdsbruk, fiske eller renskötsel och som
    - ensam innehar över 30 procent av aktierna eller röstetalet
    - tillsammans med sin maka, make eller sambo eller med person som bor i samma hushåll och som är släkt med delägaren i rakt uppstigande eller nedstigande led innehar över 50 procent av aktierna eller röstetalet
    - är i ledande ställning = verkställande direktör, styrelsemedlem eller annan motsvarande ledande ställning eller motsvarande faktiska bestämmanderätt
    - bedriver gårdsbruk, renskötsel eller fiske.

      Då det gäller gårdsbruk ska verksamheten i ett aktiebolag också vara sådan verksamhet som beskattas enligt inkomstskattelagen för gårdsbruk.

- som arbetar i ledande ställning i en annan sammanslutning som bedriver gårdsbruk, fiske eller renskötsel och som utför arbete med gårdsbruk, fiske eller renskötsel och som innehar motsvarande bestämmanderätt i annan sammanslutning som beskrivs ovan i fråga om aktiebolag.

Den obligatoriska försäkringen gäller inte gårdsbruk vars utnyttjade jordbruksareal är mindre än fem hektar. Då den nyttjade jordbruksarealen räknas beaktas åker- och trädgårdsmark som sådana och en bestämd andel av den växtliga skogsmarken (södra Finland 1/10, mellersta Finland 1/15 och norra Finland 1/20). För en odling som är mindre än fem hektar kan lantbruksföretagaren ta en frivillig arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring för arbetstid.

Ett villkor för att omfattas av LFöPL och LOlyL är alltid deltagande i lantbruksföretagararbetet. Ett villkor för den obligatoriska försäkringen är en sådan arbetsinsats att personens LFöPL-arbetsinkomst är minst 4 131 euro (år 2022). Ovan nämnda gränsbelopp justeras varje år med lönekoefficienten enligt lagen om pension för arbetstagare.

En familjemedlem till en lantbruksföretagare försäkras obligatoriskt, om den penninglön som betalas till honom eller henne uppgår till minst gränsbeloppet för att omfattas av LFöPL-försäkringen per år och arbetet pågår minst fyra månader utan avbrott. Om lönen är mindre än så eller lön inte utbetalas alls, omfattas familjemedlemmen inte av den obligatoriska försäkringen, men kan eventuellt försäkras med en frivillig försäkring för arbetstid. Oberoende av om försäkringen är obligatorisk eller frivillig, kan endast sådana personer som arbetar i företaget försäkras som familjemedlemmar.

Äkta makar anses alltid bedriva gårdsbruk för gemensam räkning; även i de fall då den andra maken eller makan inte har äganderätt eller annan besittningsrätt till gården. Make eller maka som inte äger gården omfattas av LFöPL och LOlyL, även om makarna sinsemellan skulle ha ingått ett äktenskapsförord som utesluter giftorätt.

Om gårdsbruk bedrivs i ett dödsbos namn, försäkras alla de dödsbodelägare som deltar i arbetet med minst minimiarbetsinkomsten enligt LFöPL- och LOlyL. Delägare i en lantbrukssammanslutning omfattas likaså av de obligatoriska LFöPL- och LOlyL-försäkringarna, om de deltar i arbetet med en insats som motsvarar minst minimiarbetsinkomsten.

Lantbruksföretagarens sambo som deltar i gårdsbruket, fisket eller renskötseln, omfattas av LFöPL- och LOlyL även då han eller hon får lön för detta arbete (av sin sambo).

En lantbruksföretagare ska ansöka om en LFöPL-försäkring inom sex månader från det att lantbruksföretagararbetet har börjat. Lantbruksföretagaren försäkras enligt LOlyL samtidigt som LFöPL-försäkringen fastställs. Om skyldigheten att teckna försäkring försummas, kan en LFöPL- och LOlyL-försäkring även tecknas för en lantbruksföretagare retroaktivt, dock inte för en längre tid än för det innevarande året och de tre föregående åren. Möjligheten att teckna en retroaktiv försäkring gäller inte sambo eller personer som omfattas av en frivillig lantbruksföretagares arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

En lantbruksföretagare som får ålderspension enligt arbetspensionslagarna omfattas inte av de obligatoriska LFöPL- och LOlyL-försäkringarna. Lantbruksföretagaren kan emellertid få en frivillig arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring enligt LOlyL. En person på partiell förtida ålderspension omfattas av de obligatoriska LFöPL- och LOlyL-försäkringarna, om han eller hon fortfarande arbetar för en arbetsinkomst på minst 4 131 euro (år 2022) och de övriga arbetsförutsättningarna också uppfylls. En lantbruksföretagare som får invalidpension kan fortfarande omfattas av de obligatoriska LFöPL- och LOlyL-försäkringarna på samma sätt som en lantbruksföretagare som får deltidspension.

Arbetstagare på ett gårdsbruk eller familjemedlem till en lantbruksföretagare

För utomstående arbetstagare som lantbruksföretagaren anställer ska det tecknas en försäkring enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar på normalt sätt från något av de försäkringsbolag som

bedriver försäkringsverksamhet enligt nämnda lag. En anställd arbetstagare omfattas inte av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsskyddet för lantbruksföretagare.

Om arbetstagaren däremot är en nära släkting till lantbruksföretagaren, försäkras han eller hon som en familjemedlem enligt LOlyL, förutsatt att de villkor som ställs på släktskap, arbete och bosättning i LFöPL uppfylls.

Som familjemedlem enligt 4 § i LFöPL kan man försäkra

- en nära släkting som bor i samma hushåll med lantbruksföretagaren, dvs. en person som varaktigt lever i lantbruksföretagarens hushåll och som är släkt med lantbruksföretagaren eller dennes make eller maka i rätt upp- eller nedstigande led eller är make eller maka till en sådan person
- i ovan nämnda punkt avsedd släkting eller make eller maka till en sådan som bor på samma gårdsbruksenhet som gårdsbruksidkaren eller gårdsbruksidkarens eller dennes förälders syskon eller gårdsbruksidkarens syskonbarn
- gårdsbruksidkarens barn eller föräldrar, eller make eller maka till dem, som är bosatt på gårdsbruksenheten eller i närheten av den och regelbundet och huvudsakligen är sysselsatt i gårdsbruksarbete på gårdsbruksenheten.

Som familjemedlem kan på ovan nämnda villkor även försäkras familjemedlemmar till bolagsmän i öppet bolag eller ansvariga bolagsmän i kommanditbolag samt familjemedlemmar till dödsbodelägare som bedriver en lantbrukssammanslutning eller ett gårdsbruk.

Försäkrandet av familjemedlemmar gäller inte LFöPL-verksamhet som bedrivs i aktiebolagsform, utan i aktiebolag kan en person endast försäkras som lantbruksföretagare. Lantbruksföretagaren ska då uppfylla alla villkor som

gäller en lantbrukarföretagares ställning i verksamheten i aktiebolagsform (dvs. ägarandel, ledande ställning och arbete).

Frivilliga försäkringar inom LOlyL

En lantbruksföretagare eller familjemedlem som inte omfattas av den obligatoriska LFöPL-försäkringen kan ta en frivillig arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring enligt LOlyL från LPA för det lantbruksarbete som han eller hon utför, om årsarbetsinkomsten för det aktuella arbetet som lantbruksföretagare är minst hälften av arbetsinkomstens gränsbelopp som omfattas av den obligatoriska LFöPL-försäkringen, dvs. minst 2 065 euro (år 2022). Dessutom ska lantbruksföretagaren även i övrigt fylla villkoren för att omfattas av LOlyL, dvs. vara en lantbruksföretagare eller en familjemedlem som avses i LOlyL och omfattas av den sociala tryggheten i Finland. Även gårdsbruk med en utnyttjad jordbruksareal på under fem hektar kan omfattas av en frivillig försäkring för arbetstid.

En lantbruksföretagare som har en gällande antingen obligatorisk eller frivillig arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring enligt LOlyL, kan vid sidan av försäkringen för arbetstid även teckna en frivillig fritidsförsäkring åt sig hos LPA. En frivillig arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring fås också av en person under 18 år och en person med ålderdomspension, om denne uppfyller förutsättningarna för försäkringen.

Försäkrandet av en lantbruksföretagares annan verksamhet

Lantbruksföretagare, fiskare eller renägare kan vid sidan av sitt ovan nämnda arbete även bedriva annan företagsverksamhet än jord- och skogsbruk, fiske eller renskötsel. Om verksamheten anknyter till jord- och skogsbruk, fiske eller renskötsel, är det sådant lantbruksföretagararbete som ska försäkras enligt LFöPL och LOlyL. Om sådan verksamhet är att betrakta som ett separat företag från gårdsbruk, fiske eller renskötsel, ska den inte försäkras enligt LFöPL och

LOlyL. I sådana fall kan företagaren ta en frivillig arbetstidsförsäkring enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar förutsatt att han eller hon har en FöPL-försäkring för verksamheten i fråga. Sådana binäringar kan t.ex. vara pälsdjursuppfödning, turism, arbete inom trädgårdsbranschen, maskinentreprenad osv.

Enligt den princip som besvärsinstanserna godkänner dras gränsen mellan vad som är lantbruksföretagsamhet och sådan verksamhet som bedrivs vid sidan av sådan utifrån beskattningsförfarandet. Om skattemyndigheten anser att den andra verksamheten omfattas av samma förvärvskälla som jordbruksföretaget, omfattas hela verksamheten av jordbruksföretagarens arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Om skattemyndigheterna däremot anser att det är fråga om separat affärsverksamhet, ska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsskyddet ordnas enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar.

Bland de beslut som besvärsnämnden för olycksfallsärenden tagit finns bl.a. följande fall, där man också åberopat beskattningen av företagsverksamheten, dvs. den ska beskattas som separat näringsverksamhet:

- en maskinreparationsverkstad betraktades inte som anknuten verksamhet till lantbruksföretagararbetet, eftersom intäkterna av denna verksamhet var cirka hälften av den rena inkomsten från jord- och skogsbruket och verksamheten beskattades som separat näringsverksamhet enligt lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet (ISkL).

- växthusodling som bedrevs i form av en sammanslutning betraktades som anknuten verksamhet till lantbruksföretagararbetet: verksamheten beskattas enligt inkomstskattelagen för gårdsbruk (LISkL) och jordbrukaren ägde 55 procent av sammanslutningen och hans son som bodde utanför gården 45 procent.

Om skattebeslut inte ännu finns, avgörs ärendet enligt hur det sannolikt skulle behandlas i beskattningen (ISkL eller LISkL). Kännetecknen på separat affärsverksamhet är t.ex. att produktionsområdet inte anknyter till lantbruk, verksamheten kräver råvaror, förnödenheter o.d. som inte hör till lantbruket, det finns avlönad arbetskraft osv. Inkomsten av verksamheten behöver inte nödvändigtvis vara större än inkomsten av jordbruket.

Anknuten verksamhet som bedrivs i samband med fiske ska enligt Pensionsskyddscentralens linjedragning ha ett funktionellt samband med fiske. Fiske beskattas som affärsverksamhet och egentligt fiske försäkras alltid enligt LFöPL och LOlyL. Likaså försäkras även vidareförädling av fångsten i anslutning till fiske samt underhåll och reparation av fångstredskap. Fisketurism kan försäkras i samband med egentligt fiske, om den är småskalig och bedrivs på samma fiskefartyg. Stuguthyrning eller catering betraktas emellertid som separat verksamhet, och de hör inte till verksamhet som ska försäkras enligt LFöPL och inte heller enligt LOlyL.

Annan verksamhet som bedrivs i samband med renskötsel försäkras enligt LFöPL och LOlyL, då verksamheten har ett direkt samband med renskötseln. Sådant arbete är t.ex. förädling av renprodukter, då den är så pass småskalig att den inte betraktas som ett separat företag i beskattningen. Till renskötarens försäkring hör förutom arbete som görs för egen räkning även arbete som görs för renbeteslaget, t.ex. renskiljning, märkning av renar, stängselarbete och reparation av viltstängsel samt arbete som renvärd och kassör.

Närmare information om den sociala tryggheten för lantbruksföretagare fås från LPA: www.mela.fi.

10.3. Stipendiater

Enligt 11 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas lagen inte på stipendiater.

Obligatoriskt arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsskydd

Stipendiater som bedriver vetenskaplig forskning eller konstnärlig verksamhet har rätt att få ersättning för olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom från lagen om lantbruksföretagares olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar (873/2015, förkortas LOlyL). Försäkringsskyddet sköts av Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, dvs. LPA. Om en obligatorisk LFöPL-försäkring fastställs för en stipendiat för stipendiatarbetet, ska han eller hon även alltid försäkras enligt LOlyL.

En stipendiat omfattas av en obligatorisk LFöPL-försäkring om

- han eller hon har fyllt 18 år, men inte har uppnått den övre åldersgränsen för försäkringsskyldigheten, som för dem som är födda 1957 eller tidigare är 68 år, för dem som är födda 1958–1961 är 69 år och för dem som är födda 1962 och senare 70 år
- inte får ålderspension enligt arbetspensionslagarna
- han eller hon har beviljats ett stipendium i Finland, med stöd av vilket han eller hon arbetar minst fyra månader utan avbrott och som omräknad till årlig arbetsinkomst uppgår till minst 4 131 euro (år 2022)
- arbetet omfattas av lagstiftningen om social trygghet i Finland på grundval av LFöPL, EU-förordningen om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet (t.ex. i situationer där stipendiaten inte bor i Finland eller arbetet görs utomlands)

Stipendiat inom arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen

Med stipendiat avses en i Finland bosatt person som utan att stå i anställningsförhållande till den som beviljat stipendiet bedriver vetenskaplig forskning eller konstnärlig verksamhet i Finland med stöd av ett personligen beviljat stipendium från Finland. Detsamma gäller en person som på motsvarande sätt utan att stå i anställningsförhållande arbetar i en forskar- eller konstnärsgrupp som beviljats stipendium.

Som en ovan avsedd stipendiat betraktas också en person som medan han eller hon står i anställningsförhållande eller bedriver företagarverksamhet får stipendium för forskning eller konstnärlig verksamhet som bedrivs separat från anställningsförhållandet eller företagarverksamheten.

Som bedrivande av vetenskaplig forskning eller konstnärlig verksamhet betraktas inte studier eller lärdomsprov i anknytning till yrkesinriktad grundexamen, yrkeshögskoleexamen eller lägre eller högre högskoleexamen.

Bosättning i Finland krävs ändå inte av en stipendiat på vilken den finska lagstiftningen om social trygghet är tillämplig på basis av bestämmelserna om tillämplig lagstiftning i EU:s grundförordning om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet.

Forskning eller konstnärlig verksamhet som bedrivs utomlands jämställs med vetenskaplig forskning eller konstnärlig verksamhet som bedrivs i Finland, om stipendiet från Finland har beviljats för forskning eller konstnärlig verksamhet som ska bedrivas någon annanstans än i Finland. I sådana fall ska emellertid bestämmelserna i EU:s förordning om social trygghet och överenskommelserna om social trygghet beaktas. Om den finska lagstiftningen om social trygghet inte ska tillämpas på stipendiaten på grundval av bestämmelserna i LFöPL, EU:s förordning om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet, kan han eller hon inte försäkras

enligt LFöPL och då är det inte heller möjligt att ta en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring enligt LOlyL.

Stipendiatens försäkringsskyldighet och försäkringens giltighet

En stipendiat ska ansöka om en LFöPL-arbetspensionsförsäkring från LPA inom tre månader från det att arbetet inletts. LFöPL-arbetspensionsförsäkringen fastställs för en viss tid för den tidarbetet med stöd av stipendiet pågår. Stipendiaten kan också samtidigt ha en gällande obligatorisk försäkring för arbetstid enligt LOlyL. En stipendiat kan få flera olika stipendier från olika beviljare. För varje stipendium som uppfyller villkoren för en LFöPL-försäkring ska det tas en skild tidsbestämd LFöPL-försäkring och för samma tid ska det finnas en motsvarande obligatorisk försäkring för arbetstid enligt LOlyL.

Om skyldigheten att teckna försäkring försummas, kan en LFöPL- och LOlyL-försäkring även tecknas för en stipendiat retroaktivt, dock inte för en längre tid än för det innevarande året och de tre föregående åren.

Giltighetstiden för en redan fastställd LFöPL-försäkring samt den årliga arbetsinkomsten kan senare ändras med anledning av att stipendier förenas. En stipendiat kan i vissa situationer förena stipendiefinansierat arbete som erhållits av samma beviljare till en redan fastställd LFöPL-försäkring, om arbetet inte ensamt fyller förutsättningarna för att omfattas av LFöPL. Om LFöPL-försäkringens giltighetstid och arbetsinkomst ändras med anledning av förenandet, gäller motsvarande ändringar även giltighetstiden och årsarbetsinkomsten i den obligatoriska försäkringen för arbetstid enligt LOlyL.

Stipendiater kan endast försäkras med en obligatorisk arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Stipendiater kan ta en frivillig försäkring för fritid vid sidan av den obligatoriska försäkringen för arbetstid.

Närmare information om den sociala tryggheten för stipendiater fås från LPA: www.mela.fi.

10.4. Beväringar, militär- och civiltjänstgörare samt personer som deltar i krishanteringsuppgifter

Användningen av beväringar som hjälparbetskraft

Om försvarsmaktens hjälparbetskraft, dvs. om användningen av beväringar som hjälparbetskraft föreskrivs i värnpliktslagen, där det konstateras att värnpliktiga vid behov kan utnyttjas i uppgifter utanför försvarsmakten till att främja landets försvar eller den militära utbildningen, liksom i handräckning vid storolyckor i efterspanings- och räddningsverksamhet för att rädda människoliv samt för att värja storbrand. I förordningen om värnplikt preciseras detta så att uppgifterna ska skötas på åtgärd av de militära myndigheterna och vara förenliga med försvarsmaktens uppgifter.

Då en beväring förordnats i arbete som förutsätter hjälparbetskraft, är han i tjänst för att utföra det befallda uppdraget, även om arbetet skulle göras för den hjälpsökandes räkning. Olycksfall som drabbat beväringar i samband med arbetskraftshjälp ersätts på samma sätt som tjänstgöringssjukdomar utifrån lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom.

Samma bestämmelser gäller också civiltjänstgörare. Ersättningsärenden behandlas av Statskontoret.

Lagen om ändring av lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom

Lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom trädde i kraft den 1 januari 2017. Ersättningsärenden behandlas av

Statskontoret. Ersättningarna fastställs i huvudsak på samma sätt som föreskrivs i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar.

I lagen gjordes från och med 1.1.2019 ett tillägg om en ny tilläggsersättning för ett bestående men på grund av en skada eller en sjukdom. En tilläggsersättning betalas till en person som utför värnplikten, civiltjänsten eller frivillig tjänst för kvinnor, deltar i repetitionsövning eller som deltar i kompletteringstjänst enligt civiltjänstlagen. En ytterligare förutsättning för tilläggsersättningen är att skadefallet inträffat under tjänstgöring eller under en resa som krävs för tjänstgöringen eller har ett omedelbart samband med tjänstgöringen, eller att skadefallet beror på förhållandena på tjänstgöringsplatsen. Omfattningen på menet fastställs enligt lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. En tilläggsersättning betalas för skadehändelser som inträffar från och med 1.1.2019.

Försäkrade

Rätt till ersättning har personer som

- fullgör sin värnplikt enligt värnpliktslagen (1438/2007)
- deltar i uppbåd och besiktning av tjänstedugligheten
- fullgör civiltjänst enligt civiltjänstlagen (1446/2007)
- fullgör militärtjänst enligt lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995)
- deltar i av försvarsmakten ordnad utbildning för en militär tjänst (då personen inte har en tjänst)
- deltar i utbildning som ger behörighetsvillkor för en tjänst vid gränsbevakningsväsendet enligt 25 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) (då personen inte har en tjänst)

- deltar i verksamhet som nämns i 35 § i lagen om frivilligt försvar (556/2007)

Civiltjänstgörare

Civiltjänstgörare omfattas inte av tjänstgöringsställets lagstadgade olycksfallsförsäkring. Tjänstgöringsstället ansvarar emellertid för sjukvårdskostnader som orsakas av arbetsolycksfall som inträffar i civiltjänstgöringen under anställningstiden, olycksfall under fritiden och av sjukdom. Därför lönar det sig för tjänstgöringsstället att minska risken genom att t.ex. ta en sjukkostnadsförsäkring.

Om behandlingen av ett olycksfall eller en sjukdom fortsätter efter att civiltjänstgörarens anställning upphör, överförs ersättningsärendet att skötas av Statskontoret fr.o.m. att anställningen upphör. Arbetsgivaren kan likaså, om det sker en allvarlig olycka under civiltjänstgöringen, avbryta anställningsförhållande, varvid ansvaret överförs på Statskontoret från det att anställningen avbröts.

Under den tid civiltjänstgöraren är i civiltjänstcenter betalar civiltjänstanstalten avgiftsfri hälso- och sjukvård.

Lag om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag

Lag om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag har trätt i kraft den 1 januari 2017. Ersättningsärenden behandlas av Statskontoret.

Försäkrade

Berättigade till ersättning är:

- personer som står i anställningsförhållande enligt lagen om militär krishantering (211/2006) eller med stöd av lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004)
- personer som enligt 38 § i räddningslagen vid räddningsinsatser lämnar humanitärt bistånd till utlandet på begäran av Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation (tillämpningsområdet för lagen om civilpersons deltagande i krishantering)
- personer som deltar i utbildning och övningar enligt lagen om militär krishantering eller utbildning enligt lagen om civilpersonals deltagande i krishantering
- innehavare av en militär tjänst inom gränsbevakningsväsendet som deltar i verksamhet som bedrivs av Europeiska byrån för förvaltningen av det operativa samarbetet vid Europeiska unionens medlemsstaters yttre gränser i egenskap av nationell expert, medlem i en europeisk gränskontrollenhet eller i övrigt som utsänd gränsbevakare hos den byrån.

Skyddets innehåll

Skyddet omfattar skadefall som inträffar under tjänstgöring. Skyddet gäller således under hela den tjänstgöringstid under vilken en person deltar i krishantering utan territoriella eller tidsmässiga begränsningar.

Ersättningar

Ersättningarna fastställs i huvudsak på samma sätt som föreskrivs i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. Då tjänstgöringen avbryts, betalas dagpenning emellertid till slutet av den ursprungliga tjänstgöringstiden till ett belopp som motsvarar den faktiska arbetsinkomstbortfallet för den tid som berättigar till dagpenning. I lagen föreskrivs vidare om utbetalning av tilläggsersättning för bestående men till personer i egentligt

anställningsförhållande som arbetar med krishantering, tilläggsersättning som betalas med anledning av dödsfall samt ersättning som orsakas av psykiskt stöd och psykisk vård.

10.4.1. Sammanfattning av arbetsolycksfall och därmed jämställbara olycksfall som staten ersätter

Ersättning utbetalas ur statliga medel med stöd av följande lagar för arbetsolycksfall eller därmed jämställbara olycksfall som inträffat under de förhållanden som fastställs i lagarna. Skador och ersättningar fastställs i huvudsak med stöd av lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. Ersättningar utbetalas av Statskontoret.

3 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar

- statliga tjänstemän
- statligt anställda

➢ Omständigheter: 21–25 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar

Lagen om ändring av lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom
(fr.o.m. 1.1.2017)

- beväringar
- reservister som deltar i repetitionsövningar
- civiltjänstgörare
- kvinnor som utför frivillig värnplikt
- personer som utbildas till försvarsmaktens militära tjänster
- personer som utbildas till en tjänst vid gränsbevakningsväsendet
- personer som deltar i frivilligt försvar

➢ Omständigheter:

1. 1) under tjänstgöring eller under en resa som tjänstgöringen förutsätter och som har ett omedelbart samband med den

2. 2) vid inträdesprov till en militär undervisningsanstalt och Gräns- och sjöbevakningsskolan samt på resor som dessa förutsätter och som har ett omedelbart samband med dem
3. 3) under fritid som räknas som tjänstgöringstid, faderskapsledighet och permission

Lag om ändring av lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom (fr.om 1.1.2019): tilläggsersättning för bestående men

- beväringar
- reservister som deltar i repetitionsövningar
- civiltjänstgörare
- kvinnor som utför frivillig värnplikt
- deltagare i kompletterande tjänstgöring enligt civiltjänstlagen

➢ Omständigheter: vid tjänstgöring samt under resor som tjänstgöringen förutsätter eller som har ett direkt samband med denna, då orsaken till skadehändelsen är förhållandena på tjänstgöringsstället

Lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (fr.o.m. 1.1.2017)

- personer som står i anställningsförhållande enligt lagen om militär krishantering (211/2006) eller med stöd av lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004)
- personer som deltar i utbildning och övningar enligt lagen om militär krishantering eller utbildning enligt lagen om civilpersonals deltagande i krishantering
- innehavare av en militär tjänst inom gränsbevakningsväsendet som deltar i verksamhet som bedrivs av Europeiska byrån för förvaltningen av det operativa samarbetet vid Europeiska unionens medlemsstaters yttre gränser (Frontex)

- ➢ Omständigheter: under hela tjänstgöringen.

Studieolycksfallslagen 460/2015

- studerande vid en statlig läroanstalt

- ➢ Omständighet: i praktiskt övningsarbete enligt studieolycksfallslagen

Räddningslag 379/2011

- de som har vidtagit räddningsåtgärder på eget initiativ med stöd av handlingsskyldigheten
- de som hör till en avtalsbrandkår eller annan sammanslutning som de har ingått avtal med, men som de inte står i anställningsförhållande till
- de som har förordnats att bistå vid räddningsverksamhet
- de som frivilligt har deltagit i räddningsverksamhet
- de som förordnats att delta i befolkningsskyddsutbildning

- ➢ Omständighet: i räddningsverksamhet eller befolkningsskyddsuppgifter

Sjöräddningslag 1145/2001

- de som har vidtagit räddningsåtgärder på eget initiativ med stöd av handlingsskyldigheten
- de som har fått order att bistå i uppgifter inom sjöräddningstjänsten
- de som deltar i ett sjöräddningsuppdrag som medlem i en frivillig förening eller en annan gemenskap deltar i en sjöräddningsövning som leds av gränsbevakningen
- de som deltar i en sjöräddningsövning som leds av gränsbevakningsväsendet.

- ➢ Omständighet: i ett sjöräddningsuppdrag

Beredskapslagen 1552/2011

- de som utför vissa arbeten som arbetskraftsmyndigheten förordnat

- ➢ Omständighet: i ett arbetsuppdrag som grundar sig på förordnande

Polislagen 872/2011

- de som på polisens begäran är skyldig att ge handräckning
- de som frivilligt ger handräckning

➢ Omständigheter: vid bistånd

Lag om olycksfallsersättning i vissa fall åt den som lämnat bistånd vid fullgörandet av tjänsteåliggande 625/1967

- de som bistår polisman, gränsbevakningsman eller tullman, tjänsteman i fångvårdsuppgifter eller fångförare

➢ Omständigheter: vid bistånd

Lag om skadestånd för olycksfall åt personer som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter 894/1946

- straffångar
- de som vårdas på statliga mentalsjukhus eller annan anstalt
- de som har förordnats till eller placerats i arbete utanför anstalten
- de som utan lön utför arbete eller uppgifter som hör till övervakningsstraff, samhällstjänst eller ungdomsstraff
- de som utför uppgifter eller fullföljer program som ingår i övervakning av villkorlig frihet

- Omständigheter: i arbete under en myndighets ledning och överinseende samt i nämnda arbeten eller uppgifter

Tingsrättslag 581/1993

- nämndemän

➢ Omständigheter: i skötseln av nämndemannens uppgifter

Lag om främjande av integration 1386/2010

- invandrare som får integrationsstöd i form av arbetsmarknadsstöd

- Omständigheter: vid deltagande i frivilliga studier och andra individuellt avtalade åtgärder

Lag om mottagande av personer som söker internationellt skydd 746/2011

- asylsökande och andra personer som söker eller får internationellt skydd
- Omständigheter: i arbets- och studieverksamhet

Lag om offentlig arbetskrafts- och företagsservice 916/2012

Person som deltar i:

- jobbsökning, karriär- eller arbetsträning
- utbildningsprövning vid en läroanstalt
- arbetsprövning på en arbetsplats

- Omständigheter: vid nämnda åtgärder

10.5. Brand- och räddningsväsendet

De lokala räddningsverken

Räddningslagen (379/2011) trädde i kraft den 1 juli 2011.

I räddningslagen föreskrivs om människors, företags och andra sammanslutningars

och juridiska personers skyldighet att:

1) förebygga eldsvådor och andra olyckor
2) förbereda sig på olyckor och på insatser när en olycka är överhängande eller inträffar
3) begränsa följderna av olyckor
4) bygga och underhålla skyddsrum

5) delta i uppgifter som hör till räddningsverksamheten och i befolkningsskyddsutbildning.

I räddningslagen föreskrivs dessutom om räddningsväsendets myndigheters:

1) uppgift att handleda, råda, upplysa och övervaka olika aktörer när de fullgör sina skyldigheter
2) brådskande uppgifter som syftar till att rädda och skydda människor, egendom och miljön när en olycka är överhängande eller inträffar samt att begränsa de skador som olyckan orsakar och lindra följderna av olyckan (räddningsverksamhet)
3) organisation, förvaltning och behörighet.

Det verksamhetsområde som ovan nämnda funktioner bildar kallas *räddningsväsende*. Inrikesministeriet leder, styr och utövar tillsyn över räddningsväsendet i hela landet, medan regionförvaltningsverket övervakar räddningsväsendet samt tillgången till och nivån på räddningsväsendets tjänster inom sitt verksamhetsområde.

Kommunerna ansvarar i samverkan för räddningsväsendet inom de räddningsområden som statsrådet fastställt. De kommuner som hör till det lokala räddningsväsendet ska ha ett avtal om ordnande av räddningsväsendet. Det lokala räddningsväsendet ska ha ett räddningsverk för skötseln av uppgifterna inom räddningsväsendet (nedan lokalt räddningsverk). Det lokala räddningsväsendet kan i räddningsverksamhet anlita en frivillig brandkår, anstaltsbrandkår, industribrandkår, militärbrandkår (avtalsbrandkårer) eller någon annan sammanslutning som är verksam i räddningsbranschen enligt överenskommelse med dem.

Det lokala räddningsverkets personal i både huvud- och bisyssla står i anställningsförhållande till det lokala räddningsverket och omfattas av det lokala räddningsverkets arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Anstalts- eller industribrandkår, som inte är en avtalsbrandkår

För olycksfall som inträffar när en industri- eller anstaltsbrandkår anlitats för räddningsverksamhet betalas ersättning av statens medel i det fall, då det inte är fråga om en lokal avtalsbrandkår och olycksfallet inträffar utanför anstalten (103 § i räddningslagen). Ersättningsärenden sköts av Statskontoret.

Förebyggande av brandfara, efterröjning och bevakning

Därtill bör man även komma ihåg att åtskilja t.ex. övervakningsflygningar från den egentliga räddningsverksamheten, vilka hör till det förebyggande brandskyddet och är på det lokala räddningsväsendets ansvar. För efterröjning och bevakning efter en eldsvåda, för vilken räddningsverksamheten i området har rätt att fakturera den som äger egendomen, uppstår för den som deltar i röjningen en anställning till det lokala räddningsverket. I en oklar ersättningssituation framgår det av den olycksfallsutredning som kan beställas från det lokala räddningsverket vad som varit släckning och vad som varit röjning.

Person som fått order om eller annars deltagit i räddningsverksamhet

Var och en som märker eller får veta att en eldsvåda har brutit ut eller att någon annan olycka har inträffat eller är överhängande och som inte genast kan släcka branden eller avvärja faran är skyldig att utan dröjsmål underrätta dem som är i fara, göra nödanmälan och efter förmåga vidta räddningsåtgärder (allmän handlingsskyldighet, 3 § i räddningslagen).

Räddningsledaren har rätt att förordna en arbetsför person som befinner sig på en brand- eller olycksplats eller i dess närhet och som inte hindras av ett

giltigt skäl att bistå vid räddningsverksamheten, om detta är nödvändigt för att rädda en människa eller avvärja en olycka (37 § i räddningslagen).

Även frivilliga organisationer och personer kan anlitas för att bistå räddningsväsendet (51 § i räddningslagen). Befolkningsskyddspersonalen kan förordnas att delta i befolkningsskyddsutbildning (67 § i räddningslagen).

För olycksfall i alla ovan nämnda fall beviljas ersättning av statens medel såsom vid arbetsolycksfall (103 § i räddningslagen). Ersättningsärenden behandlas av Statskontoret.

Avtalsbrandkårar

En avtalsbrandkår sköter om de uppgifter som fastställts för det lokala räddningsverket enligt vad som fastställs i det avtal som den ingått med det lokala räddningsverket. Som avtalsbrandkår fungerar vanligtvis frivilliga brandkåren. I det följande behandlas de olika sätt på vilka räddningsverksamheten kan skötas inom det lokala räddningsverkets område och vilka situationer som omfattas av lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdom eller räddningslagen. Vissa medlemmar i frivilliga brandkåren, t.ex. ungdomsavdelningen och damavdelningen omfattas inte av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen eller räddningslagen. Om personer i dessa avdelningar även hör till larmavdelningen, omfattas de i fråga om denna verksamhet av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen eller räddningslagen.

Det lokala räddningsverket betalar arvode till medlemmarna i avtalsbrandkåren

I detta alternativ betalar det lokala räddningsverket brandkåren förutom en årlig driftskostnadsersättning även de arvoden som ska betalas till dem som hör till brandkårens larmavdelning

- för larm
- för deltagande i släcknings- och räddningsverksamhet samt för jour på brandstationen under en uttryckning
- för deltagande i brandkårsövningar enligt utbildningsplanen (även deltagande i obligatorisk fysisk fostran och konditionshöjande träning som hör till tjänste- och utbildningsprogrammet)
- för deltagande i jour på brandstationen annars än under en uttryckning och under beredskapstid.

Det lokala räddningsverket betalar ovan nämna arvoden på brandkårens vägnar och på basis av den specifikation som brandkåren lämnar. Det lokala räddningsverket innehåller förskottskatt på arvodena och betalar lagstadgade försäkringspremier och socialavgifter, för vilka brandkåren såsom arbetsgivare är skyldig att sörja för.

Avtalsbrandkåren är arbetsgivare och skyldig att teckna försäkring. Det lokala räddningsverket ska sörja för att försäkringar tecknas i avtalsbrandskårens namn. För avtalsbrandkåren tecknas en separat försäkring och kårens medlemmar kan inte införlivas i det lokala räddningsverkets arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Olycksfall som drabbar personer som är anställda av avtalsbrandkåren ersätts ur avtalsbrandkårens arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Omständigheterna i anslutning till en anställning ersätts enligt den normala ersättningspraxisen (21–25 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar).

Det lokala räddningsverket betalar inte arvode till medlemmarna i avtalsbrandkåren

Det lokala räddningsverket betalar en totalersättning till avtalsbrandkåren, men betalar inte något arvode till medlemmarna i brandkåren. Det uppstår

inget anställningsförhållande mellan det lokala räddningsverket och medlemmarna i avtalsbrandkåren och de omfattas inte av det lokala räddningsverkets arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Avtalsbrandkåren betalar inte heller något vederlag till sina medlemmar.

I sådana fall fastställs olycksfallsförsäkringsskyddet enligt 103 § i räddningslagen. Enligt den betalas för olycksfall eller yrkessjukdom som drabbat en person i räddningsverksamhet eller befolkningsskyddsuppgifter ersättning av statens medel enligt samma grunder som för olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom, till den del som den skadade inte har rätt till en minst lika stor ersättning enligt någon annan lag.

Till den som hör till en lokal avtalsbrandkår betalas ersättning av statens medel också för ett olycksfall som har inträffat i samband med utbildning inom brandkåren, fastighets- och materielvård eller sjuktransport. Även olycksfall som inträffar i samband med konditionshöjande träning och fysisk fostran ersätts av statens medel. Som utbildning betraktas även fysisk fostran som ingår i tjänste- och utbildningsprogrammet samt deltagande i tävling eller uppvisning som innehåller brandkårsuppgifter.

Ersättningsärenden sköts av Statskontoret.

Avtalsbrandkåren betalar arvode till sina medlemmar

Om avtalsbrandkåren däremot själv betalar någon form av vederlag till sina medlemmar och det är fråga om en i arbetsavtalslagen avsedd anställning, är avtalsbrandkåren försäkringsskyldig enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. Arbetsolycksfall ersätts från en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring som avtalsbrandkåren tecknat åt sig själv. Om försäkring inte har tecknats, behandlas ett ersättningsärende vid olycksfall av Olycksfallsförsäkringscentralen.

Sotare

Enligt räddningslagen ska en byggnads ägare och innehavare och en verksamhetsutövare se till att en sotare regelbundet sotar eldstäder och rökkanaler. Denne kan skaffa de nödvändiga sotningstjänsterna av en sotare som de själva väljer. Sotaren ska ha en yrkesexamen för sotare.

Ett sotningsföretag är skyldigt att teckna en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring för sotare tjänstgör för företaget inom ramen för ett anställningsförhållande. En företagare inom sotningsbranschen kan teckna en frivillig försäkring för arbetstiden enligt lagen olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar för sig själv.

Räddningsväsendet i området producerar själv inte längre sotningstjänster. Det är inte heller möjligt att skaffa dem av andra tjänsteproducenter, eftersom distriktssotningssystemet lagts ner. Fokus i räddningstjänstens uppgifter ligger på att övervaka den sotningsplikt som gäller för fastigheter och rådgivning och handledning.

10.6. Offentliga arbetskraftstjänster

Privatkunder som omfattas av tjänsterna enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) får i regel en arbetslöshetsförmån som fastställs enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Till en del av tjänsterna ansluter sig också rätt att få kostnadsersättning för resekostnader och andra kostnader.

Arbets- och näringsbyråerna kan själv ordna tjänster eller skaffa dem helt eller delvis av tjänsteleverantörer. Med tanke på arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen kan man inte avgöra försäkringsskyldigheten eller om en person omfattas av försäkringen t.ex. på basis av den läroanstalt som

producerar tjänsten, utan det bör utredas vilken form av utbildning det är fråga om.

Lönesubvention som betalas till arbetsgivaren

Bestämmelser om lönesubvention finns i 7 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Arbets- och näringsbyråerna kan bevilja arbetsgivaren lönesubvention för en arbetslös persons lönekostnader. Lönesubvention kan beviljas kommuner, samkommuner, sammanslutningar och andra arbetsgivare, dock inte statliga ämbetsverk eller inrättningar. Arbetsgivaren ska förbinda sig att betala lön minst enligt det kollektivavtal som tillämpas på anställningsförhållandet, eller, om det inte finns något lämpligt kollektivavtal, sedvanlig och skälig lön för arbetet i fråga. Huvudregeln är att lönesubvention inte beviljas om det anställningsförhållande som subventionen är avsett för har börjat innan beslut om beviljande av subvention har fattats.

Arbetsgivaren får med samtycke av den som anställts med subventionen överföra honom eller henne till uppgifter hos någon annan arbetsanordnare. Den som får lönesubventionen ansvarar även då för det administrativa arbetet i anslutning till lönesubventionen, liksom även för lönebetalning och andra arbetsgivarskyldigheter som föreskrivs i arbetsavtalslagen.

Lönesubvention betalas för högst 24 månader. Lönesubvention för läroavtalsutbildning kan beviljas för hela utbildningstiden.

Lönesubvention beviljas således endast för arbete som görs i ett anställningsförhållande. Lönesubvention betalas direkt till arbetsgivaren och arbetsgivaren betalar lön till den sysselsatta. Den sysselsatta omfattas då av arbetsgivarens arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Träning och prövning

Bestämmelser om träning och prövning finns i 4 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Arbets- och näringsbyrån kan erbjuda enskilda kunder vägledning för jobbsökning (jobbsökarträning), för klarläggande av alternativ för yrkesvalet och karriären, för sökande till yrkesutbildning, för utveckling av arbetslivsfärdigheter (karriärträning) och för placering i arbete och utbildning som sker på arbetsplatsen (arbetsträning). En kund kan också anvisas till utbildningsprövning vid en läroanstalt eller till arbetsprövning på en arbetsplats.

Träning och utbildningsprövning är kortvariga tjänster. Bestämmelser om maximitiden för träning och utbildningsprövning utfärdas genom förordning av statsrådet (se tabellen nedan i detta avsnitt).

Arbetsprövningen kan pågå högst 12 månader och den kan ordnas av ett företag, en enskild näringsidkare, en kommun, en samkommun, en annan sammanslutning, en stiftelse eller av ett statligt ämbetsverk eller en statlig inrättning. Den som deltar i arbetsprövning står inte i anställningsförhållande till den som ordnar arbetsprövningen och han eller hon omfattas således inte av anordnarens arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Personen står inte heller i anställningsförhållande till arbets- och näringsbyrån. Det ingås ett tidsbegränsat skriftligt avtal om arbetsprövningen.

Både för olycksfall som inträffar i träning och i utbildnings- och arbetsprövning betalas ersättning av statens medel på det sätt som föreskrivs i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. Ersättningsärenden behandlas av Statskontoret.

Arbetssökandes frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån

Med stöd av 6 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice har en arbetssökande som fyllt 25 år och som studerar frivilligt under vissa förutsättningar rätt till arbetslöshetsförmåner. Studierna ska bl.a. vara heltidsstudier och i enlighet med de lagar som nämns i studieolycksfallslagen (avsnitt 10.1), annan yrkesinriktad utbildning som anordnas i Finland eller som anordnas utomlands av en utbildningsproducent som är verksam i Finland eller utbildning enligt lagen om fritt bildningsarbete.

Då det är fråga om en utbildning enligt studieolycksfallslagen tillämpas nämnda lag på hur personen ska försäkras. Arbetskraftsutbildning är fr.o.m. den 1 januari 2016 utbildning som omfattas av studieolycksfallslagen. Annan utbildning står utanför det lagstadgade olycksfallsskyddet.

Arbetsandelslag och nyandelslag som arbetslösa grundar

Arbets- och nyandelslag hyr ut arbetskraft till den som beställer ett arbete eller tar själv ansvaret för att sköta en arbetsuppgift. Arbets- eller andelslaget ingår i allmänhet tidsbundna arbetsavtal med sina medlemmar. Beställaren av arbetet betalar arbetsandelslaget den totala kostnaden för arbetet på basis av det avtal som de ingått sinsemellan och andelslaget betalar lön till arbetstagaren och sköter andra arbetsgivarskyldigheter. Under de tider då arbete inte finns, får medlemmarna arbetslöshetsförmån. Andelslagets medlemmar står således i anställningsförhållande till arbetsandelslaget och inte till den som beställer arbetet.

Med tanke på arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen är arbetsandelslaget försäkringsskyldigt. Arbetsandelslaget betalar försäkringspremien för arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen samt för grupplivförsäkringspremien.

Sammanfattning av de offentliga arbetskraftstjänsterna

1. **Lönesubvention till arbetsgivaren**

   Arbetsgivaren betalar lön enligt kollektivavtalet.

   Lagstiftning: Lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012).

   Kännetecken: Lönesubvention för sysselsättning av eller ordnande av läroavtalsutbildning för en arbetslös arbetssökande.

   Försäkring: Den sysselsatta omfattas av arbetsgivarens arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

2. **Träning**

   Lagstiftning: Lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012), Statsrådets förordning om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (1073/2012).

   Kännetecken: Jobbcoachning (högst 20 dagar under 12 månader), Karriärcoachning (högst 40 dagar under 12 månader), Jobbcoachning (högst 50 timmar under 12 månader).

   Försäkring: Ersättningar enligt OlyL ur statliga medel (sköts av Statskontoret).

3. **Utbildningsprövning vid en läroanstalt eller arbetsprövning på en arbetsplats**

   Lagstiftning: Lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012), Statsrådets förordning om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (1073/2012).

   Kännetecken: Utbildningsprövning i högst 10 dagar per gång. Tidsbegränsat skriftligt avtal om arbetsprövning, högst 12 mån.

   Försäkring: Ersättningar enligt OlyL ur statliga medel (sköts av Statskontoret).

4. **Arbetssökandes frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån**

   Lagstiftning: Lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012).

   Kännetecken: Studerar heltid, studeranden får arbetslöshetsförmån

   Försäkring: Omfattas av läroanstaltens försäkring under utbildning enligt studieolycksfallslagen.

5. **Arbets- och nyandelslag (som grundas av arbetslösa)**

   Lagstiftning: Lagen om andelslag.

   Kännetecken: Arbets-/nyandelslaget hyr ut sina medlemmar som arbetskraft till den som beställer arbetet.

   Försäkring: Medlemmarna står i anställningsförhållande till andelslaget. Arbetsandelslaget är försäkringsskyldigt.

I oklara fall är det skäl att begära en kopia av praktikantavtalet samt arbets- och näringsmyndighetens namn och kontaktuppgifter.

10.7. Familjevårdare

Enligt 20 § 2 mom. i familjevårdslagen (263/2015) ska den kommun eller samkommun som ingått ett uppdragsavtal försäkra en familjevårdare med en försäkring enligt 3 § 1 mom. i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. På familjevårdaren tillämpas vad som i nämnda lag föreskrivs om arbetstagare och på kommunen eller samkommunen tillämpas vad som i lagen föreskrivs om arbetsgivare.

Försäkringstagaren kan vara en kommun/sammkomun eller en tjänsteproducent, beroende på den ömsesidiga överenskommelsen av dessa. Kommunen eller kommunen bär dock ansvaret för att försäkringen tecknats.

Skyldigheterna för kommunen/samkommunen kommer att överföras till välfärdsområdet från och med den 1 januari 2023.

10.8. Närståendevårdare

I 10 § 3 mom. i lagen om stöd för närståendevård (937/2005) ska en kommun som har ingått ett avtal om stöd för närståendevård med en vårdare, för vårdaren teckna en försäkring enligt 3 § 1 mom. i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. På en närståendevårdare tillämpas vad som föreskrivs om arbetstagare i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar och på en kommun på motsvarande sätt vad som föreskrivs om arbetsgivare i lagen. Som närståendevårdarens årsarbetsinkomst används vårdarvodets storlek på årsnivå, dock minst minimiårsarbetsinkomsten. På dagpenningen tillämpas inte den s.k. fyraveckorsregeln, utan dagpenningen är 1/360 av årsarbetsinkomsten.

Skyldigheterna för kommunen/samkommunen kommer att överföras till välfärdsområdet från och med den 1 januari 2023.

10.9. Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Enligt 23 § i lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte (189/2001) ska kommunen för den som deltar i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte teckna en försäkring enligt 3 § 1 mom. i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. På den som deltar i arbetsverksamhet tillämpas vad som föreskrivs om arbetstagare i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar och på en kommun tillämpas på motsvarande sätt vad som föreskrivs om arbetsgivare i lagen. Som årsarbetsinkomst för den som deltar i arbetsverksamheten tillämpas dock den minimiårsarbetsinkomst som föreskrivs i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar, och dagpenningen är 1/360 av årsarbetsinkomsten.

Försäkringstagaren kan vara en kommun/sammkomun eller en tjänsteproducent, beroende på den ömsesidiga överenskommelsen av dessa. Kommunen eller kommunen bär dock ansvaret för att försäkringen tecknats.

Skyldigheterna för kommunen/samkommunen kommer att överföras till välfärdsområdet från och med den 1 januari 2023.

10.10. Arbetsverksamhet för handikappade

Enligt 27 e § 3 mom. i socialvårdslagen (710/1982) ska den som anordnar arbetsverksamhet för handikappade teckna en försäkring enligt 3 § 1 mom. i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar. På den som deltar i arbetsverksamheten tillämpas vad som i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar föreskrivs om arbetstagare, och på den som anordnar arbetsverksamheten tillämpas vad som i den lagen föreskrivs om arbetsgivare. Som årsarbetsinkomst för den som deltar i arbetsverksamheten tillämpas dock den minimiårsarbetsinkomst som föreskrivs i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar, och dagpenningen är 1/360 av årsarbetsinkomsten.

Trots att socialvårdslagen (1301/2014) hävde den gamla socialvårdslagen (710/1982) lämnades paragrafen om försäkringsskyldigheten (27 e §) dock i kraft.

Försäkringstagaren kan vara en kommun/sammkomun eller en tjänsteproducent, beroende på den ömsesidiga överenskommelsen av dessa. Kommunen eller kommunen bär dock ansvaret för att försäkringen tecknats.

Skyldigheterna för kommunen/samkommunen kommer att överföras till välfärdsområdet från och med den 1 januari 2023.

10.11. Arbetsverksamhet för utvecklingsstörda

Enligt 71 § i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) tillämpas på arbetsterapi som anordnas med stöd av nämnda lag 27 e § 3 mom. i socialvårdslagen. Se ovan avsnitt 10.10 (arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning).

Skyldigheterna för kommunen/samkommunen kommer att överföras till välfärdsområdet från och med den 1 januari 2023.

10.12. Kommunernas heltids- och deltidsförtroendevalda

Enligt kommunallagen (410/2015) 33 § 2 mom. kan fullmäktige besluta att fullmäktiges ordförande, kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande samt nämndernas och utskottens ordförande är förtroendevalda på hel- eller deltid. I 80 § 4 mom. i samma lag föreskrivs om kommunens skyldighet att försäkra dessa personer mot olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. Enligt bestämmelsen ska det som i lagen om olycksfallsförsäkring (numera OlyL) föreskrivs om arbetsgivare och arbetstagare tillämpas på motsvarande sätt på kommunen samt på en person som är förtroendevald på heltid eller deltid.

Försäkringsbestämmelsen gäller från början av mandatperioden för fullmäktige som valdes år 2017. Fullmäktiges mandatperiod började den 1 juni 2017.

10.13. Välfärdsområdenas heltids- och deltidsförtroendevalda

Välfärdsområdenas heltids- och deltidsförtroendevalda försäkras mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar på samma sätt som kommunala förtroendevalda. Försäkringen grundar sig på 85 § i lagen om välfärdsområden (611/2021) enligt vilken bestämmelserna i lagen om olycksfall i arbetet och

yrkessjukdomar gäller för välfärdsområdet och för en heltids- och deltidsförtroendevald.

De förtroendevalda definieras i 74 § i lagen om välfärdsområden och enligt den anses ledamöter och ersättare, personer som har valts till ledamöter i välfärdsområdets organ och personer som har valts att sköta andra förtroendeuppdrag i välfärdsområdet samt personer som välfärdsområdet har valt till ledamöter i ett organ i en välfärdssammanslutning vara förtroendevalda.

Välfärdsområdesfullmäktige inleder sin mandatperiod 1.3.2022.

10.14. Intagna på anstalt

På vårdrelationer för personer som intagits på anstalt tillämpas speciallagen från år 1946, lagen om skadestånd för olycksfall åt personer, som intagits i särskilda straff-, underhålls- och vårdanstalter (894/46, nedan anstaltslagen).

Olycksfallsförsäkringen täcker endast arbete enligt anstaltens vårdprogram, men däremot inte de förhållanden som beror på arbetet i vidare utsträckning. Enligt anstaltslagen avses med en anstalt inom den offentliga sektorn eller tjänster som den offentliga sektorn köper. Även privata vårdhem, t.ex. vårdplatser och skyddade arbetsplatser som tillhandahålls av frivilligorganisationer eller motsvarande kan sålunda omfattas av anstaltslagen, då de säljer sina tjänster till den offentliga sektorn, eller de understöds med allmänna medel på det sätt som avses i anstaltslagen.

I denna form av arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning är det fråga om vård och inte i främsta hand sysselsättning. För arbetet betalas motivationspenning, flitpenning, eller annan penning som inte nödvändigtvis är beroende av arbetsprestationen. En person med funktionsnedsättning kan

inte samtidigt vara både en person intagen på anstalt och en i 27 § i socialvårdslagen avsedd person.

Enligt anstaltslagen betalas inte dagpenning och olycksfallspension för den tid som den skadade är på anstalt, utan först efter det. Menersättning betalas och sjukvårdskostnader ersätts även för den tid personen är på anstalt.

Samhällstjänst, övervakningsstraff och ungdomsstraff

Anstaltslagen tillämpas förutom på straffångar även på personer som utför arbete som hör till samhällstjänst, övervakningsstraff eller ungdomsstraff samt på personer som utför uppgifter eller fullföljer program som ingår i övervakning av villkorlig frihet, övervakad frihet på prov eller övervakningstiden som ingår i ett kombinationsstraff. Med samhällstjänst avses oavlönat allmännyttigt arbete som dömts i stället för ovillkorligt fängelsestraff. Det är vanligen fråga om ett straff som döms i stället för ett tämligen kort ovillkorligt fängelsestraff. Straffet utdöms av tingsrätten, hovrätten eller högsta domstolen. Samhällstjänsten utförs under den dömdas fritid, dvs. vanligen på kvällar eller veckoslut. Det är fråga om oavlönat arbete. I dessa fall betalas ersättningen enligt vad som föreskrivs om ersättning av olycksfall i arbetet. Ersättningen kan börja utbetalas först för tiden efter utgången av den tid då den skadade eller insjuknade befunnit sig i samhällstjänst. Menersättning och nödvändig sjukvård som staten eller kommun inte på annan grund är skyldig att ombesörja ska likväl ges. Ersättningen betalas av staten också då en kommunal eller privat arbetsgivare ordnar tjänstgöringsplatsen. Det uppstår således ingen anställning till tjänstgöringsplatsen och den som utför samhällstjänsten omfattas aldrig av tjänstgöringsplatsens obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Ett övervakningsstraff kan dömas ut i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff, om det finns ett hinder för att samhällstjänst döms ut. Den som dömts till övervakningsstraff förpliktas att stanna i sin bostad samt att delta i verksamhet som förordnats honom eller henne och som också kan vara arbete.

Ungdomsstraff ingår i strafflagen och är ett straff avsett för personer under 18 år, vilket även innehåller arbetsintroduktion. Den unga står inte i anställningsförhållande till introduktionsplatsen. Ersättningen betalas med stöd av anstaltslagen enligt samma principer som vid samhällstjänst.

11. Frivilliga försäkringar

11.1. Allmänt

Frivilliga försäkringar enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar är frivillig olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring för arbetstiden och frivillig olycksfallsförsäkring för fritiden.

En frivillig olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring för arbetstiden kan tecknas av en företagare åt sig själv eller av en arbetsgivare för sina arbetstagare som är i arbete utomlands. Försäkringen kan inte tas för andra personer eller grupper än så. En frivillig försäkring för arbetstid kan i regel endast beviljas företagare som antingen har en obligatorisk eller frivillig pensionsförsäkring enligt lagen om pension för företagare.

En företagare kan foga sin fritidsförsäkring till sin frivilliga försäkring för arbetstid. Likaså kan en arbetsgivare som har tecknat en obligatorisk försäkring för sina arbetstagare, till försäkringen ansluta en fritidsförsäkring för sina arbetstagare.

På den frivilliga försäkringen tillämpas bestämmelserna om obligatorisk försäkring, såvida inte annat föreskrivs i avdelning VI om frivilliga försäkringar i

OlyL. På frivilliga försäkringar tillämpas t.ex. bestämmelserna om anmälningsplikt i 159 och 160 § (avsnitt 4.5).

I lagen föreskrivs såväl om frivilliga försäkring som om ersättningsbara skadefall och ersättningar. Frivilligheten gäller endast tecknandet av försäkring. I OlyL jämställs således frivilliga försäkringar inte med privata olycksfallsförsäkringar, vilka kan ge en tilläggsersättning till de lagstadgade ersättningarna.

Ett försäkringsbolag kan inte med hjälp av försäkringsvillkoren utvidga skyddet i en frivillig försäkring. I sina försäkringsvillkor kan ett försäkringsbolag avgränsa en frivillig fritidsförsäkring till att gälla endast skadefall vid motionsidrott, utesluta vissa grenar inom breddidrotten eller begränsa den personkrets som försäkras.

Kapitel 10.2 innehåller information om försäkringar för lantbruksföretagare.

11.2. Frivillig fritidsförsäkring för företagare

En person som har en pensionsförsäkring enligt lagen om pension för företagare (1272/2006; FöPL), har rätt att teckna en försäkring åt sig i händelse av skadefall som inträffar i företagararbetet. Även nyetablerade företagare ska ta en FöPL-försäkring genast i början av företagarverksamheten för att ha rätt att teckna en frivillig arbetstidsförsäkring för företagare.

FöPL-försäkringen ska vara i kraft vid den tidpunkt från vilken företagarens frivilliga försäkring för arbetstiden beviljas. Om det efteråt kommer fram att företagaren inte hade en gällande FöPL-försäkring när han eller hon beviljades en frivillig försäkring för arbetstid, avslutas försäkringen retroaktivt från den tidpunkt när den trädde i kraft. Om skadefall ersatts under försäkringens giltighetstid, ansöker bolaget om undanröjande av besluten och utbetalda ersättningar återkrävs.

Försäkring tecknas i ett försäkringsbolag på så sätt att den täcker det företagararbete som försäkrats med en pensionsförsäkring enligt FöPL.

Försäkringen börjar vid den tidpunkt när försäkringsbolaget bevisligen mottagit försäkringsansökan, såvida det inte avtalats om en senare tidpunkt. Försäkringen kan inte börja retroaktivt.

Försäkringen gäller endast företagararbete. Den ersätter inte skada som inträffar eller sjukdom som framträder i arbete hos en annan arbetsgivare och för vilken personen har rätt att få ersättning från denna andra arbetsgivares obligatoriska försäkring.

FöPL-arbetsinkomsten som gäller på skadedagen används som grund för ersättning för inkomstbortfall och familjepension.

Försäkringsbolaget kan på ansökan fastställa en större årsarbetsinkomst i företagarens frivilliga försäkring för arbetstid än FöPL-arbetsinkomsten, om företagarens FöPL-arbetsinkomst har fastställts till maximigränsen enligt FöPL. I sådana fall tillämpas de principer som föreskrivs i 112 § i FöPL och årsarbetsinkomsten kan fastställas högst till beloppet av den årliga arbetsinkomsten som motsvarar företagarens arbetsinsats. Skyldigheten att bevilja försäkring gäller således inte en försäkring som söks för en större årsarbetsinkomst än maximibeloppet av FöPL-arbetsinkomsten.

11.2.1. Rätten till frivillig försäkring hos företagare som inte har fyllt 18 år

En företagare under 18 år har rätt att försäkra sig med en frivillig försäkring för arbetstid, om han eller hon uppfyller förutsättningarna i 3 § i FöPL (190 § i OlyL). Årsarbetsinkomsten fastställs då enligt principerna i FöPL till ett belopp som är lika stort som den årsarbetsinkomst som motsvarar företagarens arbetsinsats.

Då en företagare som är under 18 år har tecknat en frivillig försäkring för arbetstid fyller 18 år, ska han eller hon ta en FöPL-försäkring för att den frivilliga försäkringen ska fortsätta att gälla.

11.2.2. Förlängning av försäkringens giltighetstid (övre åldersgräns för FöPL:s försäkringsförpliktelse)

Om en företagare fortsätter med sitt arbete som företagare när han eller hon uppnår den övre åldersgränsen för försäkringsskyldigheten enligt FöPL, kan försäkringsbolaget på ansökan förlänga giltighetstiden för en försäkring (189 §). I sådana fall ska årsarbetsinkomsten fastställas till ett belopp som är lika stort som den årsarbetsinkomst som motsvarar företagarens arbetsinsats.

Försäkringsskyldigheten enligt FöPL upphör vid utgången av den månad som

- en företagare som är född 1957 eller tidigare fyller 68 år
- en företagare som är född 1958–1961 fyller 69 år
- en företagare som är född 1962 och senare fyller 70 år.

11.3. Skyldighet att bevilja frivillig arbetstidsförsäkring för företagare

En företagare som har en FöPL-försäkring har rätt att få en frivillig försäkring för arbetstid enligt OlyL. Ett försäkringsbolag är således skyldigt att bevilja en försäkring enligt OlyL, förutom i föreskrivna undantag (191 §). En försäkring behöver inte beviljas om

- försäkring söks för en större årsarbetsinkomst än FöPL-arbetsinkomsten (Om FöPL-arbetsinkomsten har fastställts till maximibeloppet enligt 112 § i FöPL, kan årsarbetsinkomsten på ansökan fastställas till ett större belopp, dock högst till ett belopp som är lika stort som den årsarbetsinkomst som motsvarar företagarens arbetsinsats)
- försäkringsbolaget har ostridiga fordringar som förfallit till betalning hos försäkringstagaren.

Försäkringsbolaget är inte heller skyldigt att förlänga giltighetstiden för en försäkring för en företagare som har uppnått den övre åldersgränsen för försäkringsskyldigheten enligt FöPL (se avsnitt 11.2).

11.4. Upphörande av företagarens frivilliga försäkring för arbetstiden

11.4.1. Företagaren säger upp

En företagare kan själv säga upp en frivillig försäkring för arbetstiden så att den upphör att gälla tidigast från och med den tidpunkt när anmälan om uppsägning har kommit in till försäkringsbolaget (194 §). Uppsägningen ska göras skriftligen.

11.4.2. FöPL-försäkringen upphör

En företagares frivilliga försäkring för arbetstiden upphör att gälla från och med samma tidpunkt som FöPL-försäkringen upphör att gälla (193 §). Orsaken till att FöPL-försäkringen upphör är inte av betydelse. Ett undantag från detta är att försäkringsbolaget på ansökan kan förlänga giltighetstiden för en försäkring när en företagare uppnår den övre åldersgränsen för försäkringsskyldigheten enligt FöPL.

Då en företagares försäkring för arbetstiden upphör på grund av att FöPL-försäkringen upphör, kan den även upphöra retroaktivt. En försäkring upphör emellertid inte retroaktivt, om FöPL-försäkringen inte träder i kraft på grund av att företagarens verksamhet inte har fortsatt minst fyra månader utan avbrott. Företagarens frivilliga försäkring för arbetstid upphör då när företagarverksamheten upphör.

Försäkringsbolaget ska meddela försäkringstagaren ett beslut om att försäkringen har upphört att gälla.

Om en företagares försäkring avslutas retroaktivt och en skadehändelse som ska ersättas inträffat under den retroaktiva tiden, undanröjs ersättningsbesluten och utbetalda ersättningar drivs in.

Om arbetspensionsbolaget korrigerat ett beslut om uppsägning av ett FöPL-försäkring på så sätt att FöPL-försäkringen på nytt träder i kraft, påverkar inte detta företagarens försäkring. Med anledning av detta är det dock möjligt att korrigera också beslutet om att upphäva företagarens försäkring: Ett försäkringsbolag kan själv häva sitt beslut, om det anser att beslutet grundat sig på en klart felaktigt eller bristfällig utredning eller uppenbar tillämpning av fel lag (244 §). Ett försäkringsbolag eller en företagare kan också ansöka om att ett beslut hävs av besvärsnämnden för olycksfallsärenden (246 §).

Om beslutet att avsluta försäkringen för en företagare hävs, är företagarens försäkring giltig i den form som den var innan beslutet om avslutande meddelades. Det handlar inte om retroaktivt ikraftsättande av en försäkring vilket hindras av 188 § i OlyL.

11.4.3. Försäkringsbolaget säger upp

Försäkringsbolaget har rätt att säga upp en företagares frivilliga försäkring för arbetstiden, om försäkringstagaren har försummat att betala en premie som har förfallit eller om försäkringstagaren uppsåtligen har gett felaktiga eller bristfälliga uppgifter för handläggningen av ett ersättningsärende eller bestämmande av försäkringspremien i syfte att skaffa orättmätig ekonomisk nytta för sig själv eller någon annan (192 §). Ett villkor för uppsägning är inte att försäkringspremien skulle ha tagits ut genom utsökning och att man fått en anmälan från utsökningsmyndigheten om medellöshet/okänd vistelseort. Om så ändå har skett och sagda anmälan har mottagits, avslutas försäkringen även i detta fall genom ett uppsägningsförfarande.

Försäkringsbolaget ska säga upp försäkringen skriftligen. Försäkringen upphör 30 dagar efter att uppsägningen skickats. När uppsägningen beror på försummelse att betala en försäkringspremie, upphör försäkringen dock inte att gälla om försäkringstagaren har betalat den förfallna premien innan uppsägningstiden går ut.

Försäkringsbolaget ska meddela försäkringstagaren ett beslut om att försäkringen har upphört att gälla.

11.5. Frivilliga försäkringar för fritiden

11.5.1. Beviljande av försäkringar för fritiden

Till en obligatorisk försäkring och en frivillig försäkring för arbetstid för företagare är det möjligt att foga en frivillig försäkring för fritid. Eftersom fritidsförsäkringen ansluts till försäkringen för arbetstid, kan den endast beviljas av det försäkringsbolag där försäkringen för arbetstid är i kraft. Det är således inte möjligt att endast teckna en försäkring för fritid.

Skyldigheten att bevilja försäkring gäller inte frivilliga försäkringar för fritid enligt OlyL. Försäkringsbolaget är således inte skyldigt att bevilja en försäkring för fritid.

Enligt OlyL kan försäkringsbolaget i sina försäkringsvillkor avgränsa en frivillig fritidsförsäkring till att gälla endast skadefall vid motionsidrott, utesluta vissa grenar inom breddidrotten eller begränsa den personkrets som försäkras. OlyL innehåller också bestämmelser som begränsar de skadefall som ersätts från fritidsförsäkringen. Sådana fall är bl.a. misshandel eller trafikskada.

Frivilliga försäkringar för fritiden enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar är:

- frivillig fritidsförsäkring för arbetstagare
- frivillig fritidsförsäkring för företagare

11.5.2. Frivillig fritidsförsäkring för arbetstagare

En arbetsgivare som har tecknat en obligatorisk försäkring för sina arbetstagare kan till försäkringen foga en frivillig olycksfallsförsäkring för fritiden. Som skadefall ersätter försäkringen en olycka som inte har inträffat under de förhållanden som avses i 21–25 § i OlyL.

Ersättning betalas inte för en olycka, om den försäkrades arbete för försäkringstagarens räkning och försäkringstagarens skyldighet att betala lön fortlöpande har varit avbrutna i fler än 30 dagar när olyckan inträffade. Ersättning erläggs inte för ett olycksfall som inträffar efter denna tid, till exempel under sjukledighet, vårdledighet eller permittering, även om arbetsförhållandet fortfarande är i kraft.

I fråga om ersättningar för inkomstbortfall och familjepension beaktas endast den arbetsinkomst som den arbetsgivare som tecknat försäkringen betalat ut.

11.5.3. Frivillig fritidsförsäkring för företagare

En företagare som har tecknat frivillig försäkring för arbetstid kan till försäkringen foga en olycksfallsförsäkring för fritiden. Som skadefall ersätter försäkringen en olycka som inte har inträffat under de förhållanden som avses i 21–25 § i OlyL.

Som grund för ersättningar för inkomstbortfall och familjepension används samma årsarbetsinkomst som i försäkringen för arbetstid, dvs. den gällande FöPL-arbetsinkomsten på skadedagen.

11.5.4. Frivillig försäkring för fritid för fartygsbesättning

Inom sjöfartsbranschen tillämpas en egen frivillig försäkring för fartygsbesättning som grundar sig på kollektivavtal.

Enligt 201 § i OlyL kan i villkoren för en fritidsförsäkring för fartygspersonal som tecknats på grundval av ett kollektivavtal föreskrivas att ersättning inte

betalas för olycksfall som beror på krig, uppror eller någon annan liknade väpnad konflikt.

Inom sjöfartsbranschen är en arbetsgivare därtill skyldig att ordna en tilläggsförsäkring för fritid för fartygsbesättning, vilken ersätter avsiktliga skador som en utomstående orsakar en sjöman. Tilläggsförsäkringen är inte en försäkring enligt OlyL.

11.5.5. En försäkring för fritid upphör

En fritidsförsäkring upphör när arbetsgivarens obligatoriska försäkring eller en företagares frivilliga arbetstidsförsäkring upphör.

Försäkringstagaren kan säga upp försäkringen så att den upphör att gälla tidigast från och med den tidpunkt när anmälan om uppsägning har kommit in till försäkringsbolaget. Uppsägningen ska göras skriftligen.

Försäkringsbolaget har rätt att säga upp försäkringen på de grunder som fastställs i försäkringsvillkoren.

11.6. Frivillig försäkring för arbetstiden för arbetstagare i utlandet

En finländsk arbetsgivare kan teckna en frivillig försäkring för arbetstiden för en arbetstagare som arbetsgivaren kan ordna pensionsskydd för med stöd av 150 § 2–4 mom. i lagen om pension för arbetstagare (204 §).

Försäkringen börjar vid den tidpunkt när försäkringsbolaget bevisligen mottagit försäkringsansökan, såvida det inte avtalats om en senare tidpunkt. Försäkringen kan inte börja retroaktivt.

Försäkringsbolaget har rätt att låta bli att bevilja försäkring, om bolaget har ostridiga fordringar som förfallit till betalning hos försäkringstagaren.

Försäkringstagaren kan säga upp försäkringen så att den upphör att gälla tidigast från och med den tidpunkt när anmälan om uppsägning har kommit in till försäkringsbolaget. Uppsägningen ska göras skriftligen.

Försäkringsbolaget har rätt att säga upp försäkringen, om premiebetalningen har försummats eller om felaktiga eller bristfälliga uppgifter uppsåtligen har lämnats för handläggningen av ett ersättningsärende eller bestämmande av försäkringspremien i syfte att skaffa orättmätig ekonomisk nytta.

Försäkringsbolaget ska säga upp försäkringen skriftligen. Försäkringen upphör 30 dagar efter att uppsägningen skickats. När uppsägningen beror på försummelse att betala en försäkringspremie, upphör försäkringen dock inte att gälla om försäkringstagaren har betalat den förfallna premien innan uppsägningstiden går ut.

Försäkringsbolaget ska meddela försäkringstagaren ett beslut om att försäkringen har upphört att gälla.

I ersättningar för inkomstbortfall beaktas endast de arbetsinkomster som betalas ut för arbete för den arbetsgivare som tecknat försäkringen. Det är inte möjligt att ansluta en fritidsförsäkring till en arbetstidsförsäkring som tecknats för en arbetstagare som arbetar utomlands.

11.7. Sökande av ändring i ärenden som gäller frivillig försäkring

På frivilliga försäkringar tillämpas bestämmelserna om sökande av ändring i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (33 kap. i OlyL). Försäkringsbolaget ska meddela försäkringstagaren ett beslut om att en frivillig försäkring för arbetstid har upphört att gälla. En part som är missnöjd med ett beslut av en försäkringsanstalt får överklaga beslutet hos besvärsnämnden för olycksfallsärenden genom skriftliga besvär.

För försäkringspremier gäller grundbesvär (avsnitt 6.2).

12. Försäkringstillsyn

12.1. Olycksfallsförsäkringscentralens tillsynsuppgift

Olycksfallsförsäkringscentralen utövar tillsyn över att arbetsgivaren uppfyller sin försäkringsskyldighet enligt 3 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (177 §).

TVK övervakar att försäkringsskyldigheten iakttas både i efterhand och i förebyggande syfte genom att informera arbetsgivarna om denna skyldighet. Vid övervakningen i efterhand jämförs exempelvis löneuppgifterna som arbetsgivarna anmält till inkomstregistret med uppgifterna i försäkringsregistret vilket upprätthålls av TVK. TVK samarbetar i tillsynen med Pensionsskyddscentralen, Sysselsättningsfonden och enheten för utredning av grå ekonomi.

Övervakning sker även när ett olycksfall i arbetet har skett. Andra fall som ska behandlas inkommer också utifrån bland annat anmälningar från regionförvaltningsverket, skatterevisioner och anmälningar från arbetsgivare och andra aktörer.

Arbetsgivaren kan också själv anmäla avsaknad av försäkring till TVK. I så fall påförs i princip en försummelseavgift som är lägre (än då försummelsen kommer fram på annat sätt). En försäkring kan sättas i kraft retroaktivt, det vill säga att det är ändamålsenligt att uppmana arbetsgivaren att anmäla den oförsäkrade tiden direkt till TVK.

12.2. Försäkringsregister

TVK administrerar ett försäkringsregister för att övervaka försäkringsverksamheten, bekämpa grå ekonomi och utreda ersättningsskyldiga försäkringsbolag vad gäller arbetsgivare med en obligatorisk arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring för sina arbetstagare (178 §). Registret gäller således inte frivilliga försäkringar.

För varje försäkring ska i registret antecknas arbetsgivarens namn och företags- och organisationsnummer eller personbeteckning samt uppgift om försäkringsbolag och försäkringens giltighetstid. En försäkringsanstalt ska trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter lämna ut uppdaterade uppgifter om försäkringstagarna till Olycksfallsförsäkringscentralen.

Vårdinrättningarna får information om arbetsgivarens försäkringsbolag från försäkringsregistret när arbetstagaren får behandling för arbetsolycksfall eller en yrkessjukdom. TVK:s tillsyn använder försäkringsuppgifterna i försäkringsregistret för att övervaka försäkringsförpliktelsen, och försäkringsuppgifterna i försäkringsregistret överförs till fullgöranderapporterna som olika myndigheter söker flera hundra tusen årligen.

12.3. Arbetarskyddsmyndighetens tillsynsuppgift

Arbetarskyddsmyndigheten ska i samband med sina egna granskningar övervaka att arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen uppfyllt sin försäkringsskyldighet. Arbetarskyddsmyndigheten underrättar TVK om det uppkommit misstanke om att arbetsgivaren inte har fullföljt sin försäkringsskyldighet (180 §).

12.4. Försäkringsbolagets tillsynsuppgift

Försäkringsbolaget övervakar att en arbetsgivare som har tecknat en försäkring i bolaget uppfyller sin anmälningsplikt och andra försäkringsrelaterade skyldigheter enligt lagen (179 §). En försäkringstagare är enligt 159 och 160 § skyldig att ge försäkringsbolaget de nödvändiga uppgifter som bolaget begär för att kunna fastställa premien och för annan skötsel av försäkringen och att betala försäkringspremien.

12.5. Påföljder vid försummelse

12.5.1. Avgift som motsvarar försäkringspremien och försummelseavgift

En arbetsgivare som har försummat sin försäkringsskyldighet är skyldig att betala en avgift som motsvarar en skälig försäkringspremie för den tid som försummelsen gäller (avgift som motsvarar försäkringspremien, 181 §).

Utöver en avgift som motsvarar försäkringspremien är arbetsgivaren även skyldig att betala försummelseavgift (182 §). Försummelseavgiften är högst tre gånger så stor som den avgift som motsvarar försäkringspremien. Försummelseavgiftens belopp beror på försummelsetidens längd, försummelsens avsiktlighet, mängden oförsäkrat arbete och risken. En fysisk person behöver inte påföras försummelseavgift, om försummelsen inte kan anses vara uppsåtlig och det vore oskäligt att påföra avgiften med hänsyn till de omständigheter som nämns ovan.

Avgifterna kan fastställas för det innevarande kalenderåret och de fem närmast föregående kalenderåren.

I praktiken påförs en försummelseavgift som en enkel avgift, om de omständigheter som nämnts i lagen inte talar för att påföra en högre avgift. Arbetsgivaren ska följaktligen i princip betala en dubbel avgift då en försummelse konstaterats.

Om arbetsgivaren själv anmäler avsaknad av en försäkring, påförs en försummelseavgift som i princip är en och halv gång större högre, dock med beaktande av de omständigheter som nämns i lagen. Vad gäller hushållsanställda är försummelseavgiften i princip lägre.

Förordnande av avgifterna

Om Olycksfallsförsäkringscentralen anser att en arbetsgivare har försummat sin försäkringsskyldighet, ska centralen ansöka hos Statskontoret om att få påföra en avgift som motsvarar försäkringspremien och en försummelseavgift. Statskontoret avgör genom ett beslut huruvida arbetsgivaren har försummat sin försäkringsskyldighet och förpliktar den arbetsgivare som försummat sin försäkringsskyldighet att betala ovan nämnda avgifter till Olycksfallsförsäkringscentralen. Statskontoret kan höra arbetsgivaren på ansökan. Arbetsgivaren kan söka ändring i beslutet hos besvärsnämnden för olycksfallsärenden.

12.5.2. Olycksfallsförsäkringspremiebedrägeri

I strafflagen föreskrivs att olycksfallsförsäkringspremiebedrägeri är straffbart. Det är fråga om detta bl.a. när arbetsgivaren eller arbetsgivarens företrädare genom att försumma sin försäkringsskyldighet får till stånd eller försöker få till stånd att ingen olycksfallsförsäkringspremie bestäms. För olycksfallsförsäkringspremiebedrägeri kan arbetsgivaren dömas till böter eller fängelse i högst ett år med stöd av 29 kap. i strafflagen.

En försummelseavgift kan inte påföras den som är misstänkt för samma gärning i en förundersökning, åtalsprövning eller i ett brottmål som behandlas vid en domstol eller den som åtalats för samma gärning och åtalet har avgjorts i domstol genom ett beslut som vunnit laga kraft.

12.5.3. Självrisk för en arbetsgivare som försummat sin försäkringsskyldighet

Om det under den tid som en arbetsgivare försummade sin försäkringsskyldighet inträffade ett sådant skadefall i arbetet som ersätts med stöd av denna lag, behandlar Olycksfallsförsäkringscentralen ärendet och betalar ersättning. Olycksfallsförsäkringscentralen tar ut beloppet av de betalda ersättningarna och fullkostnadsavgifterna hos arbetsgivaren. Arbetsgivarens självrisk är dock högst 5 430 euro (år 2021) per skadefall.

12.5.4. Tvångsförsäkring

Om arbetsgivaren försummar sin försäkringsskyldighet och underlåter att korrigera sin försummelse inom den av TVK fastställda fristen, tecknar TVK på arbetsgivarens bekostnad en obligatorisk försäkring i ett försäkringsbolag som TVK väljer.

13. Utlämnande, erhållande och hemlighållande av uppgifter

13.1. Allmänt

I detta avsnitt redogörs för utlämnande, erhållande och hemlighållande av uppgifter, dvs. för datasekretessbestämmelserna närmaste med tanke på försäkringsbolaget och Olycksfallsförsäkringscentralen och å andra sidan med tanke på försäkringsverksamheten och de uppgifter som ansluter sig till den. Bestämmelser om datasekretess finns i 35 kap. i OlyL.

I försäkringsverksamheten lämnar bolaget ut uppgifter exempelvis till TVK för upprätthållandet av försäkringsregistret (kapitel 12.2). Uppgifter utlämnas också till besvärsinstanserna, som behandlar de grundbesvär som försäkringstagaren lämnar in (avsnitt 6.2). Å andra sidan har bolaget också rätt att få FöPL-uppgifter från arbetspensionssystemet för skötseln av företagares frivilliga försäkringar för arbetstid och fritid (avsnitt 11.2) samt från skatteförvaltningen för att sköta sin tillsynsuppgift (avsnitt 12.4). Även

motsvarande andra situationer där uppgifter ska utlämnas i anslutning till en viss helhet beskrivs i de tidigare kapitlen i denna handbok.

Huvudregeln är att försäkrings- och ersättningsuppgifter ska hållas hemliga. Uppgifter får endast lämnas ut om det finns en bestämmelse som berättigar till detta i lagen. Ett effektivt verkställande förutsätter å andra sidan att de uppgifter som behövs för verkställandet fås snabbt och smidigt. Således kräver både uppgifternas natur och verksamhetens kontinuitet att det finns noggranna bestämmelser om utlämnande och erhållande av uppgifter. I den här handboken behandlas olika situationer emellertid endast i huvuddrag. I praktiken bör lagbestämmelserna läsas innan beslut fattas om huruvida en uppgift kan lämnas ut på basis av en enskild begäran.

Europaparlamentets och rådets förordning om behandling av personuppgifter (EU 2016/679; allmän dataskyddsförordning), har börjat tillämpas i maj 2018. Vid sidan av förordningen tillämpas den nya nationella dataskyddslagen (1050/2018). OlyL:s dataskyddsbestämmelser har också ändrats för att motsvara dessa (lag om ändring av lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar 253/2020, i kraft 20.4.2020).

13.2. EU:s dataskyddsförordning och fyra olika lagar i ärenden om dataskydd

Enligt 248 § i OlyL tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999; offentlighetslagen) på försäkringsbolag och Olycksfallsförsäkringscentralen till den del de utövar offentlig makt. Till utövande av offentlig makt inom ersättningsfunktionen hör ersättningsbesluten och inom försäkringsfunktionen försäkringsskyldigheten samt uppgifterna i anslutning till fastställandet av försäkringspremien och uppbörd. Statskontoret är en myndighet, varför offentlighetslagen ska tillämpas i dess verksamhet direkt på denna grund.

När det är fråga om annat verkställande av OlyL än utövande av offentlig makt tillämpas följande bestämmelser i offentlighetslagen: handlingssekretess (22 §), tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande (23 §), sekretessbelagda myndighetshandlingar (24 §), undantag från och upphörande av sekretess (7 kap) samt straffbestämmelser (35 §).

De allmänna bestämmelser som gäller behandling av personuppgifter ingår i EU:s dataskyddsförordning, som tillämpas också i genomförandet av en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Förordningen innehåller bestämmelser bland annat om de principer som ska iakttas i behandlingen av personuppgifter och om rättigheterna för en registrerad person, såsom rätten till åtkomst av uppgifter som gäller den registrerade själv. I försäkringsverksamhet ska förordningen tillämpas t.ex. vad gäller frivilliga arbets- och fritidsförsäkringar för företagare, där försäkringstagaren är en fysisk person.

I lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) finns även bestämmelser som gäller dataskydd och informationssäkerhet, vilka ska tillämpas i verkställandet av OlyL till den del som det är frågan om skötseln av en offentlig förvaltningsuppgift (4 kap. och 22-27 §) eller utövande av offentlig makt (förutom tidigarenämnda även 4 och 28 §).

Dataskyddsbestämmelserna i försäkringsbolagslagen tillämpas i regel inte i genomförandet av OlyL.

13.3. Uppgifter om arbetsgivarens ekonomiska ställning ska hemlighållas

Enligt offentlighetslagen ska affärshemligheter och andra motsvarande uppgifter som gäller näringsverksamhet beläggas med sekretess, om utlämnande av dessa kan orsaka ekonomisk skada för näringsidkaren. OlyL

innehåller en kompletterande specialbestämmelse (249 §), enligt vilken utöver ovan nämnda uppgifter även uppgifter om arbetsgivarens ekonomiska ställning ska hållas hemliga.

Uppgifter om arbetsgivarens ekonomiska ställning är t.ex. beloppet av de löner som arbetsgivaren betalar, försäkringspremiernas storlek och uppgifter om arbetsgivarens solvens. Sekretesskyldigheten gäller alla uppgifter om alla arbetsgivares ekonomiska ställning, dvs. både uppgifter om försäkringstagarna och andra arbetsgivare.

13.4. Arbetsgivarens rätt att få uppgifter för ekonomi- och personalförvaltningen

En arbetsgivare har rätt att få uppgifter av försäkringsanstalten för ekonomi- och personalförvaltningen och kontroll av premien. Rätten gäller även uppgifter om beviljade ersättningar (251 §). Inom ekonomi- och personalförvaltningen är det t.ex. uppgiften om en olycksfallspension som beviljats tillsvidare viktig för att arbetsgivaren ska kunna ordna med arbete eller vidta rekryteringsåtgärder.

Nödvändiga uppgifter är följande: den skadades namn och personbeteckning, skadedagen, avgörandet i ärendet, förmånen och ersättningsbeloppet. Dessutom har arbetsgivaren rätt att få uppgifter som är nödvändiga för att individualisera de ersatta skadefallen.

Uppgifter om en arbetstagares hälsotillstånd får inte lämnas ut, och inte heller andra uppgifter som har legat till grund för att ersättning beviljats.

13.5. Arbetsgivarens rätt att få ett ersättningsbeslut i vissa situationer

Arbetsgivaren är inte part i ett ersättningsärende, och på denna grund ges ersättningsbeslutet inte till arbetsgivaren. Arbetsgivaren har emellertid

möjlighet att söka ändring i ett sådant beslut som inverkar på dess rättigheter. Med anledning av detta föreskrivs i lagen särskilt i vilka situationer som ett ersättningsbeslut ska meddelas arbetsgivaren (125 §).

Arbetsgivaren ska meddelas ett beslut om betalning av ersättning för inkomstbortfall och om avslag i fråga om en sådan ersättning för den tid som arbetsgivaren har betalat lön till den skadade. Ett beslut ska också meddelas då arbetsgivare ansöker om ersättning för lön under den tid undersökning och fysikalisk behandling pågår.

En försäkringstagare med specialpremiegrunder ska meddelas beslut om ersättning och fullkostnadsavgift. Något beslut behöver emellertid inte meddelas, om prestationerna inte inverkar på försäkringspremiens storlek.

I lagen föreskrivs om de uppgifter som ska framgå av det beslut som meddelas en arbetsgivare. Av beslutet ska endast framgå den skadades namn och personbeteckning, skadedagen, avgörandet i ärendet, förmånen och ersättningsbeloppet. Uppgifter om hälsotillståndet får inte antecknas i beslutet.

13.6. Skyldighet att bevara handlingar

Enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar ska en försäkringsanstalt bevara de handlingar som gäller försäkringsskydd eller ersättningsärenden enligt denna lag på det sätt som föreskrivs i arkivlagen (831/1994) (125 § i OlyL).

Om arkivverket inte har bestämt att handlingar ska förvaras varaktigt, ska de bevaras minst den tid som föreskrivs i OlyL. I OlyL har handlingarna indelats i fem olika grupper och för dessa grupper föreskrivs om en minimibevaringstid enligt följande:

1) försäkringsansökan, anmälan om uppsägning av försäkring och andra med dem jämställbara handlingar och uppgifter om en försäkrings början, giltighet och upphörande, anmälan om skadefall, utlåtanden, intyg, ställningstaganden och undersökningsresultat av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården beträffande den skadades hälsotillstånd, behov av hjälp, arbets- och funktionsförmåga, rehabilitering och död, uppgifter om den skadades och hans eller hennes förmånstagares inkomster, försäkringsanstaltens beslut om försäkring och ersättning samt andra jämställbara handlingar och uppgifter som gäller förhållandena under vilka skadefallet inträffat, om rätt till ersättning, ersättning och ersättningens upphörande, i minst 100 år,

2) handlingar om sökande av ändring enligt denna lag i minst 50 år, om de inte enligt 1 punkten ska bevaras en längre tid,

3) handlingar och uppgifter om ägandeförhållanden i försäkringstagarens företagsverksamhet, om de av en försäkringstagares inkomster som inverkar på den årsarbetsinkomst som beaktas i en företagares frivilliga försäkring för arbetstiden, löner som försäkringstagaren betalar till arbetstagarna och som behövs för att bestämma försäkringspremien, arbetsgivarens olycksstatistik och andra grunder för att bestämma försäkringspremien, uttaget av försäkringspremier, förbud att betala ersättning och försäkringsanstaltens regressrätt, i minst 10 år,

4) uppgifter i försäkringsregistret i minst 50 år från det att uppgifterna registrerades,

5) övriga handlingar som gäller verkställigheten av denna lag i minst sex år.

Förvaringstiden för dokument och uppgifter som gäller ersättning enligt denna lag börjar från och med att ersättningsärendet har väckts vid försäkringsanstalten. Förvaringstiden för en handling eller uppgift som gäller en försäkring börjar från och med att handlingen eller uppgiften har inkommit till försäkringsanstalten.

14. Alfabetisk förteckning över specialsituationer

Vissa av sökorden hänvisar till ett visst avsnitt i handboken. Om det i hänvisningen inte anges något avsnitt, syftar hänvisningen på ett annat sökord i denna alfabetiska förteckning.

De lokala räddningsverken

Se avsnitt 10.5 (brand- och räddningsväsendet).

Plattformsarbete

Med plattformsarbete avses det arbete som plattformsföretag förmedlar till entreprenörer genom digitala plattformar. Parterna i plattformsarbetet är åtminstone den digitala plattformen, kunden och entreprenören. Genom plattformsarbete kan kunderna erbjudas till exempel transport av mat och varor eller tjänster via en onlineplattform.

Huruvida plattformsarbetet utförs som anställd eller som företagare avgörs enligt 8 § i lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar med tillämpning av arbetsavtalslagen. De viktigaste kännetecknen för anställningsförhållandet som ska bedömas är i synnerhet arbetsledning och övervakning av arbetet.

Personer som får yrkesinriktad rehabilitering

Rehabilitering sköts inom flera försäkringssystem så att den skadade arbetstagaren deltar i verksamhet som kan jämställas med arbete på en arbetsplats eller i en anstalt.

Arbetspensionsanstalter

Då en pensionsanstalt som betalar ersättning för kostnader för yrkesinriktad rehabilitering enligt de arbetspensionslagar som avses i 3 § 1 mom. och 2 mom. 1–3 punkten i lagen om pension för arbetstagare ska den försäkra en

rehabiliteringsklient med en försäkring enligt 3 § 1 mom. i denna lag för skadefall som kan inträffa vid arbets- och utbildningsförsök, arbetsträning och arbetspraktik som ingår i rehabiliteringen (278 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar). Försäkringsskyldigheten gäller emellertid inte situationer, som nämns i 24 § i pensionslagen för den offentliga sektorn (81/2016).

Platsen för ordnandet av rehabilitering är inte geografiskt avgränsat i OlyL. Försäkringsskyddet är i kraft, om arbetspraktiken t.ex. ordnas utomlands.

Som årsarbetsinkomst används beloppet av en rehabiliteringspenning som beviljats rehabiliteringsklienten eller det sammanlagda beloppet av invalidpension och rehabiliteringstillägg på årsbasis. Om rehabiliteringsklienten har beviljats partiell rehabiliteringspenning används som årsarbetsinkomst beloppet av full rehabiliteringspenning på årsbasis.

Olycksfallsförsäkringsanstalter

Olycksfallsförsäkringscentralen, som betalar ersättning för kostnader för yrkesinriktad rehabilitering med stöd av lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar, ska försäkra den skadade med en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring enligt 3 § 1 mom. i nämnda lag för skadefall som kan inträffa vid arbets- och utbildningsförsök, arbetsträning och arbetspraktik som ingår i rehabiliteringen (91 §).

Som årsarbetsinkomst vid ett skadefall används årsarbetsinkomsten för det skadefall som ersättningen för yrkesinriktad rehabilitering grundar sig på.

Om rehabiliteringsklienten dock utför arbete inom ramen för en anställning, omfattas klienten av arbetsgivarens obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Trafikförsäkringsbolag, Trafikförsäkringscentralen och Statskontoret

Trafikförsäkringsbolaget, Trafikförsäkringscentralen och Statskontoret, som betalar ersättning för kostnader för yrkesinriktad rehabilitering med stöd av lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar, ska försäkra den skadade med en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring enligt 3 § 1 mom. i nämnda lag för skadefall som kan inträffa vid arbets- och utbildningsförsök, arbetsträning och arbetspraktik som ingår i rehabiliteringen. På rehabiliteringsklientens årsarbetsförtjänst och på dagpenningen som betalas till honom eller henne tillämpas 278 § 2 och 3 mom. i lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar.

Bestämmelsen tillämpas från och med det att lagen träder i kraft (1.1.2020) även på trafikskador som inträffat före lagen trädde i kraft.

Patientförsäkringscentralen

Patientförsäkringscentralen, som betalar ersättning för kostnader för yrkesinriktad rehabilitering, ska försäkra den skadelidande med en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring enligt 3 § 1 mom. i nämnda lag för skadefall som kan inträffa vid arbets- och utbildningsprövning, arbetsträning och arbetspraktik som ingår i rehabiliteringen. På rehabiliteringsklientens årsarbetsförtjänst och på dagpenningen som betalas till honom eller henne tillämpas 278 § 2 och 3 mom. i lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar.

Bestämmelsen tillämpas på skadefall som inträffat 1.1.2021 och efter det (från lagens ikraftträdande).

Folkpensionsanstalten (FPA)

FPA ordnar arbetsprövning och arbetsträning på basis av ett rehabiliteringsbeslut för sina egna kunder. Sådana rehabiliteringsklienter är

försäkrade i händelse av olycksfall. Vid olycksfall ersätter försäkringen rehabiliteringsklientens sjukvårdskostnader, dagpenning för övergående arbetsoförmåga, ersättning för bestående arbetsoförmåga och dödsfall. Försäkringen är inte en försäkring enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar.

Rehabilitering i form av läroavtalsutbildning

Rehabilitering kan även ordnas i form av läroavtalsutbildning på en arbetsplats och då betalar arbetsgivaren lön till rehabiliteringsklienten. En sådan person omfattas av arbetsgivarens obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Professionella idrottsutövare

Lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar tillämpas inte på idrottsutövning (12 §). En idrottsutövares rätt till ersättning på grund av olycksfall regleras i lagen om olycksfalls- och pensionsskydd för idrottsutövare (276/2009). Enligt lagen ska det obligatoriska försäkringsskyddet ordnas med privata försäkringar.

Med idrottsutövning avses idrottsutövning i ett anställningsförhållande eller annan professionell idrottsutövning.

Idrottsföreningar och andra organisationer som bedriver idrottsverksamhet ska försäkra en idrottsutövare som på basis av ett avtal som ingåtts med idrottsföreningen eller -organisationen för idrottande som huvudsakligen bedrivs i Finland får en skattepliktig årslön, eller lön för en spelperiod som är kortare än ett år, på minst 12 090 euro (enligt nivån år 2022). Försäkringsskyldigheten gäller idrottsutövare som är under 65 år.

För en idrottsutövare som inte har ingått avtal med en idrottsförening eller annan organisation som bedriver idrottsverksamhet behöver man inte ta en

försäkring, utan det är frivilligt. Även då är villkoret att idrottsutövaren för idrottande som huvudsakligen bedrivs i Finland får en skattepliktig årsinkomst på minst 12 090 euro (enligt nivån år 2022).

Olycksfallsförsäkringscentralen följer upp och övervakar försäkringen och för register över försäkrade idrottsutövare.

Artister

se utövande konstnärer

Delägare i bostadsaktiebolag

Delägare i ett bostadsaktiebolag kan själva utföra uppgifter som hör till skötseln av bostadsbolaget för att sänka kostnaderna och således minska bolagsvederlaget. Det är inte fråga om en anställning och eventuella olycksfall ersätts inte ur bostadsbolagets arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Situationen är en annan om en enskild delägare avtalar med bostadsbolaget om vissa arbetsprestationer och hans eller hennes bolagsvederlag minskas på avtalat sätt som ersättning för arbetet. Sådant arbete betraktas som en anställning och omfattas således av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

I vissa fall kan en person i syfte att själv skaffa sig en bostad delta i byggandet av en bostad som ägs av ett bostadsaktiebolag. I fråga om sådant s.k. självbyggande betraktas värdet av det egna arbetet som löneinkomst som erhållits av bolaget. Värdet av eget arbete har ansetts som skattepliktig inkomst när det arbete som delägarna utfört på byggnadsplatsen har tillgodoräknats dem i bolagets bokföring som en prestation i stället för de aktiekapital- eller byggnadsfondsandelar eller andra förpliktelser de annars varit skyldiga att erlägga. Det är således fråga om arbete i anställning, vilket ska försäkras.

Au pair

En au pair i motsvarande ställning som ett hembiträde ska försäkras med en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Au pair omfattas i Finland av arbetslagstiftningen, då det är fråga om en anställning enligt arbetsavtalslagen. Inom arbetspensionssystemet anses au pair omfattas av tillämpningsområdet i lagen om pension för arbetstagare. Inom skattelagstiftningen behandlas au pair som löntagare.

Assistenter (assistenter enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp)

se personlig assistent

Utövande konstnärer

Konstnärligt utövande kan grunda sig på en anställning eller på ett uppdrag, men det kan också vara fråga om företagarverksamhet. Olika konstnärer anses ofta stå i anställningsförhållande. En fri konstnär som t.ex. har avtalat om att uppträda i ett radioprogram och med anledningen av detta deltar i övningar, står i anställningsförhållande till radiobolaget. Konstnären omfattas då av radiobolagets arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Konstnärer som däremot anlitas till olika evenemang via en programbyrå kan stå i anställningsförhållande till programbyrån, varvid personen omfattas av programbyråns arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Om en utövande konstnär arbetar för egen räkning, är han eller hon en företagare och sköter sitt försäkringsskydd själv.

Frilansredaktörer

Frilansredaktörer kan sköta uppgifter på basis av ett anställningsförhållande, ett uppdrag eller företagarverksamhet. Då man bedömer huruvida en frilansare omfattas av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen fäster man uppmärksamhet vid avtalsparternas syfte, lönebetalningssättet,

tidningshusets eller motsvarande aktörs arbetsledning och övervakning samt särskilt vid redaktörens frihet, dvs. hurdana begränsningar och förbud det ställts för redaktören att samtidigt arbeta för andra tidningar eller motsvarande aktörer.

Om frilansaren endast arbetar för en aktör, är det i regel fråga om en anställning.

Fusion

Ett aktiebolag kan ingå ett fusionsavtal med ett annat aktiebolag så att det överlåtande bolagets tillgångar och skulder övergår till det övertagande bolaget.

En fusion kan också verkställas så att två eller flera överlåtande bolag fusioneras och tillsammans bildar ett nytt aktiebolag, till vilket deras tillgångar och skulder övergår (kombinationsfusion). Kombinationsfusion kan också verkställas mellan ett öppet bolag och kommanditbolag. Vid kombinationsfusion bildas ett helt nytt bolag, för vilket det ska tas en egen arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Ett öppet bolag kan fusioneras med ett annat öppet bolag eller med ett kommanditbolag och ett kommanditbolag på motsvarande sätt med ett annat kommanditbolag eller ett öppet bolag. Fusion med ett aktiebolag är däremot inte möjligt.

Av principen att arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen är en generell försäkring följer att det övertagande bolagets försäkring kommer att täcka det överlåtande bolagets funktioner från och med fusionen. Om det bolag som fusioneras emellertid bildar en egen resultatenhet i det övertagande bolaget och syftet överlag är att bevara den situation som rådde före fusionen, kan försäkringstagaren vid behov ta en arbetsolycksfalls- och

yrkessjukdomsförsäkring som en helt ny försäkring för det fusionerade bolaget.

Hobbyrelaterad utbildning

Se avsnitt 10.1 (studerande och skolelever).

Personlig assistent

Lagen om service och stöd på grund av handikapp förpliktar en kommun att ordna olika tjänster och stöd, av vilka en är ersättning för en personlig assistent till en person med funktionsnedsättning; alltså assistentens lön och socialavgifter. Från och med 1.1.2023 ansvarar välfärdsområdena även för ordnandet av personlig assistans enligt lagen om funktionshinderservice.

Då en person som har en funktionsnedsättning ingår ett arbetsavtal med sin vårdare blir han eller hon arbetsgivare och ska ta en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Om vårdaren är en familjemedlem som bor i samma hushåll med den skadade och vårdaren har en anställning enligt arbetsavtalslagen, omfattas vårdaren av en försäkring som grundar sig på anställningen.

En kommun är enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp skyldig att helt eller delvis ersätta kostnaderna för en assistent till en person med funktionsnedsättning, dvs. också försäkringspremierna för en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

I praktiken kan kommunen sköta försäkringen för den skadades räkning eller betala det stöd den beviljar i form av vårdarvode direkt till assistenten och innehålla skatt på det samt betala socialskyddsavgift. Detta inverkar emellertid inte på den personens ställning som arbetsgivare för sin assistent.

Om den funktionshindrade som assisteras är en omyndig till exempel minderårig person, är det möjligt att arbetsavtalet ingås i vårdnadshavarens eller en annan laglig företrädares, såsom en intressebevakares, namn. Försäkringstagaren utgörs alltid av arbetsgivarsidan i arbetsavtalet.

De centrala arbetsmarknadsorganisationerna har avtalat om organiseringen av grupplivförsäkringsskydd för arbetstagare. Försäkringsskyldigheten gäller alla arbetsgivare som är bundna av ett kollektivavtal med bestämmelser om grupplivförsäkring eller som verkar inom en bransch där det finns ett allmänt riksomfattande kollektivavtal med bestämmelser om grupplivförsäkring. En arbetsgivare med funktionsnedsättning kan således vara skyldig att teckna en grupplivförsäkring.

Disponent

Enligt lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009) väljer styrelsen en disponent, som ska vara en fysisk person eller en registrerad sammanslutning. Om en sammanslutning har valts till disponent, ska den meddela bostadsaktiebolaget vem som bär det huvudsakliga ansvaret för disponentuppgifterna. Den huvudansvarige disponenten ska vara ledamot i styrelsen eller ett motsvarande ledningsorgan i disponentsammanslutningen, verkställande direktör för eller anställd hos sammanslutningen, om inte bostadsaktiebolaget och disponentsammanslutningen sinsemellan kommer överens om något annat.

Disponenten kan därmed ha en anställning/ledande position hos disponentbyrån (disponentsammanslutningen) eller bostadsaktiebolaget eller så kan disponenten agera som egen företagare. Försäkringsskyldigheten påverkas av hur disponentens uppgifter har avtalats i disponentavtalet.

a) Enligt 8 § i OlyL kan disponentbyrån vara försäkringsskyldig om disponenten är anställd av disponentbyrån eller enligt 9 § i OlyL, om han eller hon är

ledamot i styrelsen eller ett motsvarande ledningsorgan eller verkställande direktör i disponentbyrån och övriga försäkringsvillkor uppfylls.

b) Ett bostadsaktiebolag kan vara försäkringsskyldigt enligt 9 § i OlyL om det betalar disponenten för utfört arbete och villkoren för försäkring uppfylls. Disponenten anses vara ett lagstadgat organ i bostadsaktiebolaget och befattningen likställs med verkställande direktörens.

c) En disponent som är företagare och disponent genom eget företag kan enligt 188 § i OlyL ta en frivillig OlyL-försäkring.

Översättare

Det arbete som en översättare utför kan grunda sig på en anställning, ett uppdrag eller självständig företagarverksamhet. Då man bedömer om det finns en anställning bör man granska uppdragsavtalets natur och huruvida översättaren arbetar för en enda eller flera uppdragsgivare. Om arbete endast görs för en uppdragsgivare, är det i regel fråga om en anställning.

Konkurs

Om försäkringstagaren försätts i konkurs och arbetet fortsätter för konkursboets räkning, ska konkursboet teckna en ny arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring som gäller från den tidpunkt när konkursen började (164 § i OlyL).

Den gamla försäkringen upphör då i praktiken den dag när försäkringstagaren försatts i konkurs och den nya försäkringen börjar antingen som tidsbegränsad eller fortlöpande. Konkursboet ansvarar för att betala försäkringspremien för en sådan ny försäkring.

Tidpunkten för när försäkringstagaren försatts i konkurs är av betydelse. Konkurs kan börja på två olika sätt. Antingen lämnar gäldenären själv in

konkursansökan eller så gör borgenären det. Då gäldenären lämnar konkursansökan börjar konkursförfarandet omedelbart, något egentligt beslut om försättande i konkurs görs inte. Då borgenären lämnar konkursansökan ska gäldenären höras, varefter beslut om försättande i konkurs fattas. I bägge fall utses en tillfällig förvaltare från det att konkursen börjar, vilken vanligen i första hand har i uppgift att avgöra om företagets verksamhet kan fortsätta eller ska avslutas.

Olycksfallsförsäkringsbolaget övervakar betalningen av premierna för arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen ända tills att försäkringstagaren försatts i konkurs.

En frivillig arbetstidsförsäkring för företagare som tecknats för delägare i ett bolag avslutas inte på grund av att bolaget försatts i konkurs.

Koncern

En koncern är en grupp juridiskt separata affärsföretag som lyder under en gemensam ledning. Exempel på en sådan ekonomisk helhet kan utgöras av moder-, dotter- eller systerföretag. Eftersom koncernen består av separata affärsföretag som är olika arbetsgivare, ska var och en av dem ha en egen arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Konsulenter

se översättare

Konsulter

se föreläsare

Förvärvsarbete hemma

Huruvida det uppstår ett anställningsförhållande är i sig inte beroende av om arbetet görs utanför beställarens kontorslokaler, t.ex. hemma hos arbetstagaren. Avgörande för om det uppstår en anställning i dylika situationer är huruvida det kan påvisas att arbetet leds och övervakas.

En person som förvärvsarbetar hemma omfattas av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen t.ex. då han eller hon förbinder sig att framställa en viss produkt för en uppdragsgivare som förser denna med en modell och material och som åtminstone har möjlighet att övervaka arbetet antingen genom att göra kontrollbesök hemma hos arbetstagaren eller genom att granska de färdiga produkterna. Dylika exempel finns t.ex. inom väsk- och beklädnadsindustrin.

Om det finns flera uppdragsgivare, blir man alltid tvungen att komma fram till en lösning från fall till fall på grundval av helhetsbedömningen. En anställning uppstår inte om personen tillverkar produkter för egen räkning och säljer dessa till olika köpare.

Medhjälpare till en person som förvärvsarbetar hemma står i anställningsförhållande till uppdragsgivaren endast om personen har ingått ett arbetsavtal direkt med uppdragsgivaren.

Arbeten som privathushåll låter utföra

Om ett privathushåll avlönar en arbetstagare med arbetsavtal, ska det för arbetstagaren tecknas en försäkring i händelse av olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. Försäkringsskyldighet uppstår, då det till arbetstagaren eller arbetstagarna betalas lön för arbete som utförts under kalenderåret för sammanlagt över 1 300 euro. Om båda makarna tillsammans är arbetsgivare i

arbetsavtalet, uppstår försäkringsskyldigheten även i det fall att betalningen av lönen delas mellan makarna.

Typiska arbeten som privathushåll låter utföra är bl.a.

- barnavård – se även barnskötare och familjevårdare (privata)
- fastighetsskötsel (snöplogning, gårdskarl på sommarstugan, gräsklippning, vedhuggning, osv.)
- skogsarbete
- trädgårdsarbete
- bygg- och renoveringsarbete
- städning och fönstertvätt

Även en "ring" av flera familjer kan fungera som arbetsgivare för en person som arbetar i ett privathushåll.

Om ett privathushåll beställer arbetet av ett serviceföretag, omfattas den som arbetar i privathushållet av den arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring som serviceföretaget tecknat för sina arbetstagare.

En person som arbetar i ett privathushåll kan också vara en företagare som sköter sin arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring själv.

Om arbetstagaren ingår ett arbetsavtal där den andra parten är flera bolag eller en fysisk person, är de sistnämnda solidariskt arbetstagarens arbetsgivare. Detta är ofta fallet i s.k. ”hushållsringar”. Arbetsgivarna kan komma överens/befullmäktiga en person, som sköter om att ta en försäkring, och en försäkring räcker. Om däremot varje hushåll ingår ett eget arbetsavtal med en arbetstagare, innebär detta flera anställningsförhållanden, och helheten kan då inte anses som en här avsedd ”ring”. Varje arbetsgivare sköter då arbetsgivarskyldigheterna själv.

Skolelever

Se avsnitt 10.1 (studerande och skolelever).

Personer som deltar i krishanteringsuppgifter

Se avsnitt 10.4 (beväringar, militärtjänst- och civiltjänstgörare samt personer som deltar i krishanteringsuppgifter).

Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Se avsnitt 10.9.

Dödsbodelägare

Dödsbodelägare omfattas i regel inte av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen. Om en delägare uttryckligen har ingått ett arbetsavtal med ett dödsbo och arbetar i det mot vederlag, omfattas delägaren i egenskap av arbetstagare av lagens tillämpningsområde.

En delägare i ett dödsbo vilken utför jordbruksarbete för dödsboets räkning omfattas i allmänhet av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen för lantbruksföretagare.

Anstalts- eller industribrandkår, som inte är en avtalsbrandkår

Se avsnitt 10.5 (brand- och räddningsväsendet).

Barnskötare och familjevårdare (privata)

Stöd för hemvård och privat vård av barn

Stöd för hemvård av barn betalas till en förälder för ett barn som är under tre år.

Stöd för privatvård av barn betalas för barn under skolåldern direkt till den privata vårdare som föräldern har valt.

Stöden utbetalas av FPA. Närmare information om villkoren för att få stöd fås från FPA.

En privat vårdare är t.ex.:

1) **en familjedagvårdare som fungerar som företagare** (behöver inte försäkras obligatoriskt),
2) **ett daghem** (arbetstagarna står i anställningsförhållande till daghemmet eller t.ex. till kommunen),
3) **en person**, med vilken en förälder som är berättigad till stöd har ingått ett skriftligt avtal för minst en (1) månad.

Privatvårdsstöd betalas inte till medlemmar i samma hushåll. Vårdaren står inte i anställningsförhållande till FPA eller kommunen. Folkpensionsanstalten och kommunen verkställer förskottsinnehållning på det stöd som de betalar till en vårdare som står i anställningsförhållande till en familj eller som inte är upptagen i förskottsuppbördsregistret.

Enligt 81 § 1 mom. 3 punkten i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar räknas till arbetsinkomsten också sådant vederlag för arbete som enligt avtal ska gottgöras genom stöd för privat vård enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn eller genom något annat motsvarande stöd som betalas av staten eller kommunen. Stödet behandlas som lön då vårdaren står i anställningsförhållande till barnets föräldrar.

Anställning/Företagare

En privat barnskötare eller familjedagvårdare försäkras således antingen som anställd eller som företagare.

Personer som sköter andras barn i deras hem står i regel i anställningsförhållande och omfattas av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen. Arbetsgivare och försäkringstagare är då föräldrarna till det barn eller de barn som vårdas. Arbetsgivaren kan också bestå av en "ring" av flera föräldrar.

Faktorer som talar för att det är fråga om en anställning är bl.a.:

- vårdaren har ett skattekort enligt vilket barnets föräldrar innehåller skatt
- ett arbetsavtal har ingåtts med vårdaren
- vårdaren sköter endast barn från en enda familj
- lönen inkluderar inte kostnadsersättningar
- barnen sköts hemma hos barnets föräldrar
- vårdaren har en ArPL-försäkring, som familjen betalar
- vårdaren får inte använda medhjälpare
- initiativet till att grunda en vårdrelation tas av föräldrarna (arbetsgivaren).

De som sköter barn från flera familjer i sitt eget hem är i regel företagare och behöver inte försäkras obligatoriskt enligt OlyL. En anställning enligt arbetsavtalslagen är också i dessa fall möjlig och i sådana fall är arbetsgivaren försäkringsskyldig.

Faktorer som talar för att det är fråga om en företagare är:

- vårdaren betalar själv sin skatt med en förskottsdebetsedel
- det har inte ingåtts något arbetsavtal med vårdaren
- vårdaren uppbär en viss summa för vården som inkluderar kostnadsersättningar

- vårdaren sköter barnen i sitt eget hem (fast verksamhetsställe)
- barn från flera familjer
- vårdaren kan anställa medhjälpare
- vårdaren har en FöPL-försäkring
- vårdaren erbjuder sina tjänster offentligt t.ex. i tidningsannonser.

Föreläsare

En föreläsare planerar vanligen ett evenemang tillsammans med beställaren av arbetet. Som föreläsare kan å andra sidan även fungera personer, i vilkas ordinarie anställning det hör att föreläsa på olika intressegruppers evenemang. I sådana fall utför de arbete enligt sin ordinarie anställning och omfattas via den av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Då det gäller föreläsare lönar det sig att utreda huruvida föreläsaren står i anställningsförhållande till den som ordnar föreläsningen, utför arbete enligt sin ordinarie anställning eller föreläser i egenskap av självständig företagare. Om det är fråga om företagarverksamhet, arbetar föreläsaren för egen räkning och sköter sitt försäkringsskydd själv.

Kännetecken på företagarverksamhet är bl.a.:

- förskottsdebetsedel
- företagaren sköter själv sina pensionsförsäkringsavgifter (FöPL)
- företagaren bär risken för vinst eller förlust
- företagaren är själv ansvarig för arbetsresultatet (lyder inte under beställarens ledning och övervakning)
- företagaren är inte personligen skyldig att delta i arbetet

Förtroendeuppdrag

En person som har valts att företräda en offentligrättslig eller annan sammanslutning, en personkrets eller expertis, innehar ett förtroendeuppdrag, såvida han eller hon inte står i ett anställnings- eller tjänsteförhållande eller fungerar som företagare. Om den ersättning som betalas inte är avsedd som vederlag för arbetet, utan som ersättning för den använda tid som gått förlorad, är det inte fråga om en anställning. Den förtroendevalda omfattas inte då av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Exempel på förtroendevalda är ledamöter i välfärdsområdenas fullmäktige, kommunfullmäktige, -styrelse eller -nämnder, medlemmar i intresseorganisationer, föreningar och bolagsdirektioner och förvaltningsrådsledamöter osv.

Styrelse- och förvaltningsrådsledamöter i bolag eller sammanslutningar får i allmänhet ett skilt arvode för sitt förtroendeuppdrag. Även om förtroendevalda utför yrkesmässigt arbete i olika bolags styrelser eller förvaltningsråd, står de i allmänhet emellertid inte i anställningsförhållande till det bolag där de sköter sina förtroendeuppdrag.

Förtroendeuppdrag finns också på arbetsplatser, där personalen väljer gemensamma förtroendevalda att representera dem. Om lön betalas för ett sådant förtroendeuppdrag, omfattas den förtroendevalda av arbetsplatsens arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Enligt kommunlagen (410/2015) kan fullmäktige besluta att fullmäktiges ordförande, kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande samt nämndernas och utskottens ordförande är förtroendevalda på hel- eller deltid (33 § 2 mom.). I 80 § 4 mom. i lagen föreskrivs om försäkringsskyldigheten för förtroendevalda på hel- eller deltid. Försäkringsbestämmelsen tillämpas fr.o.m. ingången av mandatet för den fullmäktige som väljs år 2017 (avsnitt 10.12.).

Motsvarande bestämmelse om försäkring finns för välfärdsområdenas förtroendevalda (avsnitt 10.13).

Bärplockare

Utländska bärplockares rättsliga ställning regleras i lagen om den rättsliga ställningen för utlänningar som plockar naturprodukter (487/2021). Lagen trädde i kraft 14.6.2021.

Rättigheterna och skyldigheterna för plockaren och aktören inom naturproduktsplockningsbranschen under plockarens vistelse och arbete i Finland bestäms i enlighet med bestämmelserna i denna lag. Ett avtalsvillkor som avviker från bestämmelserna i denna lag till skada för plockaren är ogiltigt.

Om rättsförhållandet mellan plockaren och aktören i naturproduktsplockningsbranschen uppfyller kännetecknen för ett anställningsavtal enligt arbetsavtalslagens (55/2001) 1 kap. 1 § 1 mom., gäller arbetsavtalslagen i stället för denna lag.

Musiker

se utövande konstnärer

Sotare

Se avsnitt 10.5 (brand- och räddningsväsendet).

Närståendevårdare

Se avsnitt 10.8.

Ändringar i ägarförhållandena

se ändringar av bolagsform

Experter i undervisningsuppgifter

se föreläsare

Studerande

Se avsnitt 10.1 (studerande och skolelever).

Brandmän

Se avsnitt 10.5 (brand- och räddningsväsendet).

Personer som får betjäningsavgifter

Arbetsinkomsterna för personer som får betjäningsavgifter kan bestå helt eller delvis av obligatoriska eller frivilliga betjäningsavgifter som uppbärs av kunderna.

Hur stor del betjäningsavgifterna utgör av arbetsinkomsterna kan variera. En person kan ha en fast grundlön och utöver den få betjäningsavgifter från kunderna. Arbetsinkomsten kan också utgöras helt av betjäningsavgifter.

Familjevårdare

Se avsnitt 10.7.

Säljrepresentanter med provisionslön

Då man bedömer huruvida en säljrepresentant som får provisionslön står i ett anställningsförhållande eller inte, bör man först utreda för vems räkning representanten arbetar. En faktor som inverkar på avgörandet är huruvida representanten arbetar för en eller flera uppdragsgivare. Om representanten har rätt att arbeta för många uppdragsgivare, tyder detta på företagsamhet och då är det inte fråga om en anställning. Företagsamhet är också alltid förknippat med ekonomisk risk.

Ett kännetecken på en anställning är däremot att representanten har tillgång till bil, telefon, ett fast kontor eller andra arbetsredskap som arbetsgivaren betalar. En säljrepresentant i ett anställningsförhållande kan också använda egna arbetsredskap, men då får han ersättning för dem av arbetsgivaren även när verksamheten inte inbringar resultat.

Personer som omfattas av lagen om handelsrepresentanter och försäljare (417/92) anses vara självständiga företagare. Med handelsrepresentant avses i nämnda lag en näringsidkare som genom ett representationsavtal med huvudmannen har förbundit sig att för dennes räkning verka för försäljning eller inköp av varor genom att ta upp anbud till huvudmannen eller sluta avtal i dennes namn.

Civiltjänstgörare

Se avsnitt 10.4 (beväringar, militärtjänst- och civiltjänstgörare samt personer som deltar i krishanteringsuppgifter).

Avtalsbrandkårar

Se avsnitt 10.5 (brand- och räddningsväsendet).

Social rehabilitering

I 17 § i socialvårdslagen (1301/2014) föreskrivs om social rehabilitering och de tjänster som ingår i den. Social rehabilitering kan bland annat omfatta coachning för att klara av vardagliga aktiviteter och leva ett självständigt liv; gruppaktiviteter och stöd för socialt umgänge samt andra nödvändiga åtgärder för att främja social rehabilitering. Social rehabilitering kan även omfatta arbetsaktiviteter. Försäkringen av arbetsverksamhet som ingår i social rehabilitering finns inte uttryckligen föreskriven i socialvårdslagen på samma sätt som till exempel rehabiliterande arbetsverksamhet. Försäkringen av

arbetsverksamhet som ordnas som en tjänst för social rehabilitering ska bedömas genom arbetsavtalslagens kännetecken för anställning.

Militärtjänstgörare

Se avsnitt 10.4 (beväringar, militärtjänst- och civiltjänstgörare samt personer som deltar i krishanteringsuppgifter).

Stipendiater

Stipendiater som bedriver vetenskaplig forskning eller konstnärlig verksamhet har sedan ingången av år 2009 omfattats av olycksfallsförsäkringsskyddet för lantbruksföretagare under vissa förutsättningar (avsnitt 10.3).

Stipendiater står i regel inte i anställningsförhållande till den som beviljat stipendiet. Då en person ansöker om stipendium har han eller hon vanligtvis uppgett stipendiets användningssyfte eller ändamål, men den som beviljat stipendiet varken leder eller övervakar stipendiatens arbete på det sätt som förutsätts i en anställning.

Vissa arbetsgivare stöder sina arbetstagarens fort- eller kompletteringsutbildning genom att bevilja dem stipendier för detta ändamål. En arbetstagare kan därtill få stipendium från sin arbetsgivare för t.ex. sin doktorsavhandling, vilket är avsett för att ersätta de kostnader som arbetet orsakar. Detta forskningsarbete hör vanligen inte till stipendiatens normala arbete i anställningen.

Arbetsgivare kan också låta studerande utföra forskningsarbete (t.ex. pro gradu-arbete) i sina lokaler. Arbetsgivaren kan också bevilja stipendium eller på annat sätt ersätta de kostnader som orsakar den studerande för forskningen. Den studerande står inte i anställningsförhållande till arbetsgivaren och omfattas inte av arbetsgivarens arbetsolycksfalls- och

yrkessjukdomsförsäkring. Arbetsgivaren kan försäkra stipendiaten med en privat olycksfallsförsäkring.

Högskolor får stipendium från utomstående aktörer för vissa bestämda projekt. Högskolan anställer å sin sida forskare för sådana projekt, vilka står i anställningsförhållande till högskolan och inte till den som beviljat stipendiet. Om en forskare som fått stipendium emellertid själv anställer medarbetare med hjälp av stipendiet, står sådana medarbetare i anställningsförhållande till forskaren.

I vissa fall kan en elev vid en läroanstalt få stipendium för utförande av sådant praktiskt övningsarbete som läroanstalten övervakar, om vilket föreskrivs i den s.k. studieolycksfallslagen (460/2015). Olycksfall ersätts ur läroanstaltens försäkring. I sådana fall finns det inget anställningsförhållande varken till läroanstalten eller den som beviljat stipendium.

Exempel:

Tekn. stud. A får stipendium från bolag C för att göra en markundersökning på mark som C äger. Arbetet är ett övningsarbete i ingenjörsvetenskap vid Aalto-universitetet, som även övervakar arbetet. Olycksfall som inträffar i sådant arbete ersätts med stöd av studieolycksfallslagen.

Dagsverke

se skänkning av vederlag

Talkoarbete

Då en person skänker sin arbetsprestation åt en annan, är det fråga om frivilligarbete. Det är alltså fråga om arbete utan vederlag. Med detta avses i allmänhet traditionellt talkoarbete mellan gemene man och där servering och annat program inte står i förhållande till själva arbetsprestationen och således

inte är vederlag, utan sedvanlig gästvänlighet. Talkoarbete omfattas inte av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Väglag

Mellan ett privat väglag och en delägare uppstår inte en anställning enbart med anledning av delägarskapet eller av att delägaren själv sköter vägunderhållsarbeten för att spara på de kostnader som väglaget, dvs. delägarna gemensamt delar. En delägare i ett väglag kan naturligtvis ingå ett skilt arbetsavtal med väglaget, varvid det är fråga om en anställning som omfattas av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

Revisorer

Revision sker antingen på uppdrag eller som en förtroendeuppgift.

Revision som grundar sig på uppdrag görs vanligen av en revisor utanför det bolag som granskas och som varken leds eller övervakas av det bolag som gett uppdraget. Eftersom det inte är fråga om en anställning, omfattas en sådan person enligt 8 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar inte av försäkringen i det företag som lämnat uppdraget. Revisorn kan emellertid utföra revisionsarbete i en anställning hos ett företag som bedriver revision och omfattas av företagets arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

En person som utför revision som en förtroendeuppgift står inte i anställningsförhållande till det företag eller den sammanslutning som granskas och således omfattas personen inte av företagets eller sammanslutningens arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Produktförevisare

se översättare

Lönesubvention som betalas till arbetsgivaren

Se avsnitt 10.6 (offentliga arbetskraftstjänster).

Flytt av en arbetstagare till ett annat företags förfogande

En arbetsgivare kan flytta en arbetstagare till ett annat företags förfogande med samtycke av honom eller henne. Det finns bestämmelser om detta i 1 kap. 7 § 3 mom. i arbetsavtalslagen (55/2001). För den sist nämnda arbetsgivaren används i lagen benämningen *användarföretag*.

De rättigheter och skyldigheter som anknyter till ett arbetsavtal fördelar sig på så sätt att användarföretaget får rätt att leda och övervaka arbetet och de skyldigheter som direkt anknyter till arbetet och arrangemangen för detta. Dessa omfattar främst beslut om arbetstiderna och en del av de skyldigheter som anknyter till arbetssäkerheten. Övriga arbetsgivarskyldigheter stannar hos den egentliga arbetsgivaren, såsom löneutbetalningen och anknutna socialförsäkringsavgifter.

Bestämmelserna i arbetsavtalslagen gäller främst uthyrning av arbetskraft. En arbetstagare som flyttats till ett användarföretag omfattas av en den egna egentliga arbetsgivarens arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Arbetsandelslag, nyandelslag och arbetslag

Arbetsandelslag och nyandelslag hyr ut arbetskraft till den som beställer ett arbete eller tar själva ansvaret för att sköta en arbetsuppgift. Arbets- eller andelslaget ingår i allmänhet tidsbundna arbetsavtal med sina medlemmar. Beställaren av arbetet betalar överenskommen summa för arbetsprestationen till arbetsandelslaget. Andelslaget betalar å sin sida lön till arbetstagaren och sköter andra arbetsgivarskyldigheter.

Medlemmarna i ett arbetsandelslag står i anställningsförhållande till arbetsandelslaget och inte till beställaren av arbetet. Arbetsandelslaget är skyldigt att teckna en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Sådana medlemmar i ett arbetslag som tillsammans i form av ett arbetslag har förbundit sig att sköta ett visst arbete under arbetsgivarens ledning och övervakning, omfattas av den obligatoriska arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Detsamma gäller personer som arbetslaget med beställarens uttryckliga godkännande har tagit med för att hjälpa till med arbetet.

I praktiken väljer ett andelslag i regel en s.k. förman, som representerar de andra medlemmarna i andelslaget gentemot beställaren av arbetet. Förmannen kan även betala lönen till medlemmarna i arbetslaget och verkställa förskottsskatteinnehållning och betala socialskyddsavgifter. Oberoende av detta hör förmannen och de andra medlemmarna i arbetslaget till dem som beställaren ska försäkra med en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring. Skatteförfarandet enligt lagen om förskottsuppbörd är inte avgörande då man bedömer vem som omfattas av arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen. Arbetslag finns närmast inom byggbranschen bland timmermän och målare.

Utbildning i anställning

Se avsnitt 10.1 (studerande och skolelever).

Arbetssökandes frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån

Se avsnitt 10.6 (offentliga arbetskraftstjänster).

Arbetskraftsutbildning

Se avsnitt 10.1 (studerande och skolelever).

Arbete i gengäld

På lantbruk är det vanligt att man utför arbete i gengäld åt varandra utan att man på förhand kommer överens om vilka arbetsprestationer som gäller eller ersättningen av dem. Antagandet är att parterna ersätter varandra genom att utföra s.k. arbete i gengäld på lång sikt. I dylikt arbete i gengäld mellan lantbruksföretagare bestäms försäkringsskyddet enligt lagen om lantbruksföretagares olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar.

Träning och prövning

Se avsnitt 10.6 (offentliga arbetskraftstjänster).

Arbetsverksamhet för handikappade

Se avsnitt 10.10.

Frivilligarbete (volontärsarbete)

Frivilligarbete är hobbyrelaterat arbete som görs utan vederlag. Frivilligarbete är tämligen vanligt och ordnas bl.a. av många olika slags sammanslutningar, kommuner och församlingar.

Exempel på frivilligarbete:

- olika aktörers börsinsamlingar och Frälsningsarméns julgrytsvakter
- soldathemssystrar
- stödpersoner, samtalskamrater, personer som går ut med åldringar, stödfamiljer, mansmodeller för barn, reservmammor och pappor i daghem osv. som ordnas av kommuner och olika organisationer
- frivilligarbete i anslutning till olika evenemang (första hjälpen, café, rådgivning och vägledning osv.)

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen tillämpas inte på dylikt frivilligarbete.

Beväringar

Se avsnitt 10.4 (beväringar, militärtjänst- och civiltjänstgörare samt personer som deltar i krishanteringsuppgifter).

Utbytesarbete

Med utbytesarbete avses att en avtalspart utför arbete åt den andra avtalsparten och får den andra avtalspartens arbetsprestation som vederlag för sitt arbete. Parterna ska således på förhand noggrant avtala om arbetsvillkoren, dvs. de arbetsprestationer som de utbyter sinsemellan. En arbetsprestation som man lovar göra inom en obestämd framtid kan inte betraktas som vederlag för en annans arbete. I ett klart fastställt ömsesidigt arbete kan det uppstå två anställningar, för vilka bägge parter enskilt är försäkringsskyldiga.

Skänkning av vederlag

Anställningens natur ändras inte av att arbetstagaren skänker det vederlag som han eller hon får för sitt arbete till välgörenhet eller annat ändamål. En arbetstagare har rätt att använda sin lön på det sätt som han eller hon anser bäst.

En arbetstagare kan t.o.m. skänka sitt vederlag till sin arbetsgivare (t.ex. ordningsmän vid evenemang som föreningar ordnar). Idrottsföreningar tar å sin sida ofta emot uppdrag, för vilka det vederlag som fås används för att stöda idrottsföreningens verksamhet.

Ett bra exempel på skänkning av vederlag är skolelevernas s.k. dagsverke. Som skänkning av vederlag betraktas också t.ex. arbete som skolelever utför

frivilligt för att t.ex. finansiera en lägerskola och för vilket arbetsgivaren betalar en överenskommen summa till en gemensam "lägerskolskassa".

Beställaren är i sådana fall skyldig att försäkra dessa personer med en arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Samhällstjänst

Se avsnitt 10.11 (personer som intagits på anstalt).

Bolagisering

Från ett företag kan man lösgöra en separat funktionell helhet, t.ex. en produktionslinje, som fortsätter verksamheten i ett nygrundat bolag. För det nya bolaget ska det tas en egen arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring innan verksamheten inleds.

Ändring av bolagsform

Då ett företags ägarförhållanden eller bolagsform ändras bör det med tanke på arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen utredas på vilket sätt ändringen inverkar på företagets gällande försäkring. Är det möjligt att försäkringen fortsätter med ett namnbyte eller kanske det behövs en helt ny försäkring för företaget. I praktiken uppstår ofta även frågan om huruvida en försäkring kan överföras vid ändringar. Man bör således utreda om en försäkring genast kan tecknas i ett annat försäkringsbolag utan överföringsförfarande eller om det föreskrivna överföringsförfarandet bör följas.

Enligt bestämmelserna i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar är försäkringsskyldigheten och även försäkringen bunden till enskilda arbetsgivare. Av detta följer att en försäkring kan fortsätta med en namnändring i samband med en ändringssituation, då arbetsgivarens identitet

är oförändrad. Försäkringen kan då inte överföras till ett annat bolag utan överföringsförfarande.

Då det försäkrade bolagets identitet ändras så att arbetsgivaren efter ändringen inte längre kan betraktas som samma bolag som tidigare, ska för detta tecknas en ny arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring antingen i bolagets nuvarande försäkringsbolag eller i ett nytt försäkringsbolag. En förutsättning för detta förfarande är emellertid att en ny försäkring tecknas innan det nya bolaget inleder sin verksamhet. Efter att verksamhet inletts kan försäkringen överföras till ett annat försäkringsbolag endast genom att iaktta överföringsförfarandet.

I ljuset av de privaträttsliga bestämmelser bör det anses att det tidigare företaget upphör då företaget ändras till ett annat privaträttsligt rättssubjekt. En ändring av bolagsformen bryter emellertid inte alltid företagets kontinuitet, även om rättssubjektet skulle ändra. Handelsregistermyndigheten kan behandla ärendet som en ändringsanmälan och således inte tolka det som att näringsverksamheten upphör. Således kan även bolagets beskattningssubjekt vara oförändrat och företagets bokföring fortsätta oberoende av ändringen av bolagsformen.

Det är naturligt att arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen i huvudsak följer ovan nämnda rättsverkningar vid ändringar i bolagsformen.

I följande tabell finns ett sammandrag av hur en ändring av bolagsformen inverkar på arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringens giltighet. I texten som följer granskas förfarandet noggrannare då företagets ägarförhållanden eller bolagsform ändras. De allmänna anvisningarna som ges i detta avsnitt gäller i samtliga situationer som behandlas nedan.

Ändring	Försäkring
Enskild näringsidkare →försäljning av affärsegendom	Upphör/fortsätter
Enskild näringsidkare → till öppet bolag/kommanditbolag	Upphör
Enskild näringsidkare → till aktiebolag	Upphör
Öppet bolag →överlåtelse av bolagsandel	Fortsätter
Öppet bolag → till kommanditbolag	Fortsätter
Öppet bolag → till aktiebolag (inga nya delägare)	Fortsätter
Öppet bolag → fusion (öppet bolag/kb)	Det fusionerade öppna bolagets försäkring fortsätter
Öppet bolag → till privat näringsidkare	Upphör
Kommanditbolag →överlåtelse av bolagsandel	Fortsätter
Kommanditbolag → till öppet bolag	Fortsätter
Kommanditbolag → till aktiebolag (inga nya delägare)	Fortsätter
Kommanditbolag → fusion (öppet bolag/kb)	Det fusionerade kb:s försäkring fortsätter
Kommanditbolag → till enskild näringsidkare	Upphör
Aktiebolag →byte av delägare	Fortsätter
Aktiebolag → ändring av bolagsform → ab upphör	Upphör
Aktiebolag → fusion	Det fusionerade ab:s försäkring fortsätter
Aktiebolag → kombinationsfusion (det bildas ett nytt ab)	Upphör

Enskild näringsidkare

Försäljning av affärsegendom

Då en enskild näringsidkare säljer sin affärsverksamhet och verksamheten avslutas, ska han utan dröjsmål underrätta försäkringsbolaget om detta, varvid försäkringen upphör vid tidpunkten för när verksamheten upphörde.

Om en enskild näringsidkare fortsätter sin affärsverksamhet efter försäljningen, fortsätter hans arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring som han tecknat för sitt tidigare arbete även i detta arbete.

Köparen kan fortsätta den enskilda näringsidkarens – t.ex. en köpmans – affärsverksamhet i samma lokaler. Då är det emellertid fråga om ny självständig näringsverksamhet, för vilket det ska tecknas en ny försäkring.

Näringsidkarens död och dödsboets affärsverksamhet

Då en näringsidkare dör fortsätter affärsverksamheten ofta av det oskiftade dödsboet. Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen fortsätter också med en namnändring.

Ett dödsbo kan oskiftat fortsätta affärsverksamheten som en separat skattskyldig tre år efter dödsåret. Under denna tid kan dödsbodelägarna ingå ett avtal om att grunda ett öppet bolag eller ett kommanditbolag. Då näringsverksamhet som bedrivs av ett dödsbo överförs till ett personbolag som grundats för att fortsätta verksamheten, fortsätter arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen med en namnändring och försäkringen kan sägas upp endast med iakttagande av överföringsförfarandet. Om bolaget får nya bolagsmän, anses det ha uppstått ett helt nytt bolag, för vilket det ska tas en ny arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Ändring till öppet bolag eller kommanditbolag

En enskild näringsidkare kan eventuellt ta med en eller två medbolagsmän, ingå ett bolagsavtal med dessa och fortsätta affärsverksamheten i form av ett öppet bolag eller ett kommanditbolag. Näringsidkaren investerar då alla tillgångar och skulder i anslutning till affärsutövandet som sin bolagsinsats i bolaget och bolaget bär ansvaret för dem. På så sätt uppstår ett nytt bolag för vilket det ska tas en ny arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Ändring till aktiebolag

Enskild näringsverksamhet kan upphöra så att näringsidkaren ensam eller tillsammans med en annan person bildar ett aktiebolag som fortsätter med affärsverksamheten.

Då enskild näringsverksamhet upphör, upphör även arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen och försäkringstagaren ska underrätta försäkringsbolaget om detta. Samtidigt upphör även försäkringsbolagets ersättningsskyldighet med stöd av försäkringen. För aktiebolaget tecknas en ny försäkring från det att verksamheten i aktiebolagets namn inleds.

Öppet bolag

Överlåtelse av bolagsandel

En bolagsandel i ett öppet bolag kan i princip endast överlåtas med alla bolagsmäns samtycke. Överlåtelse av bolagsandel orsakar inte en ändring av bolagets rättssubjekt. Då en bolagsandel överlåts fortsätter arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen på normalt sätt och försäkringen kan endast överföras till ett annat försäkringsbolag med iakttagande av överföringsförfarandet.

Ändring till kommanditbolag

I en dylik situation övergår någon av bolagsmännen i ett öppet bolag till att bli tyst bolagsman eller så får bolaget en ny tyst bolagsman. Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen fortsätter och försäkringsbolaget ska underrättas om ändringen av bolagsformen. Försäkringen kan inte överföras till ett annat bolag utan att iaktta överföringsförfarandet.

Ändring till aktiebolag

Ett öppet bolag kan med stöd av lagen om öppna bolag och kommanditbolag ändras direkt till ett aktiebolag. En förutsättning är att endast tidigare bolagsmän blir aktieägare i det nya aktiebolaget, även om man inte kan ställa krav på att samtliga tidigare bolagsmän ska bli aktieägare. Bolagets identitet förblir då oförändrad och beskattningsförfarandet fortsätter som tidigare.

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen fortsätter på normalt sätt med en namnändring. Försäkringen kan överföras till ett annat bolag endast med iakttagande av överföringsförfarandet.

En ändring är således inte möjlig, om bolagsmännen inte får alla aktierna i det nya aktiebolaget. Om det kommer med nya delägare, uppstår det ett till sin identitet nytt aktiebolag, för vilken det ska tecknas en ny försäkring.

Ändring till enskild näringsidkare

En bolagsman i ett öppet bolag kan fortsätta ett öppet bolags affärsverksamhet som en enskild näringsidkare. Det är då fråga om ny affärsverksamhet, för vilket det ska tecknas en ny arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring.

Kommanditbolag

Överlåtelse av bolagsandel

En bolagsandel i ett kommanditbolag kan i princip endast överlåtas med alla bolagsmäns samtycke. Överlåtelse av bolagsandel orsakar inte en ändring av bolagets rättssubjekt. Då en bolagsandel överlåts fortsätter arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen på normalt sätt och försäkringen kan endast överföras till ett annat försäkringsbolag med iakttagande av överföringsförfarandet.

Ändring till öppet bolag

I en dylik situation övergår någon av de tysta bolagsmännen till att bli ansvarig bolagsman. Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen fortsätter och försäkringsbolaget ska underrättas om ändringen av bolagsformen. Försäkringen kan inte överföras till ett annat bolag utan att iaktta överföringsförfarandet.

Ändring till aktiebolag

Ett kommanditbolag kan med stöd av lagen om öppna bolag och kommanditbolag ändras direkt till ett aktiebolag. En förutsättning är att endast tidigare bolagsmän blir aktieägare i det nya aktiebolaget, även om man inte kan ställa krav på att samtliga tidigare bolagsmän ska bli aktieägare. Bolagets identitet förblir då oförändrad och beskattningsförfarandet fortsätter som tidigare.

Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen fortsätter på normalt sätt med en namnändring. Försäkringen kan överföras till ett annat bolag endast med iakttagande av överföringsförfarandet.

En ändring är således inte möjlig, om bolagsmännen inte får alla aktierna i det nya aktiebolaget. Om det kommer med nya delägare, uppstår det ett till sin identitet nytt aktiebolag, för vilken det ska tecknas en ny försäkring

Ändring till enskild näringsidkare

Då en enskild näringsidkare fortsätter ett kommanditbolags verksamhet är det fråga om ny affärsverksamhet, för vilket det ska tecknas en ny arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring

Aktiebolag

Delägare byts ut

Det faktum att delägarna i ett aktiebolag byts ut orsakar inte någon ändring i aktiebolagets rättssubjekt. Arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen fortsätter således oberoende av att delägarna byts ut och försäkring kan inte tecknas i ett annat bolag utan att iaktta överföringsförfarandet.

Ändring till öppet bolag, kommanditbolag eller enskild näringsidkare

Eftersom ett aktiebolags verksamhet inte kan fortsätta i någon annan bolagsform, upphör aktiebolagets arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring i och med att bolaget läggs ned.

Företagsomstruktureringar i försäkringsbolagen

Vid omstrukturering i försäkringsbolag, exempelvis sammanslagning, som leder till att alla arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringar överförs från ett försäkringsbolag till ett annat, tillämpas bestämmelserna i försäkringsbolagslagen (521/2008) om försäkringstagarens rätt att säga upp sitt försäkringsavtal. I dessa situationer tillämpas inte bestämmelserna i lagstiftningen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar, som avser

kontinuerlig överföring av försäkring från ett bolag till ett annat, alltså s.k. överföringsförfarande.

Företagssanering

Målet med skuldsanering är att göra det möjligt att fortsätta företagsverksamheten trots ekonomiska svårigheter.

Då företagssaneringsförfarande inletts i det företag som tecknat försäkring är de försäkringspremier som hänför sig till tiden innan **den dag när saneringsansökan inlämnades** skuldsaneringsskuld (**saneringsskuld**), som ska bevakas under saneringsförfarandet. I praktiken innebär det att försäkringspremierna för premieperioden fördelas enligt den dag när saneringsansökan inlämnats.

I beräkningen av saneringsskulden används löneuppgifter som antingen fåtts från försäkringstagaren eller hämtats från inkomstregistret fram till **dagen före den dag när saneringsansökan inlämnades** och de slutliga eller faktiska försäkringspremierna beräknas. Uppbörden ska avbrytas i fråga om de premier som hänför sig till skuldsanerings¬tiden. Uppbörden av premier som hänför sig till tiden efter saneringen fortgår på normalt sätt.

Efter att förfarandet har inletts får gäldenären inte betala saneringsskulden. Om gäldenären ändå betalar den, ska beloppet återbäras.

Om förfarande inleds, avbryter detta dröjsmålsräntan på saneringsskulden.

I praktiken kan försäkringen indelas på två olika perioder, såvida uppbörd och slutreglering inte annars tekniskt är möjligt mitt under en försäkringsperiod.

Premieåterbäring som hänför sig till tiden innan saneringsförfarande inleddes, kan kvittas som försäkringstagarens försäkringspremieskulder.

Om ändring söks i beslutet om att inleda saneringsförfarande, förblir ändå rättsverkningarna för att inleda förfarandet giltiga.

Skulder som uppstår efter att ansökan gjorts ska betalas allteftersom de förfaller till betalning.

Om gäldenären försätts i konkurs innan saneringsprogrammet har slutförts, förfaller programmet (66 § i lagen om företagssanering). Huvudregeln är då att fordringarna bevakas på normalt sätt i konkurs som om ett saneringsprogram inte skulle ha fastställts.

15. Grupplivförsäkring för arbetstagare

I samband med arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkring sköts även grupplivförsäkring för arbetstagare. Skyldigheten att teckna en grupplivförsäkring för arbetstagare och de ersättningar som betalas ur försäkringen grundar sig på en uppgörelse mellan de viktigaste arbetsmarknadsorganisationerna. Ett riksomfattande allmänbindande kollektivavtal binder arbetsgivaren, även om denna inte skulle vara medlem av en arbetsgivarorganisation.

Om en arbetsgivare som är skyldig att teckna en försäkring har försummat att göra det, kan ersättning sökas av arbetsgivaren via domstol på basis av skyldigheten enligt kollektivavtalet.

Kommuner och samkommuner kan teckna en motsvarande försäkring i Keva eller betala ersättningar direkt ur egna tillgångar. Församlingar kan sköta skyddet hos Arbetstagarnas grupplivförsäkringspool eller betala ersättningar ur egna tillgångar. Statskontoret sköter motsvarande ekonomiska stöd för personer som är anställda av staten. Även vissa offentligrättsliga samfund, t.ex. Finlands Bank och FPA, har förbundit sig att själva ansvara för grupplivförsäkringsskyddet.

Grupplivförsäkringen och ersättningsärenden sköts av Arbetstagarnas grupplivförsäkringspool i Olycksfallsförsäkringscentralen. Försäkringsgivare är de livförsäkringsbolag som är medlemmar i poolen solidariskt. Försäkringen bekostas av arbetsgivaren och sköts i anslutning till arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen. Med de arbetsinkomster som står som grund för försäkringspremien menas samma arbetsinkomster som i arbetsolycksfallsförsäkringen.

Personer som står utanför försäkringsskyldigheten enligt lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar, t.ex. företagare, kan inte försäkras med en grupplivförsäkring, även om de skulle ha en frivillig försäkring för arbetstid enligt OlyL.

Grupplivförsäkring för arbetstagare tecknas och betalas också för arbetstagare som arbetar utomlands på samma grunder som i Finland. Försäkring ska således tecknas i Finland på samma sätt som arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen.

I överenskommelserna om social trygghet finns inga bestämmelser om anknutna försäkringar. Detta innebär att betalningen av premier till Finland inte garanterar att arbetsgivaren inte skulle behöva betala motsvarande premier, som närmast grundar sig på kollektivavtalet, även i avtalslandet.

Förmånstagare och ersättningar

Från grupplivförsäkringen för arbetstagare utbetalas en engångsersättning med anledning av arbetstagarens död till de förmånstagare som förordnats i försäkringsvillkoren. Försäkringen gäller i regel alla arbetstagare som omfattas av arbetspensionslagarna och vilkas anställning har fortsatt minst en månad och vilkas arbetsinkomster överstiger de gränsbelopp i euro som fastställs i försäkringsvillkoren.

En arbetstagare är försäkrad under den tid anställningen pågår och vanligen ännu tre år efter det. Ersättning utbetalas emellertid endast en gång på basis av ett anställnings- eller tjänsteförhållande eller lantbruksföretagarverksamhet.

Försäkringsersättning betalas oberoende av dödsorsaken (arbetsolycksfall, olycksfall på fritiden, sjukdomsfall och även självförvållad död).

Förmånstagaren är make eller maka och barn under 22 år.

Med make avses

1) make eller partner i ett registrerat parförhållande;

2) person med vilken den försäkrade vid sin död fortlöpande levde tillsammans i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden och med vilken den försäkrade hade eller hade haft gemensamt barn eller av notarius publicus bestyrkt avtal om ömsesidigt underhåll; eller

3) person med vilken den försäkrade vid sin död fortlöpande levde tillsammans i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden och det gemensamma hushållet hade fortsatt oavbrutet i minst fem år före den försäkrades död.

Om en ovan nämnd förmånstagare inte finns, utbetalas ingen försäkringsersättning. Den försäkrade kan inte själv förordna förmånstagare.

Försäkringsbeloppet består av en änkeandel, barnandelar och ett olycksfallstillägg. De bestäms på basis av den försäkrades dödsår. Änkeandelens storlek påverkas av den försäkrades ålder vid tidpunkten för dödsfallet. Om den försäkrade har avlidit till följd av olycksfall, höjs änkeandelen och barnandelarna med ett olycksfallstillägg på 50 %. Änkeandelen betalas till maken och barntillägget till barnet.

Mera information om grupplivförsäkring för arbetstagare finns på www.trhv.fi.

En förmån som motsvarar en grupplivförsäkring som ska beviljas om en värnpliktig avlidit

Lagen om ekonomiskt stöd efter värnpliktigs död innehåller bestämmelser om ekonomiskt stöd som motsvarar en grupplivförsäkring och tilläggsersättning

som betalas då en person som fullgör värnplikten, civiltjänst eller frivillig tjänst för kvinnor avlidit till hans eller hennes förmånstagare.

Ekonomiskt stöd betalas till förmånslåtarens make eller maka och barn under 22 år. Stödet består av ett grundbelopp, ett barntillägg och ett olycksfallstillägg på samma grunder som det i det tjänste- och arbetskollektivavtal som gäller statliga tjänstemän har avtalats om ekonomisk förmån som motsvarar grupplivförsäkring.

Från och med 1.1.2019 gjordes i lagen ett tillägg av en tilläggsersättning med anledning av ett dödsfall som orsakats av en olycka eller en tjänstgöringssjukdom. Tilläggsersättningen betalas till förmånstagaren om en person som fullgör värnplikt, civiltjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor avlidit till följd av en skada eller sjukdom som ersatts på basis av lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom. Ersättningen betalas i första hand till förmånslåtarens make eller maka och barn under 18 år. Om det inte finns primära förmånstagare, betalas tilläggsersättningen till förmånslåtarens bägge föräldrar. En förutsättning för betalning av tilläggsersättning är att skadefallet har inträffat under tjänstgöring eller under en resa som krävs för tjänstgöringen eller har ett omedelbart samband med tjänstgöringen, eller att skadefallet beror på förhållandena på tjänstgöringsplatsen. En tilläggsersättning betalas för skadehändelser som inträffar från och med 1.1.2019.

16. Lagar och förkortningar

PSC – Pensionsskyddscentralen

FPA - Folkpensionsanstalten

LOlyL - lagen om lantbruksföretagares olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar (873/2015)

LPA - Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt

LFöPL – lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006)

TRHV – grupplivförsäkring för arbetstagare

TSL - arbetsavtalslagen (55/2001)

TVK - Olycksfallsförsäkringscentralen

ArPL – lagen om pension för arbetstagare (395/2006)

OlyL – lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015)

FöPL – lagen om pension för företagare (1272/2006)